

FÅGLAR I SÖRMLAND

Det sörmländska fågelåret 2014

Fåglar i Sörmland ges ut med en årsbok varje år av Föreningen Södermanlands Ornitologer, som är en ideell regionalförening till Sveriges Ornitologiska Förening/Bird Life Sverige. FSO verkar för vidgad kännedom om och bättre levnadsbetingelser för de sörmländska fåglarna. Vi vill också sprida intresse för ornitologi.

Styrelsen kontaktas på
fso@sormlandsornitologerna.se

Redaktionen årsbok 2014

Eva-Karin Brinell

(ekbrinell@gmail.com), layout

Yonas Ericsson

(jonas.ericsson@eskilstuna.se), faktagranskning

Markus Forsberg

(markus.forsberg77@gmail.com), faktagranskning

Jan Gustafsson

(solvidd@gmail.com), faktagranskning,
koordinator

Bertil Karlsson

(bertil.karlsson@gnesta.se), faktagranskning

Karin Lindström

(karin.i.nykoping@gmail.com), faktagranskning

Ingvar Jansson

(c.ingvar.jansson@gmail.com), ansvarig utgivare

Omslagsfoton

Rosenfink (sid 1), Mauri Karlsberg
Isabellastenskvätta (baksidan), Stefan Pettersson

Presslagd: Juni 2015.
Upplaga: 700 ex.
Tryckeri: Grafoma, Strängnäs.

Manusstopp för nästa årsbok är den 25 februari 2016.

Redaktionellt material skickas till,
fagelaret@sormlandsornitologerna.se
Givetvis tas även hand- och maskinskrivet material
emot. Bilder skickas till någon i redaktionen i
digitalt högupplöst format.

Medlemsservice

Adressändring, medlemskap,
försäljning etc:
Örjan Jitelius, kassör,
Ejdergatan 5, 619 32 Trosa,
Telefon 070-637 34 98.
Plusgiro 773 78-8.

ISSN 0345-3820

Innehåll

Inledare	1
Rapportkommittén Södermanland: Fågelåret 2014	2
Allmänt om rapportering.....	58
Rrk:s ledamöter	58
Hartsö-Enskärs fågelstation 2014	60
Uppstart på Hartsö-Enskär	66
Skräntärna i yttre Bråviken 2014	68
Minkjakt vid skräntärnekolonin 2014	70
Jörgen Israelssons minnesfond 2014.....	72
Vinterfåglar inpå knuten	74
Line Band Tärnan 2014 - Första året!.....	78
Vitkindad gås	80
Tärnans artrally 2014	86
När kanadagåsen kom till Nyköping.....	88
Askö	90
Isabellastenskvätta ny art för rapportområdet.....	98
Årets fågelhändelse i Strängnäs	100
Vitnackad svärta vid Hjälmareund	102
Viking Olsson, memorian	104
Rosenfinken, vår skönsjungande sommarbudbärare.....	106
Något om göktytans val av häckningsbiotop i Mälardalen... 114	
Våtmarksprojektet Vadsjön	118
Årets art vid Vadsjön 2014.....	121
Vattungarna	122
Miljökatastrofen som blev doppingarnas damm.....	126
RM i tomtskådning	128
Stålverksuven.....	132
Kungsörn i Södermanland 2014.....	133
Med lärkfalken som granne	134
2014 - Ugglornas år i Horn	136
Nya decemberarter i Strängnäs kommun.....	138
Kungsfiskare	140
FSO - verksamheten 2014.....	142
OKE - verksamheten 2014.....	146
SOK - verksamheten 2014	148
KVO - verksamheten 2014	152
FOF - verksamheten 2014.....	154
Tärnan - verksamheten 2014.....	156
Sponsorsidan	160
Hartsö-Enskär fågelstation..... omslaget sid 3	
Hur bli medlem i FSO?..... omslaget sid 3	
Regionalförening..... omslaget sid 3	
Lokalförening..... omslaget sid 3	

Inledare

Så är det dags att presentera ytterligare en ny årsbok, "Fåglar i Sörmland", Det sörmländska fågelåret 2014. Årsboken innehåller som brukligt en omfattande presentation och redovisning av årets rapporterade arter i Sörmland med kommentarer av ledamöterna i den Regionala rapportkommittén (Rrk).

Årsboken innehåller också en lång rad spännande och initierade artiklar om fåglar och deras status och utveckling i Sörmland. Genom att läsa årsboken får man en bra bild över vad som tilldragit sig under det gångna året och vill man gå tillbaka och se utvecklingen under tidigare år är äldre årgångar av årsboken en bra källa för sådana studier.

Som tidigare är årsboken rikt illustrerad med fantastiska fågelbilder, alla tagna av våra egna fågelfotografer, vilket gör årsboken bara av detta skäl till en upplevelse utöver det vanliga!

I årsboken finns också korta beskrivningar av vad som hänt i FSO och de lokala fågelföreningarnas verksamhet liksom vad som hänt under året på Hartsö-Enskärs fågelstation.

Årsboken har liksom förra årets upplaga producerats av en redaktionsgrupp med Jan Gustafsson som sammanhållande koordinator och faktagranskare, Eva-Karin Brinell, layout, Yonas Ericsson, faktagranskning, Markus Forsberg, faktagranskning, Bertil Karlsson, faktagranskning och Karin Lindström, korrekturläsning.

Vi tackar redaktionsgruppen för ett mycket gott arbete med årsboken och önskar lycka till med kommande årsbok som redan ligger i pipeline, stort TACK!

Vi tackar också alla er skådare som rapporterat in era observationer i Svalan, en förutsättning för att årsboken skall kunna produceras med det innehåll som den nu har. Lycka till även i fortsättningen med skådandet och inrapporteringen i den nya Artportalen!

Läs och njut av de fantastiska bilderna i boken och ha ett riktigt fint fågelskådarår!

Ingvar Jansson, ordförande i FSO

Rrk Sörmlands årssammanställning för Sörmlands län 2014

Kärrensnäppa
Foto: Tommy Ubbesen

Ett fågelår bjuder på många upplevelser. Mest positiva, men ibland tyvärr en del negativt. Det kan vara en art man brukar se, som har minskat eller försvunnit som häckfågel. Hos oss för t.ex. ortolansparven en alltmer tynande tillvaro, liksom turkduvan. Vad vi minns bäst är oftast det litet ovanliga, som rariteter, ovanligt stort sträck eller ovanligt många rastande. Ändå är det nog att vara ute och uppleva fåglarna i naturen, som ger den största upplevelsen.

Vad minns vi då som lite extra under 2014? Under året sågs ovanligt stora antal av flera änder bl.a. alfågel vid kusten, rekordflockar av både snatterand och salskrake i Lilla

Näsaren, Katrineholm och det rekordstora antalet passerande sjöorrar under våren och hösten i inlandet.

En och annan raritet blev det förstås, som en av landets få inlandsfynd av vitnackad svärta. En hane sågs simmande fram och tillbaks mellan Katrineholm och Eskilstunas kommuner i Hjälmaran.

Under hösten berördes vi av en av de största invasionerna av bredstjärtad labb i landet. Både antalet fynd och antalet sedda individer hos oss ökade markant.

Betydligt mer finns att hämta i fågelrapporten, så mycket nöje.

Svart svan *Cygnus atratus*

(-2013:8/11) (2014:1/1)

Första fyndet i Trosa kommun av denna parkrymling. Senaste fyndet i rapportområdet var 2009. Noterbart är att ca 20 minuter efter att den passerat Trosa tillsammans med åtta sångsvanar kommer samma flock in för landning vid Björkarösund, Mörkö.

Samtliga fynd: 1 ex sträckande NO Skogsstigen, Trosa 9.3 (*Göran Andersson).

Mindre sångsvan *Cygnus columbianus*

Under våren sågs 26 ex, samtliga i mars.

Antalet individer varierar mellan åren och årets antal är lite lägre än det varit de senaste åren. Sedan 2010 har antalet fynd under hösten ökat kraftigt, från för det mesta några enstaka ex, till årets rekordantal om 94 ex.

Större flock: 23 ex rastande Vansö k:a, Strängnäs 27-28.10 (Magnus Brandel, Markku Kemppi, Bernt Andersson m.fl.).

Sångsvan *Cygnus cygnus*

Antalet häckningar överstiger numera 20 om året. Årets antal om 26 häckningar är det mesta som rapporterats. Det innebär en rejäl ökning sedan senaste riksinventeringen 1997 som gav tolv häckningar. För ovanlighetens skull inga flockar över 200 ex under våren. Noterbart är den ovanligt sena sträcktoppen vid julhelgen.

Flockar över 200: 201 ex rastande Larslunda, Fälten N, Vansö kyrka, Strängnäs 28-29.11 (Markku Kemppi, Yngve Meijer). 245 ex sträckande SV Fatbursvägen 36, Mariefred, Strängnäs 23.12 (Erik Widuss). 340 ex sträckande S Örsbaken, Brännäs våtmark, Oxelösund 24.12 (Tommy Knutsson). 1150 ex sträckande SV Fatbursvägen 36, Mariefred, Strängnäs 24.12 (Erik Widuss).

Sädgås *Anser fabalis*

Några av de sädgäss som sågs december 2013 fanns kvar i januari. Även i december 2014 fanns stora antal av sädgäss kvar i Skåraområdet. Flockar över 500 ex rappor-

teras numera bara från området V och SV Stigtomta. I år sågs inte riktigt lika stora flockar som förra året.

Större flockar: 4000 ex Skåraområdet, Nyköping 9-16.3 (Tommy Pettersson). 4000 ex Ene, Skåraområdet, Nyköping 8.11 (Tommy Pettersson). 5000 ex Rällingefälten, NO Jönåker, Nyköping 16.11 (Tommy Pettersson). 1200 ex Skåraområdet, Nyköping 24.12 (Tommy Pettersson).

Tundrasädgås *Anser fabalis rossicus*

(-2013:92/446) (2014:17/75)

Från 2006 ökade antalet fynd och individer markant. Årets antal om 75 ex är ett av de bättre åren. Ganska jämn fördelning av antalet individer mellan vår och höst. Normalt ses flest ex under hösten. Några ex fanns kvar i slutet av december i Skåraområdet, Nyköping.

Spetsbergsgås *Anser brachyrhynchus*

Efter några års minskning av rapporterade spetsbergsgäss blev det en rejäl uppgång i år. Det är svårt att uppskatta antalet spetsbergsgäss, men ca 120 ex sågs under våren och ca 95 ex sågs under hösten. Några enstaka ex fanns kvar i december i Skåraområdet, Nyköping.

Bläsgås *Anser albifrons*

Årets första bläsgäss sågs redan den 22 februari i Skåraområdet, Nyköping. Under våren sågs stora mängder av bläsgäss och då främst i området V/SV om Stigtomta. Uppskattningsvis sågs kanske så mycket som 1000 ex. Betydligt färre ex sågs under hösten. Ca 230 ex är ändå en bra siffra för att vara under hösten. Några ex fanns kvar i december i Skåraområdet, Nyköping.

Grågås *Anser anser*

Numera är det inte ovanligt med fynd under både januari och december. Flockar över 1000 ex är inte ovanligt. De största flockarna ses under hösten.

4 | Det sörmländska fågelåret 2014

Större flockar: 4000 ex födosökande Skåraområdet, Nyköping 11.8 (Tommy Pettersson). 4000 ex rastande Storudden, NV Kjulsta, Hallbosjön, Nyköping 3.9 (Jonny Werdin). 2800 ex Sjöholm, Näsaren, Katrineholm 21.9 (Håkan Lernefalk).

Grågås X kanadagås

Anser anser X branta canadensis

Denna korsning har blivit rätt vanlig så det föreligger många rapporter under i stort sett hela året och spritt över större delen av rapportområdet.

Stripgås *Anser indicus*

(-2013:30/33) (2014:1/1)

Två fynd under året. Under i stort sett hela året sågs ett ex i Nyköpingstrakten. Det bedöms som samma ex som de två senaste åren.

Övriga fynd: 1 ex sträckande NV Femörehuvud, Femöre, Oxelösund 14.5 (Thomas Larsson, Toomas Maadre).

Prutgås *Branta bernicla*

Under våren ses för det mesta bara några enstaka ex. I år sågs dock det högsta antal som någonsin setts i rapportområdet. Antalet prutgäss under hösten varierar stort och i år var det ett normalår. Sommarfynd hör inte till vanligheterna.

Större sträck, sommar: 316 ex sträckande NO Femörehuvud, Femöre, Oxelösund 23.5 (Kalle Brinell, Lennart Wahlén). 144 ex sträckande Fyrhuset, Femöre, Oxelösund 7.10 (Jan Sjöstedt, Björn Johansson). 5 ex sträckande NV Stora Fågelskär, Hartsö skärgård, Nyköping 7.6 (Karin Lindström).

Vitkindad gås *Branta leucopsis*

Häckningar finns rapporterat från i stort sett hela kuststräckan. I år har inlandshäckning bara rapporterats från Eskilstuna kommun. Någon större förändring av beståndet bedöms inte ha skett.

Inlandshäckning, större antal: 4 pull Tors-

hälla huvud, Eskilstuna 9-10.6 (Sten Ljungars, Monca Ljungars). 1000 ex Strandstuviken, Nyköping 15.8 (Lars-Hugo Jansson). 1000 ex sträckande V Södra udden, Enskär, Hartsö skärgård, Nyköping 15.10 (Johan Bergkvist, Per Flodin, Per Folkesson). 1893 ex sträckande Prästhällen, Herresta Norra Tomtområde, Prästfjärden, Mälaren, Strängnäs 16.10 (Kent Söderberg, Yngve Meijer).

Vitkindad gås x kanadagås

Branta leucopsis X canadensis

Under året gjordes två fynd av denna hybrid och det är nu tredje året i rad och sjätte året totalt som vi haft fynd.

Fynd samtliga: 1 ex Marsvikens kursgård, Nyköping 9.3 (Peter Skoglund), 1 ex Eksågstoronet, Sörfjärden, Mälaren, Strängnäs 20.5 (Kristoffer Alp).

Gravand *Tadorna tadorna*

Två häckningar rapporterade vilket är av normal omfattning, och båda dessa i skärgården. Beståndet bedöms vara konstant. Några inlandsfynd görs varje år. Samtliga i år under våren.

Häckningar, inlandsfynd: 5 1K pulli/nyligen flygga Litet skär NV Risskären, Nyköping 9.7 (Jan Gustafsson, Markus Forsberg, Ulrik Lötberg). 2 1K pulli/nyligen flygga Aftonklubsrevet, Ö Enskär, Hartsö skärgård, Nyköping 5.8 (Karin Lindström). 4 ex sträckande O Hjälmaresund, Ö om bron, Hjälmaresund, Eskilstuna 1.3 (Barbro Hedström, Brita Nilsson). 1 ex rastande Arbogaåns mynning, Kungsör 14.4 (Ulf Öhlander). 1 hane rastande Stora Lida våtmark, Nyköping 14-16.4 (Jan Hägg, Mats Andersson). 3 ex sträckande NO Sandbankarna, Eskilstuna 29.4 (Edwin Sahlin).

Mandarinand *Aix galericulata*

Första häckningen för rapportområdet konstaterades i år. Observatörer Ingegerd Larsson, Anders Österlund och yrkesfiskare Åke Andersson. Från cirka mitten av juli lät

sig en kull mandarinänder matas i stugområdet Ö Silverhällarna, Strängnäs. Ungarna bedömdes ej flygga mitten juli enligt Åke Andersson. Rapport via Håkan Gilledal.

Häckning: 1 ad hona + pulli/nyligen flygga Silverhällarna, Strängnäs 15.7-2.8 (gnm Leif Carlsson).

Bläsand *Anas penelope*

Fynd i januari och december är numera vanliga. Fynd finns från flera lokaler. De senaste åren har stora antal bläsänder setts sträcka under hösten. Från 2014 finns dock inga rapporter om något större sträck.

Snatterand *Anas strepera*

Sju rapporterade häckningar under året. Det är litet färre än de senaste åren. Fynd i januari och december rapporteras från ett antal lokaler. I Lilla Näsnaren sågs i oktober och november ovanligt många snatteränder, och som mest räknades 657 ex. Detta utgör rekordnotering för vårt rapportområde. Enligt Svalan finns bara större antal någonsin rapporterade från Tåkern och Hornborgasjön.

Kricka *Anas crecca*

Inte speciellt många häckningar rapporteras av kricka, trots att den inte är speciellt ovanlig. I år blev det fyra häckningar. De var i Nyköping- och Oxelösunds kommuner. Vinterfynd är numera vanliga. P.g.a. det milda vädret i december gjordes ovanligt många fynd.

Häckningar: 1 ad hona + pulli/nyligen flygga Timmermon, Nyköping 9.6 (Jan Hägg). 1 hona + pulli/nyligen flygga Havregölsdammen, Virå bruk, Nyköping 24.6 (Jan Sjöstedt). 3 pull pulli/nyligen flygga Stordammen, Tunaberg, Nyköping 1.7 (Lennart Wahlén). 2 ad i par föda åt ungar Brannäs våtmark, Oxelösund 9.8 (Tommy Knutsson).

Stjärtand *Anas acuta*

Vinterfynd är inte årliga och inga sågs i år under vintern. Några ex ses varje sommar.

Några häckningar är det dock inte tal om, även om några enstaka häckningar har rapporterats förr.

Sommarfynd: 1 hane rastande Edeby våtmark, Edeby, Strängnäs 11-16.6 (Ulf Gustafsson, Yngve Meijer, Bernt Andersson m.fl.). 1 ad hane rastande Litet skär NV Risskären, Nyköping 12.6 (Jan Gustafsson, Lennart Wahlén, Lennart Söderlund, Ulrik Lötberg m.fl.). 12 honfärgade sträckande V Torshälla huvud, Eskilstuna 18.7 (Sten Ljungars).

Årta *Anas querquedula*

Det är inte ofta som konstaterade häckningar av årta rapporteras och det uteblev även i år. I övrigt fynd under häckningstid från åtta lokaler. På några lokaler har fåglar setts under en längre tid, vilket skulle kunna tyda på häckning. Beståndet fortsätter att vara konstant lågt.

Skedand *Anas clypeata*

Två rapporterade häckningar under året. Speciellt många fler brukar inte rapporteras. I övrigt fynd från 23 lokaler under häckningstid. Fynden är spridda över hela rapportområdet. Under senare år har antalet rapporter under häckningstid ökat. I år är det dock i nivå med förra året.

Häckningar: 2 i par bo, ägg/ungar Hartsö skärgård, Nyköping 4.5 (Göran Altstedt, Ingrid Altstedt). 5 pulli/nyligen flygga Vadsjön, östra sidan, Nyköping 25.6 (Leif Carlsson).

Brunand *Aythya ferina*

Endast en rapporterad häckning under året. Det på en lokal där häckning har rapporterats flera gånger under senare år. I övrigt fynd från 13 lokaler under häckningstid. I Näsnaren brukar det under början på hösten kunna ses över 100 rastande ex av brunand, dock inte i år.

Häckning: 1 pull stationär Ålsätters viltvatten, Katrineholm 1.7 (Pelle Moqvist).

Vigg

Aythya fuligula

Under vintern ses stora viggflockar ute vid kusten. Årets högsta antal är i nivå med vad som setts de senaste åren.

Stor flock: 20000 ex rastande Norra Örsbaken, Nyköping 18.1 (Lennart Wahlén, Janne Oldebring, Jonny Werdin).

Bergand *Aythya marila*

Årets högsta antal bergänder blev 2000 ex. Ett rätt så normalt antal. I inlandet ses de flesta bergänderna under hösten. I år dock bara 14 ex. Några ex ses under våren, i år sågs fyra ex.

Stort antal: 2000 ex rastande Norra Örsbaken, Nyköping 18.1 (Lennart Wahlén, Janne Oldebring, Jonny Werdin).

Ejder *Somateria mollissima*

Ett antal häckningar finns rapporterade från skärgården. De flesta i Nyköping och Oxelösund. Utifrån rapporterna går det inte

att få någon rimlig uppfattning hur det är med ejderbeståndet hos oss och om det möjligen repat sig något efter de senaste årens uteblivna häckningar. Några fynd görs i inlandet varje år. De flesta fynden görs som i år under våren. Samtliga årets fynd är från Hjälmarén.

Inlandsfynd: 4 hanar sträckande O Dansbaneudden, Hjälmaresund, Eskilstuna 12.4 (Tommy Emanuelsson, Yonas Ericsson). 1 hane rastande Dansbaneudden, Hjälmaresund, Eskilstuna 21.4 (Sten Ljungars, Monica Ljungars, Kent Carlsson, Joachim Strengbom m.fl.). 6 ex sträckande O Dansbaneudden, Hjälmaresund, Eskilstuna 27.4 (Joachim Strengbom, Tommy Emanuelsson, Barbro Hedström). 2 i par rastande Frosshällen, Hjälmarén, Eskilstuna 18-22.5 (Johan Mellquist, Torbjörn Nilsson, Thorild Jonsson). 2 i par rastande V Hjälmaresund, Uddens fritidsområde, Katrineholm 25.5 (Lillebror Hammarström, Gunilla Hammarström).

Ejder

Foto: Thomas Larsson

Alfågel *Clangula hyemalis*

Åtta inlandsfynd under hösten och ett under våren. Numera ses det inte fler alfåglar i inlandet. Några ovanligt stora rastande flockar sågs under året.

Inlandsfynd, stora flockar: 7 ex rastande Svavelgrund, Sörfjärden, Mälaren, Strängnäs 20.4 (Leif Ekblom, Yngve Meijer, Keith Nordebrink). 1 ex Näsaren, Katrineholm 30.9 (Bengt E Larsson). 2 ex rastande Näsaren, Katrineholm 14.10 (Krister Andersson). 1 ex rastande Reningsverksdammarna, Gorsingeholm, Strängnäs 9-30.10 (Janne Wahlström, Kjell Thorsén, Leif Ekblom m.fl.). 1 honfärgad rastande Eksågstornet, Sörfjärden, Mälaren, Strängnäs 9.11-20.12 (Magnus Brandel, Yngve Meijer). 5 ex sträckande V Torshälla huvud, Strängnäs 14.11 (Sten Ljungars). 2 hane och 1 honfärgad sträckande O Eksågstornet, Sörfjärden, Mälaren, Strängnäs 15.11 (Erik Widuss). 2 ex sträckande V Torshälla huvud, Strängnäs 22.11 (Monica Ljungars). 2 honfärgade rastande Eksågstornet, Sörfjärden, Mälaren, Strängnäs 20.12 (Erik Widuss, Ulf Gustafsson).

5000 ex rastande Trutbådshällarna, Lacka, Trosa 19.4 (Leif Nyström, Jonny Werdin, Pierre Stålnäbb, Tommy Ubbesen). 5000 ex rastande Stora Garkast, Hartsö skärgård, Nyköping 20.11 (Kalle Brinell, Niklas Liljebäck).

Sjöorre *Melanitta nigra*

Ett helt otroligt år vad gäller inlandsfynd av sjöorre i vårt rapportområde. Totalt uppskattas att det setts ca 1200 ex under våren och ca 300 ex under hösten. Den absolut största andelen har setts sträcka och rasta i Mälaren och Hjälmarens, men flera fynd finns även från andra delar av rapportområdet. Tidigare högsta antal har varit ca 200 ex under våren och ca 100 ex under hösten.

Bättre bevakning vid Hjälmarens och Mälaren kan vara en förklaring till de höga antalen, men är nog inte det enda skälet.

Beståndet av sjöorre lär inte ha ökat så pass att det haft någon större betydelse. Kanske var det helt enkelt sådana sträckförhållanden som gjorde det möjligt att observera så många sjöorrar.

Stort sträck: 350 ex sträckande N Djurgårdsudde, Strängnäs 10.5 (Erik Widuss).

Vitnackad svärta *Melanitta perspicillata*
(-2013:2/2) (2014:1/1)

Tredje fyndet av denna nordamerikanska art. Fågeln sågs röra sig i gränstrakterna mellan Eskilstuna- och Katrineholms kommuner. De tidigare fynden har gjorts 1921 och 2004. Det första vid Hävringe och det andra vid Femöre. Bägge fynden vid kusten och i Oxelösunds kommun. Inlandsfynd är inte så vanliga i Sverige. Tidigare finns 8 inlandsfynd rapporterade från inlandet i Sverige.

Fynd: 1 hane rastande Dansbaneudden, Hjälmaresund 18-28.5 (*Joachim Strengbom, *Johan Mellquist, Björn Klevemark m.fl.).

Svärta *Melanitta fusca*

Flera häckningar finns i år rapporterade från Oxelösunds skärgård. Efter några år med relativt få fynd i inlandet så blev det betydligt bättre i år. Ca 65 ex under våren och ca 85 ex under hösten. De flesta sågs sträckande vid Hjälmarens och Mälaren.

Häckningar: 2 ex pulli/nyligen flygga Källskären, Oxelösund 1.8 (Henrik Andersson). 135 pull pulli/nyligen flygga Hävringe, Oxelösund 1.8 (Henrik Andersson). 3 1K pulli/nyligen flygga Vattungarna, Oxelösund 5.8 (Leif Nyström).

Salskrake *Mergus albellus*

Fynd under sommartid är numera vanligt. Det rör sig dock bara om några enstaka ex och inget som tyder på häckning. I Näsaren, Katrineholm ses så gott som varje år stora antal rastande salskrakar under hösten. Under oktober och november sågs extremt

8 | Det sörmländska fågelåret 2014

många. De flesta sågs i Lilla Näsnaren, en mindre sjö i närheten av Näsnaren. Flest sågs den 18 oktober då hela 725 ex sågs i Lilla Näsnaren och därutöver ca 60 ex plus ca 100 ex på olika platser i Näsnaren. Totalt närmare 900 ex i Näsnarområdet. Det är det högsta antal som har noterats i inlandet enligt Svalan och det näst högst noterade antal i landet.

Flockar över 100: 320 ex rastande Mellersta Hästholmen, Ålö, Oxelösund 4.2 (Jan Sjöstedt). 140 ex Strandstuviken, Nyköping 8.2 (Jan Sjöstedt). Ca 900 ex rastande i Näsnarområdet, Katrineholm 18.10 (Bengt E Larsson). 115 ex Västerviken Tullgarn, Trosa 9.12 (Claes Leijon). 108 ex rastande Vivestanäset, Vivesta, Oxelösund 14.12 (Jan Karlsson).

Småskrake *Mergus serrator*

I Mälaren och Hjälaren brukar några par häcka. I Hjälaren dock ingen konstaterad häckning i år trots flera fynd under häckningstid.

Häckning: 10 pull Långholmen, Rävsnäsvisken, Mälaren, Strängnäs 9.8 (Johan Skutin)

Storskrake *Mergus merganser*

I Öljaren, Katrineholm samlas det ofta stora antal storskrake under senhösten. Så många som i höstas var det dock länge sen det sågs.

Flockar över 1000 ex: 1000 ex Strängnäs-fjärden, Strängnäs 3.1 (Anders Lidholm). 3500 ex östra Öljaren, Katrineholm 25.11 (Pelle Moqvist).

Järpe *Tetrastes bonasia*

Sammanlagt 14 fynd av 20 järpar under 2014 får betraktas som högst normalt och i linje med hur det har sett ut de senaste åren. Under 9-årsperioden 2005-2013 gjordes i genomsnitt 14 fynd/år och antalet fynd/år under samma period varierade mellan 12 och 18. De förhållandevis små variationerna i antal fynd mellan åren den senaste 9-årsperioden kan möjligen tolkas som att

järpens förekomst i rapportområdet är stabil men sparsam. Från 2014 finns dessutom en rapport om en konstaterad häckning i Flens kommun.

Fynd (samtliga): 1 ex Bladkärret 6 km N Regna, Vingåker 12.1 (Ronny Nilsson). 1 ex Mörtsjön, Husby-Rekarne, Eskilstuna 3.2 (Kent Carlsson). 1 ex Långsjön, Frustuna, Gnesta 20.2 (Bertil Karlsson). 1 ex Val-laskogen, Strängnäs 26.2 (Bernt Andersson). 1 ex Högstensmon, Hedmossen, Flen 30.3 (Andreas Grabs). 1 hane Dalen, Torpa, Kungsör 1.4 (Jan Sjöstedt). 1 hane Vägkorset 1 km ONO Ludgo kyrka, Nyköping 20.4 (Hasse Berglund). 3 ex (2 hane + 1 hona) spel/sång västra Östra Blacken, Nyköping 12.5 (Jan Sjöstedt). 1 ex Janstorpskogens naturreservat, Nyköping 4.6 (Bert Eriksson). 1 häckning (2 ad + 3 pulli/nyligen flygga) Magsjöberget, Flen 21.6 (Lars Larsson). 1 ex Hedlandet naturreservat, Eskilstuna 21.6 (Sten Ljungars, Monica Ljungars). 1 ex Likstammen, Nyköping 31.8 (Hasse Berglund). 1 ex Näslandet, Örstignäs, Nyköping 25-26.10 (Jan Sjöstedt). 1 ex Härkranktorp, Nyköping 29.11 (Jan Karlsson, Jan Gustafsson).

Orre *Lyrurus tetrix*

Under våren har spelande orrtuppar rapporterats från omkring 20 lokaler runt om i rapportområdet. I de flesta fall rör det sig om enstaka fåglar, men på fem lokaler har spel med tre eller fler tuppar rapporterats. Som vanligt är fynden koncentrerade till Mälarmården- och Kolmårdens skogsområden. Centralt i rapportområdet finns ett stort sammanhängande område helt utan fynd av orrar.

Tre eller fler spelande orrtuppar har rapporterats enligt följande: Hedmossen, Flen (13 spelande), Fjällmossen, Nyköping (11 spelande), Stora Bötet, Nyköping (10 spelande), Östra Blacken, Nyköping (5 spelande) och Holmsjön, Dillnäs allmänning, Gnesta (3 spelande).

Under 2014 har även en konstaterad häckning rapporterats i Gnesta kommun.

Fynd (konstaterad häckning): 4 ex pulli/nyligen flygga Grytsheden, Holmsjötorp, Gnesta 1.9 (Leif Carlsson).

Tjäder *Tetrao urogallus*

Under 2014 har tjädrar rapporterats från sammanlagt omkring 55 lokaler runt om i rapportområdet. Merparten gäller observationer av enstaka fåglar och precis som hos orren är fynden tydligt koncentrerade till Mälarmården och Kolmården, 30 av de 55 lokalerna ligger i skogsområdena mellan Gnesta och Strängnäs. Mönstret med ett stort sammanhängande område centralt i rapportområdet helt utan fynd, som kan ses hos orren, är tydligt även för tjädern utifrån årets rapporter.

Sammanlagt 11 spelande tjädrar har rapporterats från 4 lokaler vilket säkerligen inte speglar de verkliga förhållandena särskilt väl. De fyra rapporterade spelplatserna fördelar sig geografiskt enligt följande:

Gåsinge-Dillnäs, Gnesta (5 spelande), Tunabergsområdet (4 spelande), Länna bruk, Strängnäs (1 spelande), Hedmossen, Flen (1 spelande).

Från 2014 finns även rapporter om en konstaterad och en trolig häckning.

Fynd (säkra och troliga häckningar): 1 hona avledningsbeteende Kalkbro naturreservat, Strängnäs 21.5 (Janne Wahlström). 2 ex (1 ad hona+1 1K) pulli/nyligen flygga Tången, Gnesta 29.7 (Leif Carlsson).

Rapphöna *Perdix perdix*

Rapphöns observeras årligen på några platser i rapportområdet och samtliga kan som regel kopplas till utsättningar i viltvårdande syfte.

Mindre flockar har under 2014 rapporterats från följande områden: Tybblefälten, Stora Malm, Katrineholm (januari-mars och augusti-september), Valla gård, Stora Malm, Katrineholm (februari), Sibro kvarn, Flen (januari-mars) och Husby-Oppunda, Nyköping (januari). Samtliga dessa rapphöns

Rapphöns
Foto: Leif Nyström

10 | Det sörmländska fågelåret 2014

bedöms härstamma från utsättningar. Största antalet fanns vid Tybblefälten, Katrineholm under hösten och där 28 ex sågs 9.9.

Två fynd under juni månad kan vara intressanta att nämna även om fyndet vid Tybblefälten rimligen är kopplat till utsättningarna i området.

Fynd (juni): 1 hane Vik, Strängnäs 4.6 (Jouni Suomela). 1 pull Tybblefälten, Stora Malm, Katrineholm 5.6 (Hans Karlsson, Bengt Larsson, Gerd Karlsson m.fl.).

Vaktel *Coturnix coturnix*

Sammanlagt 47 fynd av 64 spelande vaktlar (under perioden 22.5-29.8) är en rejäl ökning jämfört med 2013 då endast 13 ex rapporterades, och den nedgång som noterats de två senaste åren är därmed bruten. Antalet rapporterade vaktlar under 2014 ligger även klart över genomsnittet på 56 spelande/år under perioden 2000-2012. Kommunvis fördelar sig årets fynd enligt följande: Nyköping 26, Eskilstuna 17, Strängnäs 6, Katrineholm 6, Vingåker 3, Gnesta 2, Flen 2, Oxelösund 1, Kungsör 1.

Fynd (3 eller fler spelande): 3 ex spel/sång Kafjärdsslätten, Eskilstuna 31.5-22.6 (Yonas Ericsson, Sten Ljungars, Carl-oscar Lind m.fl.). 3 ex spel/sång Väderbrunn, Nyköping 15.6 (Kalle Brinell). 4 ex spel/sång Rossviksfälten, Eskilstuna 16.6 (Kent Carlsson). 3 ex spel/sång Viby, Eskilstuna 22.6 (Viktor Eriksson). 3 ex spel/sång Skåraområdet, Nyköping 28.6-13.8 (Tommy Pettersson, Lennart Wahlén). 3 ex spel/sång Ärsta, Nyköping 6.7 (Karin Lindström).

Smålom *Gavia stellata*

Årets 242 smålommar fördelat på 71 fynd är den högsta siffran sedan 2006 då 400 ex rapporterades. Majoriteten av årets smålommar (76%) sågs, sträckande och rastande, längs kusten under april och maj och bevakningen längs kusten under våren styr till stor del antalet smålommar som årligen ses i rapportområdet. Från 2014 finns dessutom ovanligt

många inlandsfynd. Totalt sågs 25 ex fördelat på 18 fynd i insjöar och majoriteten av dessa utgörs av sträckande fåglar i Mälaren under hösten. Från året finns även några vinterfynd och ett rent sommarfynd. Årets högsta sträcksumma blev 32 ex vid Femörehuvud, Oxelösund 13.4 (Kalle Brinell).

Fynd (januari och december): 1 ex förbiflygande Ängudden, Nyköping 9.1 (Lennart Wahlén). 2 ex förbiflygande Femörehuvud, Oxelösund 19.1 (Kalle Brinell). 1 ex rastande Örsbaken, Oxelösund 21.1 (Tommy Knutsson). 1 ex sträckande mot O Prästhällen, Mälaren, Strängnäs 1.12 (Markku Kemppi, Yngve Meijer, Kent Söderberg). 4 ex rastande Södra Hjälmarén, Vingåker 13.12 (Ronny Nilsson).

Fynd (juni): 3 ex förbiflygande Örsbaken, Oxelösund 15.6 (Tommy Knutsson).

Storlom *Gavia arctica*

Totalt tolv konstaterade storlomshäckningar har rapporterats 2014. Utöver det finns rapporter om enstaka fåglar eller par under häckningstid på ytterligare 101 lokaler i rapportområdet, vilket sammantaget ger 113 lokaler med möjliga storlomshäckningar i rapportområdet som helhet. Ett försök till uppskattning av antalet par ger totalt omkring 148 par inklusive de säkert konstaterade häckningarna.

Majoriteten av rapportområdets häckande eller möjligen häckande storlommar tycks finnas i Gnesta och Flens kommuner, då 55% av lokalerna med storlommar under häckningstid och 60% av de uppskattade paren finns i dessa två kommuner.

Som vanligt rapporteras även detta år om större ansamlingar av storlommar i Gölsjön, Flen. Under perioden 23.7-30.8 finns ett flertal rapporter med över 50 adulta fåglar och toppnoteringen gjordes sent på kvällen 11.8 då 74 adulta fåglar inräknades (Leif Carlsson, Kerstin Eriksson, Lennart Eriksson). 2014 gjordes även några fynd under vinter-

månaderna januari och december.

Fynd (januari och december): 1 ex rastande Örsbaken, Oxelösund 1-6.1 (Tommy Knutsson, Peter Skoglund). 2 ex rastande Femöreflagen, Oxelösund 5-19.1 (Peter Skoglund, Kalle Brinell). 3 ex sträckande mot O Prästhällen, Mälaren, Strängnäs 1.12 (Markku Kemppe, Yngve Meijer, Kent Söderberg). 2 ex födosökande Godahoppsudden, Askö, Trosa 6.12 (Göran Andersson). 2 ex Femöreflagen, Oxelösund 17-20.12 (Lennart Wahlén, Björn Johansson, Leif Carlsson).

Vitnäbbad islom *Gavia adamsii*

(-2013:10/10) (2014:1/1)

Rapportområdets elfte fynd och det sjätte under 2000-talet. Årets fynd av en adult fågel i sommardräkt som sträcker mot NO i första halvan av maj passar mycket väl in i artens uppträdande under vårsträcket genom Östersjön.

Samtliga fynd: 1 adult i sommardräkt sträckande mot NO Femörehuvud, Oxelösund 9.5 (*Thomas Larsson).

Vitnäbbad islom

Foto: Thomas Larsson

Smådopping *Tachybaptus ruficollis*

Från 2014 finns rapporter om smådoppingar under häckningstid på sammanlagt 14 lämpliga lokaler i rapportområdet som helhet och på sju av dessa lokaler kunde häckning konstateras med säkerhet. Årets 14 lokaler med troliga eller säkra häckningar följer rätt väl mönstret från den senaste 10-årsperioden då antalet säkra eller troliga häckningar varierat mellan 10 och 27 med ett medeltal på 18 troliga eller säkra häckningar/år. Dessutom finns som vanligt några rapporter om smådoppingar från vintern och återigen kan man konstatera att Ekeby våtmark är rapportområdets säkraste lokal för övervinterrande smådoppingar.

Vinterfynd: 2 ex Ekeby våtmark, Eskilstuna 2-26.1 (Barbro Hedström, Johan Mellquist, Viktor Eriksson m.fl.). 1 ex Stenvik, Oxelösund 18.1 (Åke Alexandersson, Birger Vesterberg). 2 ex Ekeby våtmark, Eskilstuna 3-31.12 (Yonas Ericsson, Björn Fors, Kurt Östberg m.fl.). 2 ex Reningsverksdammarna, Gorsingeholm, Strängnäs 9-31.12 (Yngve Meijer, Ulf Gustafsson, Leif Ekblom m.fl.). 1 ex Hedenlundaån Kvarntorp, Flen 25-26.12 (Per Flodin, Maria Gustavsson, Judith Lambert). 3 ex Ängsviken, Oxelösund 31.12 (Peter Skoglund).

Skäggdopping *Podiceps cristatus*

Större ansamlingar av skäggdoppingar under hösten brukar årligen rapporteras från de större sjöarna i rapportområdets nordvästra delar. Även 2014 finns några rapporter från det området men noteringar om riktigt höga antal saknas. Årets högsta rapporterade antal blev 330 ex i Öljaren, Katrineholm/Vingåker under november. De två högsta inräknade antalen hittills under 2000-talet är 1200 ex i Öljaren (2011) och 1070 ex vid Hjälmarsund, Eskilstuna (2013).

Fynd (200 ex eller fler): 200 ex rastande Näsaren, Katrineholm/Vingåker 3.10 (Kristofer Aronsson). 330 ex rastande Öljaren, Katrineholm/Vingåker 9-25.11 (Pelle Moqvist).

Gråhakedopping *Podiceps griseogen*

Gråhakedoppingens uppträdande i rapportområdet under 2014 överensstämmer helt med hur det har sett ut de senaste åren, sammanlagt gjordes 19 fynd av totalt 24 fåglar. Även fördelningen under året och den geografiska fördelningen av årets fynd är typiska, 21 fåglar sågs längs kusten och tre fåglar sågs rastande i insjöar. Fördelningen under året ser ut enligt följande: april 10 ex, maj 3 ex, september 4 ex, oktober 4 ex, november 2 ex och december 1 ex.

Rena sommarfynd eller fynd av fåglar på lämpliga lokaler under häckningstid saknas helt från året.

Vinterfynd: 1 ex Godahoppsudden, Askö, Trosa 6.12 (Göran Andersson).

Svarthakedopping *Podiceps auritus*

Svarthakedoppingar under häckningstid har rapporterats från totalt 57 lämpliga lokaler i rapportområdet som helhet under 2014.

På sju av dessa lokaler har häckning säkert kunnat konstateras och elva häckande par eller kullar har rapporterats från de sju lokalerna. Antalet säkra häckningar är klart färre än vad som rapporterats de senaste åren men ett försök till summering av antalet par på lämpliga häckningslokaler och antalet säkert häckande par ger 95 par i rapportområdet.

En summa som nästan är i nivå med de 102-108 par som rapporterades 2011 då svarhakedoppingen var riksinventeringsart.

Tre av årets lokaler där det finns rapporter om svarthakar med häckningskriterie ligger längs kusten, vilket är intressant, då häckningar längs kusten är mycket ovanligt i rapportområdet.

Fördelningen kommunvis av de 57 lämpliga lokalerna med svarthakedoppingar under häckningstid ser ut som följer: Nyköping 17, Katrineholm 16, Flen 7, Strängnäs 7, Eskilstuna 3, Trosa 3, Vingåker 2, Gnesta 2.

Storskarv *Phalacrocorax carbo*

Sammanlagt finns rapporter om totalt 345

par, fördelat på fyra kolonier, där häckning med säkerhet har kunnat konstateras. Antalet är en minskning jämfört med förra årets 440 par och är en av de lägsta summorna som rapporterats under 2000-talet.

Samtliga fyra kolonier med säkra häckningar ligger i insjöar (3 i Mälaren och 1 i Hjälmarén). Utöver dessa kolonier finns rapporter om storskarvar under häckningstid i ytterligare fem kolonier men där häckning inte med säkerhet har konstaterats, två av dessa kolonier fanns längs kusten och tre i insjöar. Om man summerar de rapporterande paren i även dessa kolonier hamnar man på totalt 605 par i rapportområdet som helhet.

Det är som vanligt högst osäkert att bedöma storskarvens status utifrån den sannolikt rätt bristfälliga rapporteringen. Man kan dock konstatera att de tillgängliga rapporterna antyder att förra årets indikationer på en möjligen vikande trend i rapportområdet kan skönjas även 2014.

Vid en jämförelse av antalen som under den senaste 5-årsperioden rapporterats från tre av kolonierna i Mälaren tycks dock antalet häckande par vara relativt stabilt. Antalen varierar mellan åren i de enskilda kolonierna men när det gäller totalsumman från de tre kolonierna är variationen inte särskilt stor och ingen direkt minskning kan skönjas. Möjligen talar detta för att det snarare är bristfällig rapportering som ger intrycket att antalet häckande skarvar i rapportområdet tycks minska.

Rördrom *Botaurus stellaris*

Sammanlagt 106 spelande rördrommar från 79 lokaler finns rapporterade från 2014.

Antalet är det näst högsta som noterats under 2000-talet och indikerar att arten nu återhämtat sig till de nivåer som rapporterades innan de stränga vintrarna 2009-2011. Det högsta antalet som rapporterats under 2000-talet var 145 spelande fåglar år 2000 då rördrommen var riksinventeringsart. Under perioden 2000-2013 har antalet spelande

fåglar varierat mellan 67 (2010) och 145 (2000) och medeltalet under 14-årsperioden är 92 spelande/år.

Även från Sörfjärden, Eskilstuna/Strängnäs rapporteras om förhållandevis många rördrommar 2014. Totalt 20 revirhävdande fåglar inräknades där vilket nästan är i nivå med de bästa åren under 2000-talen och en rejäl återhämtning från de nio revirhävdande som rapporterades bottenåret 2011.

Den geografiska fördelningen av årets 106 revirhävdande rördrommar ser ut enligt följande: Eskilstuna kommun (utom Sörfjärden) 20, Sörfjärden (Eskilstuna- och Strängnäs kommuner) 20, Strängnäs kommun (utom Sörfjärden) 20, Nyköpings kommun 14, Katrineholms kommun 11, Flens kommun 11, Gnesta kommun 6 och Vingåkers kommun 4.

Rena vinterfynd från januari och december har saknats helt de senaste fyra åren, men 2014 finns ett rapporterat fynd från december då två fåglar sågs på en och samma lokal.

Fynd (januari och december): 2 ex Diket och diket utlopp, Brandholmen, Nyköping

27-31.12 (Bertil Karlsson, Jan Sjöstedt, Sofi Nordfeldt m.fl.).

Ägretthäger *Egretta alba*

(-2013:27/30) (2014:1/1)

Ägretthägern fortsätter att vara årlig i rapportområdet med fynd av några eller enstaka fåglar varje år sedan 2010. Ett fynd av en ensam fågel gjordes under 2014 vilket betyder att det nu gjorts 28 fynd av sammanlagt 31 fåglar i rapportområdet. Årets fågel blev en kortstannare som rastade några timmar vid Ekeby våtmark, Eskilstuna för att sedan dra vidare mot sydväst.

Samtliga fynd: 1 ex Ekeby våtmark, Eskilstuna 30.7 (Niklas Holmström, Johan Mellquist, Andreas Grabs m.fl.).

Gråhäger *Ardea cinerea*

Antalet rapporter om häckande gråhäger eller gråhäger som setts under omständigheter som kan indikera häckning har de senaste åren varit mycket få och så även 2014. På fem lokaler finns rapporter om små kolonier eller enstaka par och som utifrån

Ägretthäger
Foto: Johan Mellqvist

de använda häckningskrierierna kan tolkas som att säker häckning har konstaterats. På ytterligare ett 10-tal lokaler finns rapporter med lägre häckningskrierier och där man får utgå ifrån att häckningar möjligen kan ha genomförts. På majoriteten av årets lokaler med säkra eller möjliga häckningar handlar det om ett fåtal par eller enstaka fåglar och årets största rapporterade antal med häckningskriterie var 25 ex i lämplig biotop vid Tornskogen, Näsnaren, Katrineholm.

Naturligtvis speglar inte de tillgängliga rapporterna de verkliga förhållandena särskilt väl och man måste konstatera att kunskapen om gråhägerens status som häckfågel i rapportområdet är mycket bristfällig.

Svart stork *Ciconia nigra*

(-2003:19/22) (2014:1/1)

Ett fynd under 2014 innebär fjärde fyndet under 2000-talet. Svart stork är således långt ifrån årlig i rapportområdet och senast det begav sig var 2007 då en förbiflygande fågel sågs vid Stavsjö, Nyköping 5.5. Årets fågel upptäcktes över Bara, Oxelösund och sågs därefter från flera platser strax öster om Nyköping då den rätt långsamt rörde sig mot NO.

Samtliga fynd: 1 ex sträckande mot NO Bara - Linudden - Labro ängar 17.5 (*Kalle Brinell, Jan Gustafsson, Ingvar Jansson m.fl.).

Bivråk *Pernis apivorus*

Årets första bivråk rapporterades den 8 maj i Trosa. Detta är såklart ovanligt tidigt, eftersom arten normalt sett dyker upp kring mitten av maj. Årets sista bivråk var en ungfågel som sträckte förbi Oxelösund den 29 september. Arten ses vanligtvis mycket sparsamt i oktober.

Från hösten har vi även fått in två rapporter om högre sträckssiffror. Bägge rapporterna är från samma dag och från två närliggande lokaler. Flertalet utav den dagens individer sågs alltså ifrån bägge lokalerna.

Första och sista fynd: 1 ex förbiflygande Långmaren, Nynäs naturreservat, Trosa 8.5 (Lennart Wahlén). 1 1K sträckande SV Vattentornet, Oxelösund 29.9 (Kalle Brinell).

Stora antal (>24 exemplar): 52 ex sträckande mot SV Vattentornet, Oxelösund 27.8 (Kalle Brinell, Leif Nyström). 45 ex sträckande mot SV Marsäng, Nyköping 27.8 (Jan Gustafsson, Thomas Larsson, Jan Sjöstedt, Björn Johansson).

Brun glada *Milvus migrans*

(-2013:55/59) (2014:9/9)

Vi har på senare år sett en svag, men stadig ökning utav denna art. Fram till början av åttiotalet var arten en mycket sällsynt i rapportområdet. I slutet av detta årtionde och under nittiotalet så började arten dock att uppträda med något fynd per år. Fram till millenniumskiftet så hade brun glada således anträffats vid blott 24 tillfällen. Fyndbilden har alltså nästan tripplats sedan år 2000 och vi har antagligen inte nått toppen ännu. Precis som de senaste åren så har en häckning konstaterats även år 2014. Också i år så var häckningen framgångsrik även om endast en unge lämnade boet. Vi bedömer paret som återkommande varför dessa inte påverkar fyndbilden.

Samtliga fynd: 1 häckning (1 ungar) bo, ägg/ungar Skåraområdet, Nyköping 5.4-31.7 (Thomas Larsson, Jan Sjöstedt, Leif Nyström m.fl.). 1 ex sträckande N Torshälla huvud, Eskilstuna 13.4 (*Sten Ljungars). 1 ex sträckande S Labro ängar, Nyköping 3.5 (*Jan Sjöstedt, Marianne Mattiasson, Bertil Karlsson m.fl.) 1 ex förbiflygande Domarringsvägen, Eskilstuna 17.5 (*Tommy Emanuelsson). 1 3K+ födosökande Norrby, Nyköping - Jordbrofälten, SO Hedenlunda, Flen 21-26.5 (*Jan-Eric Hägerroth, *Andreas Grabs, Per Flodin). 1 ex sträckande NV Palmtorps allé, Oxelösund 6.6 (*Jan Karlsson). 1 1K sträckande S Palmtorps allé - Marsäng, Oxelösund/Nyköping 25.8 (*Jan Gustafsson, Jan Karlsson). 1 2K+ sträckan-

de SV Vattentornet, Oxelösund 27.8 (*Kalle Brinell, *Leif Nyström). 1 2K+ förbiflygande Karlsberg, Eskilstuna 21.9 (*Joachim Strengbom).

Röd glada *Milvus milvus*

Under årets lopp så har vi fått in totalt 16 rapporter. Att uppskatta antalet individer är tyvärr en nära nog omöjlig uppgift. Eventuellt kan det som mest röra sig om kanske ett 10-tal individer. Oftast har det dock gått lång tid mellan observationerna vilket såklart försvårar uppgiften med att få en helhetsbild över artens uppträdande. I och med att vi inte har fått in några uppgifter om häckningsindiciet ifrån något område i år så kan man också tänka sig att de individer som dykt upp hos oss rör sig över ganska så stora områden. Därför finns det en överhängande risk för dubbelräkning. Vårens första röda glada noterades i Enstabergera, Nyköping den 26.3. Därefter sågs arten vid ett par tillfällen per månad fram till början av september. Normalt så ses de flesta röda gladorna under perioden april - august och i synnerhet så tycks de flesta fynden noteras under sommarmånaderna. I år har vi dock en rapport ifrån januari och en från november. Arten har aldrig tidigare noterats i januari och från november månad föreligger endast ett tidigare fynd (Labro ängar, Nyköping 2.11 2002).

Fynden fördelar sig över de olika kommunerna enligt följande: Eskilstuna (2), Gnesta (3), Nyköping (7), Strängnäs (1), Trosa (1) och Vingåker (1).

Intressanta fynd: 1 ex sträckande V Sjövikstornet, Kolsnaren, Vingåker 6.1 (Ronny Nilsson). 1 ex förbiflygande Gumsbacken, Nyköping 3.11 (Göran Andersson).

Brun kärrhök *Circus aeruginosus*

Årets första kärrhök rapporterades redan den 23 mars ifrån Sörfjärden. Detta är några dagar tidigare än artens medianvärde (1987-2013), vilket är den 26 mars. Det är dock

blott tre dagar senare än nuvarande fenologirekord vilket antyder att arten anländer relativt punktligt till våra breddgrader. Årets sista fynd rapporterades den 11 oktober, vilket är sent men inte anmärkningsvärt.

Första och sista fynd: 1 hona födosökande Rördromstornet, Sörfjärden, Eskilstuna 23.3 (Lars Broberg, Barbro Hedström, Brita Nilsson). 1 ex födosökande Furholmen, Trosa 11.10 (Claes Leijon).

Blå kärrhök *Circus cyaneus*

Återigen ett år med ett flertal sommarfynd. Årets tre sommarfynd är klart fler än normalt eftersom arten inte ens ses under sommarmånaderna varje år.

Under året gjordes också minst sju vinterfynd (2 ex jan/5 ex dec). I december 2013 gjordes också sju fynd, men av dessa sågs bara en av fåglarna efter nyår, nämligen den hona som höll till vid Oppeby våtmark, Nyköping.

Sommarfynd (20 maj-31 juli): 1 honfärgad sträckande N Skåraviken, Hallbosjön, Nyköping 20.5 (Stefan Bengtsson). 1 ex förbiflygande Stavsjö trafikplats, Nyköping 1.6 (Hannu Koho). 1 hona födosökande Kyrkvattnet, Stora Malm, Katrineholm 5.6 (Hans Karlsson, Krister Andersson, Krister Aronsson m.fl.).

Vinterfynd (januari, december): 1 honfärgad förbiflygande Källvik, Nyköping 14.1 (Göran Altstedt). 1 hona födosökande Oppeby våtmark, Nyköping 20.1 (Jan Sjöstedt). 1 hane födosökande Öllsta, Nyköping 7.12 (Henrik Andersson). 1 hona Hagbyberga - Skåraområdet, Katrineholm/Nyköping 8-11.12 (Bengt Larsson, Jan Sjöstedt). 1 hona förbiflygande Ekensholm, Dunker, Flen 8.12 (Carl-åke Lindsten). 1 honfärgad födosökande Äleby våtmark - Edeby - Strängnäs golfbana, Strängnäs 15-31.12 (Yngve Meijer, Markku Kemppi, Magnus Brandel, Ulf Gustafsson m.fl.). 1 2K+ hane födosökande Harestafälten, Skåraområdet, Nyköping 26.12 (Mats Grahm).

Stäpphök *Circus macrourus*

(-2013:22/22) (2014:1/1)

Arten har uppträtt så gott som årligen under 2000-talet och precis som förra året så sågs det i år en individ. Av rapportområdets nu 24 fynd så är alla utom två fynd gjorda under första halvan av maj eller i månads-skiftet aug-sept. Fynd utanför dessa perioder är alltså mycket sällsynta.

Samtliga fynd: 1 2K hane sträckande SV Marsång, Nyköping 11.9 (*Thomas Larsson).

Ängshök *Circus pygargus*

Under året så gjordes sex fynd gällande sex individer. Arten ses årligen med två till tio exemplar, men trots det förekommer häckningsförsök väldigt sällan. Arten häckar dock så nära som i Bråviken, Östergötland och med flera par i Uppland. Senast ett häckningsförsök begav sig i Sörmland var år 2008.

Som vanligt så sågs alla årets ängshökar i maj-juni. Denna period dominerar stort i fyndbilden för rapportområdet. Till och från görs dock enstaka högsommarfynd och mer sparsamt även fynd i augusti månad.

Samtliga fynd: 1 hane födosökande Gälltorp, Nyköping 4.5 (Sofi Nordfeldt). 1 ad hane födosökande Ytterbo Strandäng, Ytterbo, Nyköping 9.5 (Mikael Gemsjö). 1 ad hane sträckande N Ekeby våtmark, Eskilstuna 14.5 (Kent Carlsson, Johan Mellquist). 1 hane födosökande Fennsta, Tumbo korset, Kungsör 22.5 (Henry Hedlund, Inger Hedlund). 1 hane födosökande Vallby, Eskilstuna 6.6 (Per Lif). 1 hane förbiflygande Hillesta, Västerlång, Trosa 23.6 (Örjan Jitelius).

Sparvhök *Accipiter nisus*

Ett par högre sträcksiffror rapporterades i samband med västliga vindar utmed kusten. Som vanligt är det sträcksiffror från Oxelösunds vattentorn som sticker ut hos denna art, vilket säkert kan förklaras med att arten

inte skyr vatten i samma omfattning som exempelvis ormvråkar.

Stora antal (>149 exemplar): 190 ex sträckande SV Vattentornet, Oxelösund 27.8 (Kalle Brinell, Leif Nyström). 342 ex sträckande SV Vattentornet, Oxelösund 29.9 (Kalle Brinell).

Ormvråk *Buteo buteo*

Under januari månad finns rapporter om 62-65 ormvråkar, vilket är det längst antalet på över tio år. December månad var däremot ovanlig mild och trots att det brukar rapporteras färre vråkar under denna månad så sågs uppskattningsvis mellan 80-90 ormvråkar runt om i länet. Långsiktigt sett så ökade antalet övervintrade ormvråkar kraftigt fram till år 2009. Därefter har antalet dock sakta men säkert gått tillbaka, även om antalet övervintrare fortfarande är högt jämfört med vad som var normalt under exempelvis 90-talet. Det är lätt att skylla på väderfaktorer eller födotillgång när man ser på årliga fluktuationer. Detta påverkar såklart antalet övervintrare, men faktum är att vi inte alls ser samma tendens hos fjällvråkarna. Flest sågs som vanligt i Nyköping, tätt följt av Strängnäs.

Sträckbevakningen under hösten bjöd på klen sträck, vilket i mångt och mycket kan skyllas på få dagar med koncentrerande vindar. Det blåste nämligen onormalt mycket österifrån denna höst och när lågtrycken pumpade in så hade vindarna en förmåga att ligga på från sydväst eller nord. Vindar som alltså inte lämpar sig för koncentrationer av sträcket ut mot kusten.

Stora antal (>199 exemplar): 210 ex sträckande Vattentornet, Oxelösund 30.9 (Kalle Brinell). 244 ex sträckande Vattentornet, Oxelösund 31.10 (Kalle Brinell).

Fjällvråk *Buteo lagopus*

Under vintermånaderna (januari/december) finns rapporter om drygt 50-55 individer från såväl januari som december. Totalt rap-

porterades alltså ett ungefärligt antal på 100 individer under vintermånaderna. Antalet övervintrande fjällvråkar varierar från år till år, men antalet under de senaste vintrarna har legat på en stabil nivå. Detta trots att vintrarna har varierat både vad gäller kyla och snömängd.

Sträckbevakning under hösten visade på låga antal fjällvråkar vilket mycket väl kan tyda på ett dåligt häckningsår, men också p.g.a. dåliga vindar under sträckperioden (se text för ormvråk).

Stora antal (>99 exemplar): 116 ex sträckande SV Vattentornet, Oxelösund 29.9 (Kalle Brinell). 140 ex sträckande SV Örsbaken, Brännäs våtmark, Oxelösund 30.10 (Tommy Knutsson).

Tornfalk *Falco tinnunculus*

För att vara en säsong där det inte skett riktad inventering av arten får fem konstaterade häckningar anses vara ett hyggligt resultat. Från ytterligare en handfull lokaler föreligger misstanke om häckning. De konstaterade häckningarna sprider rätt väl i landskapet med två i Eskilstuna och vardera en i Nyköping, Kungsör och Flen. Tar man även de misstänkta häckningarna i beaktande täcks i stort sett hela landskapet in så man kan misstänka att det finns ett visst mörkertal.

Precis som förra säsongen kan vi notera att andra halvan av september är en bra tid för sträckande tornfalkar. Årets högsta notering utgörs av 13 sträckande mot SV Vattentornet Oxelösund 29.9 (Kalle Brinell).

Inledningen på vintern 2013/2014 var mild så det är inte så förvånande med flera januarifynd i början på året. Även vintern 2014/2015 inleds mild varför några decemberfynd var väntade.

Vinterfynd: 1 ad hona stationär Rällingefälten, NO Jönåker, Nyköping 7-8.1 (Jan Sjöstedt, Björn Johansson). 1 hane födosökande Skåraområdet, Nyköping 15-25.1 (Markus Forsberg, Tommy Pettersson,

Jonny Werdin). 1 födosökande Tybblefältet, SO Stensjön, Stora Malm, Katrineholm 23-26.1 (Bengt Larsson, Bernth Andersson m.fl.). 1-2 stationära Skåraområdet, Nyköping 2-30.12 (Lennart Wahlén, Alf Andersson, Jan Karlsson m.fl.). 1 ex Sätterstamaden, Nyköping 2.12 (Claes Leijon). 1 födosökande Folkestatornet, Ekeby våtmark, Eskilstuna 19.12 (Yonas Ericsson). 1 förbiflygande Torshälla huvud, Eskilstuna 21.12 (Sten Ljungars, Monica Ljungars).

Aftonfalk *Falco vespertinus*

(-2013:65/68) (2013:5/5)

De klart bästa månaderna för att se aftonfalk i Sörmland är maj, augusti och september. Detta är något som även accentueras av årets fynd som därmed uppträdandemässigt är normala. Så många som fem individer har vi inte noterat i vårt rapportområde sedan 2008. Det har annars i norra Europa detta år noterats en hel del aftonfalkar och exempelvis i centrala Polen var uppträdandet närmast invasionsartat under sensommaren. Med tanke på detta hade man kanske förväntat sig ytterligare några individer här hos oss.

Samtliga fynd: 1 hane förbiflygande Hässle, Nyköping 17.5 (*Bertil Karlsson). 1 ad hane förbiflygande Tornmaden, Strandstuviken, Nyköping 22.5 (*Lennart Wahlén). 1 1K födosökande Stenkvistafältet, Eskilstuna 18-25.8 (*Sten Ljungars, *Monica Ljungars, Yonas Ericsson m.fl.). 1 1K stationär Grusvägen till Åby, Vingåkersslätten, Vingåker 23-26.8 (*Ronny Nilsson, Lillemor Däckfors, Bernth Andersson m.fl.). 1 1K sträckande mot SV Sörtorpberget, Strängnäs 3.9 (*Erik Widuss).

Stenfalk *Falco columbarius*

Det händer ibland att vi i vårt rapportområde har fynd under sen vår eller sommar av stenfalk. I år finns ett sådant sent fynd i form av 1 födosökande hona Valhalla handel, Flen 22.5 (Jukka Väyrynen).

Dessutom kan det vara värt att nämna en mycket fin sträcksiffra då sju 1K sträckte förbi Marsäng, Nyköping 28.9 (Jan Sjöstedt). Faktum är att det endast finns ytterligare en lika hög sträcksiffra av stenfalkar noterad tidigare i Svalan från vårt rapportområde. Den gången var datumet 16.9 och året var 2011.

Pilgrimsfalk *Falco peregrinus*

Med stor risk för att några stationära pilgrimsfalkar räknats mer än en gång får vi årstotalen för 2014 till 95 individer vilket är ett prydligt rekord sedan Rrk började sammanställa antalet fynd i början av 60-talet. Dessa fynd fördelar sig på Nyköping (39), Eskilstuna (20), Oxelösund (10), Strängnäs (9), Katrineholm (6), Trosa (5), Vingåker (3) Gnesta (2), samt Norrköping (1).

Det innebär alltså att vi efter förra årets tillfälliga dipp på 53 individer är tillbaka på rekordnivåerna som vi hade under 2011 och 2012. Fördelningen per kommun är f.ö. mycket lik dessa två tidigare toppår.

Säsongsmässig fördelning var vinter (1), vår (20), sommar (8) samt höst (66). Här har vi räknat augusti till hösten så sommarfynden gäller juni och juli. Tyvärr ser vi ingen samlad bild för dessa sommarfynd och inget i denna rapportering som tyder på häckning.

Vattenrall *Rallus aquaticus*

Som vanligt finns ett antal rapporter om övervintrande vattenrallar från vintermånaderna januari och december. Från januari finns rapporter om fem ex på fyra lokaler och under december har fem ex på två lokaler rapporterats. Antalet rapporter om vattenrallar från vintermånaderna har varierat stort mellan åren under 2000-talet och styrs till stor del av vinterkyla och isläge. Årets uppträdande, med tio ex under januari och december, får betraktas som rätt representativt för en normal vinter.

Från häckningstid (mars-juli) finns rapporter

om vattenrallar på sammanlagt 44 lämpliga lokaler i rapportområdet som helhet.

Fynd (januari och december): 1 ex Tjappan, Brannäs våtmark, Oxelösund 2-6.1 (Tommy Knutsson, Tommy Ubbesen, Jan Gustafsson). 2 ex Brandholmens reningsverk, Nyköping 3-23.1 (Jan Sjöstedt, Lennart Wahlén, Björn Johansson m.fl.). 1 ex Labromaden, Nyköping 6.1 (Ulf Svahn, Stig Holmstedt, Björn Lindkvist m.fl.). 1 ex Stensättersbron, Bergaån, Strängnäs 28.1 (Bernt Andersson). 3 ex Brandholmens reningsverk, Nyköping 4-31.12 (Lennart Wahlén, Mats Andersson, Mattias Ohlberg m.fl.). 2 ex Tjappan, Brannäs våtmark, Oxelösund 16-31.12 (Jonny Werdin, Tommy Knutsson, Peter Skoglund m.fl.).

Småfläckig sumphöna *Porzana porzana*

Från 2014 finns rapporter om sammanlagt tio spelande småfläckiga sumphöns under perioden 21.4-5.7. Antalet är något färre än förra årets 17 fåglar och även något lägre än genomsnittet på 13 fåglar/år under perioden 2000-2013. Uppträdandet under 2014 får trots det betraktas som tämligen normalt.

Samtliga fynd: 2 ex spel/sång Lövsund, Nyköping 21.4-21.5 (Lennart Wahlén, Ingvar Jansson, Sofi Nordfeldt m.fl.). 1 ex spel/sång Björksund, Nyköping 24.4 (Bertil Karlsson). 1 ex spel/sång Norrlännamaden, Strängnäs 29.4-12.5 (Erik Widuss, Yngve Meijer, Leif Ekblom m.fl.). 1 ex spel/sång Långbromaden, Nyköping 8-23.5 (Karl-David Arvidsson, Mats Andersson, Lennart Wahlén m.fl.). 1 ex spel/sång Strandäng Ö Kinglöt, Sörfjärden, Eskilstuna 10-13.5 (Joachim Strengbom, Johan Mellquist, Lennart Eriksson m.fl.). 1 ex spel/sång Aspamaden, Nyköping 16-20.5 (Lennart Wahlén, Hasse Berglund, Marianne Mattiasson m.fl.). 1 ex spel/sång Eneby, Skåraområdet, Nyköping 10.6 (Jan Sjöstedt, Johan Bergkvist m.fl.). 1 ex spel/sång Aléstugan, Eriksberg, Katrineholm 11.6 (Bengt Larsson). 1 ex spel/sång Prästsjön, Magda, Eskilstuna 5.7 (Lars Olov Ljungdal).

Kornknarr *Crex crex*

Totalt 47 spelande kornknarrar, under perioden 19.5-10.7, innebär att 2014 blev ett av de bättre kornknarråren under 2000-talet. Under perioden 2000-2013 har antalet rapporterade kornknarrar årligen varierat mellan 13 och 49 fåglar och medeltalet under samma period är 28 fåglar/år.

Fyndens spridning geografiskt stämmer rätt väl in på det typiska mönstret med enstaka fynd i de flesta kommuner men med en klar tyngdpunkt i rapportområdets södra delar. Kommunvis fördelar sig årets fynd enligt följande: Nyköping 20, Strängnäs 7, Gnesta 5, Katrineholm 5, Eskilstuna 4, Vingåker 3, Trosa 2, Oxelösund 1.

Fynd (2 eller fler spelande): 2 ex spel/sång Dragsjön, Eskilstuna 25.5-13.6 (Kent Carlsson, Johan Mellquist, Kristoffer Alp m.fl.). 4 ex spel/sång Hälgö, Nyköping 28.5-5.7 (Marianne Mattiasson, Peter Lantz, Lennart Wahlén m.fl.). 2 ex spel/sång Tureholm, Trosa 1-9.6 (Bengt-Erik Bengtsson, Claes Leijon, Örjan Jitelius m.fl.). 3 ex spel/sång Billsbro gård, Vingåker 6-7.6 (Lillemor Däckfors, Lennart Hellquist, Anne-Marie Johansson m.fl.). 2 ex spel/sång Stensjön, Stora Malm, Katrineholm 10-16.6 (Pelle Moqvist, Hans Karlsson, Bernth Andersson m.fl.). 3 ex spel/sång Oppgården, Gnesta 27-30.6 (Bertil Karlsson, Mats Karström).

Rörhöna *Gallinula chloropus*

Precis som föregående år kan vi summera minst fem lyckade häckningar fördelade på Katrineholm (2), Nyköping (2) och Eskilstuna (1). Därutöver som vanligt noteringar på flera lokaler under häckningstid där själva häckningen inte kunnat konstateras. Under 2000-talet har antalet konstaterade häckningar normalt legat i intervallet 5-10 per år.

Vad gäller vinterfynd fortsätter det som vi vant oss de senaste åren med traditionellt uppträdande vid Ekeby våtmark, Eskilstuna samt på någon eller några lämpliga lokaler till.

Vinterfynd (januari och december): Max

2 ex födosökande Ekeby våtmark, Eskilstuna 7-26.1 (Lennart Eriksson, Kent Carlsson, Bertil Karlsson m.fl.). 1 ex Reningsverksdikedet, Gorsingeholm, Strängnäs 20-21.1 (Yngve Meijer, Bernt Andersson, Leif Ekblom m.fl.). 1 stationär Svandammen, Nyköping 2-7.12 (Lennart Wahlén, Mats Andersson, Björn Johansson m.fl.). Max 3 ex Ekeby våtmark, Eskilstuna 17-31.12 (Tommy Emanuelsson, Magnus Brandel, Björn Fors m.fl.).

Sothöna *Fulica atra*

För sothönans del brukar vi kommentera större ansamlingar och då gäller det oftast räkningarna från Näsnaren, Katrineholm. Så också i år och vi kan notera en högre högsta notering för gångna säsongen jämfört med föregående säsong (630 ex), men vi har fortfarande en bit kvar till genomsnittet för sothönan från andfågelräkningarna i Näsnaren 2007-2012 som ligger på strax över 2000 ex per säsong.

Fynd >500: Högsta notering 900 ex i Näsnaren, Katrineholm 21.9 (Håkan Lernefalk).

Trana *Grus grus*

Våren detta år var tidig och mild så föga förvånande kom också tranorna tidigt. Vi kan alltså inte tala om vinterfynd detta år då det finns minst sex fynd från den sista veckan av februari som rimligen avser tidiga flyttare. Under början av mars fyller det sedan på och tranor ses i rätt stor omfattning i hela rapportområdet.

Även detta år noteras större ansamlingar av tranor kring Skåraområdet utanför Stigtomta och precis som förra året toppar det på 2500 individer, men denna gång lite senare i september med just detta antal 21-28.9 (Tommy Pettersson m.fl.).

Märkligt nog inga högre antal sträckande tranor från denna säsong. Något vi annars vant oss vid de senaste åren inte minst tack vare rätt god sträckbevakning brett över landskapet. Som så ofta annars är det dock

en dag som står ut avseende sträckande tranor och i år var det 30.9: 1421 sträckande förbi Vattentornet Oxelösund, Oxelösund 30.9 (Kalle Brinell). 1067 förbiflygande Lötbacka, Löt, Gorsingeholm, Strängnäs 30.9 (Kjell Thorsén). 1010 sträckande mot S Domprostgränd, Strängnäs 30.9 (Lars Broberg).

Trots att hösten och inledningen av vintern sedan blir mycket mild ses de sista tranorna i slutet av oktober.

Strandskata *Haematopus ostralegus*

Trots god sträckbevakning denna vår under artens främsta sträcktopp under början av april kan vi endast bokföra en notering med antal >100. Några inlandshäckningar finns inte noterade denna säsong. Med tanke på hur hårdig strandskatan kan vara är det lite märkligt att det är så pass få riktigt tidiga respektive sena fynd från vårt rapportområde. Årets milda vår bjöd på strandskator under andra halvan av mars, men faktum är att det finns endast ett tidigare fynd (8.3 2009) än årets från 13.3. Årets sista fynd är förvisso inte anmärkningsvärt sent, men udda i så måtto att det är från inlandet.

Första och sista fynd samt högre antal:

1 rastande Storrö, Hartsö skärgård, Nyköping 13.3 (Lennart Wahlén). 2 sträckande mot NO Hartsö skärgård, Nyköping 13.3 (Lennart Wahlén). 110 sträckande mot NO Oxeludden, Askö, Trosa 12.4 (Göran Andersson, Örjan Jitelius). 1 födosökande Hjälmaresund, Eskilstuna 19.9 (Barbro Hedström).

Mindre strandpipare *Charadrius dubius*

För 2014 kan vi summera tio konstaterade häckningar samt cirka 13 troliga. Det är helt i nivå med vad vi vant oss vid för 2000-talet. De konstaterade häckningarna fördelas sig på Nyköping (3), Flen (3), Strängnäs (3) och Katrineholm (1).

Större strandpipare *Charadrius hiaticula*

Gångna säsongen blev på flera vis lite speciell för den större strandpiparen då arten både kom tidigt, dröjde sig kvar sent och sågs i höga antal. Årets första fynd är endast en dag senare än rådande fenologirekord på 7.3 från 1997. Årets senaste fynd är däremot rekord med råge då näst senaste fynd är 15.10 från 1975!

Antalet konstaterade häckningar gångna säsongen stannar på minst fem vilket är i nivå med förra året, men bättre än tidigare år under 2000-talet.

Att det ses ansamlingar på upp emot 100 större strandpipare är ovanligt i vårt rapportområde och detta är blott tredje gången det noteras i Svalan (tidigare 2008 och 2011). Fyndet vid Hillesta, Trosa gjordes i samband med ostadigt väder då det sågs högre antal större strandpipare på platsen under flera dagar.

Första och sista fynd samt större an-

samling: Max 2 födosökande Tornmaden, Strandstuviken, Nyköping 8.3 (Johan Bergkvist, Kalle Brinell). 100 rastande Hillesta, Västerljung, Trosa 24.8 (Nils-Erik Ewers, Jan Hägg, Leif Godin). 1 födosökande Tornmaden, Strandstuviken, Nyköping 24-25.10 (Björn Johansson, Magnus Brandel).

Fjällpipare *Charadrius morinellus*

(-2013:72/441) (2014: 5/32)

Även i år får uppträdandet betecknas som tämligen normalt med några fynd med fler individer under majflytten samt några enstaka fåglar under återsträcket. Noterbart är f.ö. att fågeln i Trosa utgjorde första fyndet för kommunen.

Samtliga fynd: 4 rastande Löten, Kafjärds-slätten, Eskilstuna 10.5 (*Joachim Strengbom, *Johan Mellquist, Kent Carlsson m.fl.). Max 12 rastande Grusvägen till Åby, Vingåkersslätten, Vingåker 12-14.5 (*Ronny Nilsson, Lillemor Däckfors, Anne-Marie Johansson m.fl.). 14 rastande Sörkärrsfälten, Nyköping 12-13.5 (*Jan Hägg, Kalle Brinell,

Toomas Maadre m.fl.). 1 1K rastande Hillesta, Västerljung, Trosa 23-24.8 (*Claes Leijon, Göran Andersson, Jan Hägg m.fl.). 1 ex Vadsjön, Nyköping 25.8 (Susanne Stilling, Marianne Mattiasson, Alf Andersson m.fl.).

Ljungpipare *Pluvialis apricaria*

Den milda och tidiga våren märks även på ljungpiparens ankomst då inte mindre än tre fynd infaller före det tidigare fenologirekordet på 10.3 från 2007. Med det i åtanke får ändå februarifyndet anses rätt anmärkningsvärt.

Vi har konstaterat det förut och det kan tåla att upprepas: Vid ostadigt väder under slutet av april och början av maj kan det uppstå större ansamlingar av rastande ljungpipare på vissa plaster där de inväntar bättre väder. Under 2004 och 2011 var betingelserna sådana att stora flockar rastade under just denna period medan det för övriga år under 2000-talet oftast rört sig om upp till 200 som mest. För 2014 upprepar sig fenomenet och vi kan på flera platser notera stora flockar under perioden 26.4-10.5.

Då senare delen av hösten och inledningen på vintern var mild är det inte så förvånande med några kvardröjande fåglar i november för denna tåliga art.

Tidiga fynd: 1 förbiflygande Stensjön, Stora Malm, Katrineholm 22.2 (Krister Andersson, Pelle Moqvist, Bernth Andersson m.fl.). 1 sträckande mot NV Femörehuvud, Femöre, Oxelösund 8.3 (Kalle Brinell). 1 förbiflygande Stenkvistafältet, Eskilstuna 9.3 (Kent Carlsson).

Större ansamlingar på 200 ex eller fler (högsta notering per lokal angiven): 600 rastande Lötfälten, Gorsingeholm, Strängnäs 26-28.4 (Kjell Thorsén, Erik Widuss m.fl.). 350 förbiflygande Sofiebergsåsen, Eskilstuna 30.4 (Yonas Ericsson). 250 rastande Vingåkersslätten, Vingåker 3.5 (Lennart Hellquist, Ronny Nilsson). 559 ex Bränningen, Övre Bränne, Eskilstuna 3.5

(Joachim Strengbom). 200 rastande Skarpåker, Nyköping 6.5 (Sofi Nordfeldt, Jan Hägg). 250 rastande Lundbyfälten, Eskilstuna 9-10.5 (Kent Carlsson).

Sena fynd: Max 6 ex Rällingefälten, NO Jönåker, Nyköping 21-29.11 (Jan Hägg, Tommy Pettersson, Jonny Werdin).

Kustpipare *Pluvialis squatarola*

Endast ett vårfynd om en enda fågel rastande i Strandstuviken, Nyköping 19.5 (Leif Carlsson). Under sommaren bevakades som vanligt sträcket genom de stora sjöarna i varierande omfattning. Antalen från denna sträckbevakning får numera anses tämligen normala. Som nämns för flera andra arter så innebar den milda hösten att några individer dröjer sig kvar längre än vanligt. Fynd efter 20.10 är ovanliga och novemberfyndet är blott andra från vårt rapportområde och snudd på fenologirekord. Senaste fyndet någonsin är från 6.11 och gjordes 1999.

Högre antal höst från inlandet: 73 sträckande mot V Kvikksund, Eskilstuna 31.7-24.8 (Joachim Strengbom, Yonas Ericsson, Kent Carlsson m.fl.). 22 sträckande mot SV Torshälla huvud, Eskilstuna 10-19.8 (Sten Ljungars), 40 sträckande mot SV Kolsta hatt, Eskilstuna 10.8 (Johan Mellqvist). Sena fynd: 1 födosökande Tornmaden, Strandstuviken, Nyköping 21-24.10 (Lennart Wahlén, Krister Andersson, Mats Andersson m.fl.). 1 födosökande Ekeby våtmark, Eskilstuna 4-5.11 (Barbro Hedström, Johan Bergkvist, Eva Olofsson).

Tofsvipa *Vanellus vanellus*

Den 16.2 dök de allra första viporna upp denna tidiga vår och dessa följdes raskt av fler. Snart nog siktades vipor spritt över hela landskapet och detta i skarp kontrast mot 2013 då vintern var sträng och vipornas ankomst ca tre veckor senare. Omvänt var hösten och inledningen av vintern mild varför vipor dröjde sig kvar in i december på flera platser. Att det noteras enstaka

Kustpipare

Foto: Pekka Pulsa, www.pekkasbilder.se

ansamlingar på vipor på 500-1000 exemplar på några platser hör till det normala och årets toppnotering på 800 kommer från två ganska närliggande lokaler i Nyköping.

Första och sista fynd samt de största flockarna: 7 ex Norasjön, Trosa 16.2 (Johan Ehrlén, Stefan Clason). 3 rastande Labro ängar, Nyköping 16.2 (Alf Lettesjö). 6 rastande Skåraområdet, Nyköping 16.2 (Mikael Ackelman). 800 rastande Skåra viltvatten, Nyköping 16.8 (Tommy Pettersson). 800 rastande Rällingefälten, Rällinge, NO Jönåker, Nyköping 12-26.10 (Tommy Pettersson). 2 stationära Åleby våtmark, Strängnäs 12-17.12 (Jan Hägg, Yngve Meijer, Magnus Brandel).

Kustsnäppa *Calidris canutus*

Inget vårfynd från gångna säsongen och även resten av året blev tämligen mediokert om man jämför med de senaste fem föregående åren. Inlandsfynden stannar vid 19 sträckande och fem rastande kustsnäppor

vilket är det sämsta resultatet sedan 2008. Man kan kanske misstänka att detta hänger samman med det exceptionellt fina sommarvärdret med högtrycksbetonade förhållanden större delen av sträckperioden under sensommaren. Oktoberfynd är ovanliga och årets sista fynd är också det näst senaste någonsin i vårt rapportområde. Fenologirekordet lyder på 7.10 och gjordes 2005.

Sena fynd: 1 1K rastande Vattungarna, Oxelösund 2.10 (Kalle Brinell, Niklas Liljebäck). 1 rastande Stora Garkast, Hartsö skärgård, Nyköping 4.10 (Niklas Liljebäck).

Sandlöpare *Calidris alba*

Viss risk finns förstås för dubbelräkning om det skulle handla om långstannande individer vid exempelvis Vattungarna, men om vi antar att det är omsättning på vadarna i ytterskärgården och behandlar dessa olika rapporter som skilda fynd landar vi på åtta fynd om totalt 36 individer. Detta är ett normalt antal fynd med ovanligt hög totalsumma.

Notera att i siffran från Hartsö skärgård 2.8 ingår en enskild ansamling om 13 individer vid Stora Garkast. Detta är sannolikt den största ansamling sandlöpare som noterats i vårt rapportområde. Noterbart är också inlandsfyndet från Apalsjön, Eskilstuna. Vi kan dock summera åtta inlandsfynd från de senaste tio åren så det är nästan ett årligt fenomen numera. Avslutningsvis bör vi uppmärksamma oktoberfyndet då detta var blott det tredje från denna månad där vi har ett fenologirekord på 7.10 från 2003.

Samtliga fynd: 2 ad rastande Vattungarna, Oxelösund 2.8 (Tommy Ubbesen, Leif Nyström). 19 rastande Hartsö skärgård, Nyköping 2.8 (Lennart Wahlén). 1 rastande Vattungarna, Oxelösund 5.8 (Leif Nyström). 2 rastande Stora Garkast, Hartsö skärgård, Nyköping 8.8 (Karin Lindström). 7 födosökande Vattungarna, Oxelösund 9.8 (Jan Gustafsson, Leif Nyström, Henrik Andersson m.fl.). 2 rastande Apalsjön, Lista, Vingsleör, Eskilstuna 23.8 (Kent Carlsson,

Tommy Emanuelsson, Johan Mellquist). 1 2K+ rastande Skjutfältet, Askö, Trosa 24.8 (Göran Andersson). 2 1K rastande Vattungarna, Oxelösund 2.10 (Kalle Brinell, Niklas Liljebäck).

Småsnäppa *Calidris minuta*

På det hela taget ett tämligen normalt uppträdande med något fler småsnäppor i inlandet än vad vi sett de senaste åren. Det noterades en till sex rastande småsnäppor från nio lokaler under perioden 15.8-3.9.

Därutöver ett junifynd: 1 rastande Östra Helgestadammen, Skåraområdet, Nyköping 4.6 (Lennart Wahlén).

Tuvsnäppa *Calidris melanotos*

(-2013:13/13) (2011:3/3)

Vårt rapportområde har inte besökts av en tuvsnäppa sedan 2011 och totalt har det noterats 13 individer genom åren innan 2014 med första fyndet 1996. Med det i åtanke får man ändå säga att årets tre individer under

Tuvsnäppa
Foto: Erik Widuss

en och samma säsong är anmärkningsvärt. Fynden i maj är vårfynd nummer två och tre då samtliga övriga annars gjorts under sommar-höst 18.6-9.10.

Samtliga fynd: 1 rastande Aspamaden, Nyköping 6-11.5 (*Kalle Brinell, Lennart Wahlén, Hasse Berglund m.fl.). 1 födosökande Edeby våtmark, Edeby, Strängnäs 16-17.5 (*Yngve Meijer, Petter Sundin, Seppo Hiltunen m.fl.). 1 rastande Edeby våtmark, Edeby, Strängnäs 26.9 (*Magnus Brandel, Kent Söderberg, Erik Widuss m.fl.).

Spovsnäppa *Calidris ferruginea*

Lustigt nog är årets fyndbild nära nog en kopia på fjolåret. Det uppskattade antalet rastande fåglar i inlandet landar båda åren på 32 individer och båda åren noteras även både ett vårfynd och ett fynd om sträckande fåglar i inlandet. Notera att vårfynd är relativt ovanliga i vårt rapportområde och för 2000-talet föreligger endast åtta majfynd.

Vårfynd samt inlandsfynd av sträckande fåglar: 1 rastande Tornmaden, Strandstuviken, Nyköping 25.5 (Lennart Wahlén, Johan Bergkvist). 3 sträckande mot SV Södra Hjälmarén, Vingåker 18.8 (Ronny Nilsson).

Skärsnäppa *Calidris maritima*

Gångna säsongen var mild och isfri både tidig vår och senhöst varför våra främsta övervintringsområden också besöktes av skådare. I Hartsö skärgård, Nyköping har då upp till 100 skärsnäppor noterats och runt Vattungarna, Oxelösund upp till 200, och detta är också de två säkraste områdena för större ansamlingar av arten. Noterbart är också flera fynd av enstaka individer från fastlandet runt Femöre och Bråviken. Intressant är även noteringen från 11.5 då vi endast har två senare majfynd noterade i Svalan från vårt rapportområde.

Samtliga fynd: 50 förbiflygande Stora Garkast, Hartsö skärgård, Nyköping 13.3 (Lennart Wahlén). 200 rastande Byttsankorna, Vattungarna, Oxelösund 29.3 (Leif Ny-

ström). 10 rastande Vattungarna, Oxelösund 29.3 (Leif Nyström). 50 rastande Södra Skvaltán, Hartsö skärgård, Nyköping 4.4 (Lennart Wahlén). 100 rastande Källarklubbarna, Hartsö skärgård, Nyköping 12.4 (Lennart Wahlén, Janne Oldebring). 2 rastande Måsklubbarna, Gullängsberget, Nyköping 13.4 (Bertil Karlsson). 50 rastande Södra Vattungen, Hartsö skärgård, Trosa 26.4 (Lennart Wahlén). 1 sträckande mot O Femörehuvud, Oxelösund 11.5 (Kalle Brinell). 1 sträckande mot SV Hävringe, Oxelösund 24.9 (Kalle Brinell). 1 födosökande Prästhällen, Femöre, Oxelösund 22.10 (Mats Andersson, Marianne Mattiasson, Krister Andersson, Thomas Larsson). 1 rastande Femörehuvud, Oxelösund 5.11 (Kalle Brinell). 200 rastande Vattungarna, Oxelösund 20.11 (Kalle Brinell, Niklas Liljebäck). 1 födosökande Mellanskär, Hummelvik fiskehamn, Nyköping 31.12 (Björn Johansson)

Myrsnäppa *Limicola falcinellus*

Vi brukar i denna kommentar få skriva att Strandstuviken, Nyköping står ut som extraordinär avseende myrsnäppa inom vårt rapportområde. I år fick vi dock uppleva ett rekordartat uppträdande varför fler lokaler fick besök av arten och då även några i inlandet. Trots detta är uppträdandet även gångna säsongen anmärkningsvärt i just Strandstuviken genom antalen under slutet av maj. Efter säsongen 2011 noterade vi att 35 individer under en säsong då var rekord. I det perspektivet är årets ca 72 ex (lågt räknat) minst sagt anmärkningsvärt. En sådan ansamling på 35 individer som i Strandstuviken har vi tidigare aldrig skådat i vårt rapportområde. Faktum är att detta är första gången tvåsiffrigt antal rapporteras från en lokal i Svalan från vårt rapportområde. Noterbart är f.ö. att det även under månads-skiftet maj/juni noteras upp till 60 myrsnäppor vid Beijershamn på Öland.

Samtliga fynd: Under perioden 22.5-5.6

Myrsnäppor
Foto: Mauri Karlsberg

ses det myrsnäppa i varierande mängd i Strandstuviken, Nyköping (Lennart Wahlén, Jan Sjöstedt, Kalle Brinell m.fl.). Eftersom det under slutet av maj rör sig om en ansamling om 20-35 ex blir det omöjligt att avgöra hur många olika individer det egentligen rör sig om. Enligt försiktighetsprincipen räknar vi endast max-antalet 35 individer vilket noteras 29.5 (Per Eriksson). Utöver dessa noteras 8 ex födosökande Närkemaderna, Buskhyttan, Nyköping 27.5 (Thomas Larsson, Leif Nyström, Tommy Ubbesen). 18 rastande Granömaden, Marsäng, Nyköping 29.5 (Thomas Larsson). Max 3 rastande Edeby våtmark, Strängnäs 31.5-1.6 (Yngve Meijer, Markku Kemppi, Erik Widuss m.fl.). 1 ex Åleby våtmark, Strängnäs 4.6 (Kent Söderberg, Markku Kemppi, Bernt Andersson). Max 3 rastande Västerviken Tullgarn, Trosa 13-16.7 (Göran Andersson, Ragnar Lagerkvist, Örjan Jitelius m.fl.). 1 rastande Tornmaden, Strandstuviken, Nyköping 13.7

(Lennart Wahlén, Jan Sjöstedt). 1 rastande Aftonfalksängen, Strandstuviken, Nyköping 11.8 (Jan Gustafsson, Karin Lindström). 1 rastande Tornmaden, Strandstuviken, Nyköping 20.8 (Peter Lantz). 1 rastande Valla gårds viltvatten, Stora Malm, Katrineholm 20.8 (Hans Karlsson).

Brushane *Philomachus pugnax*

En tidig och mild vår avspeglar sig i tidig ankomst för vissa arter och för brushane innebär det fyra fynd innan 15.4 vilket annars är ovanligt. Faktum är att även om fenologirekordet är så pass tidigt som 2.4 så finns endast fyra tidigare fynd innan 15.4 i Svalan från vårt rapportområde. Däremot inget fynd efter 15.10 trots en mild höst och inledning på vintern.

Tidiga vårfynd före 15.4: 1 hane rastande Skåraviken, Hallbosjön, Nyköping 11.4 (Lennart Wahlén). 3 hanar rastande Skavstarondellen, Nyköpingsån, Nyköping 12.4

(Thomas Strid). 1 hane rastande Svanviken, Nyköping 12.4 (Kalle Brinell). 2 honfärgade rastande Sköthagens mader, Horns båtvarv, Nyköping 13-15.4 (Karin Lindström).

Dvärgbeckasin *Lymnocyptes minimus*

Ett något bättre år än de senast föregående då vi totalt kan räkna in ca 38 individer.

Det är dock fortfarande en bit från nivåerna från knappa tio år sedan då det räknades in 60-65 dvärgbeckasiner per år. Då ingick förvisso delar av Södertälje kommun i vårt rapportområde. Endast ett vinterfynd, men det kanske paradoxalt nog kan förklaras av en mild vinter då de dvärgbeckasiner som dristar sig till att stanna inte tvingas fram till de få diken som håller öppet vatten. Det som avviker något i årets rapportering är de fyra spelande individer som noterats. Dessa spelade dock under artens huvudsakliga flyttperiod och det finns ingen egentlig indikation om revir. Istället kan vi konstatera ett tydligt uppehåll i rapporteringen mellan 13.5 och 25.9, och därmed alltså en avsaknad av sommarfynd denna säsong.

Vinterfynd: 1 ex Skåraområdet, Nyköping 11.12 (Jan Sjöstedt).

Enkelbeckasin *Gallinago gallinago*

Återigen ett tämligen normalt år så som vi vant oss vid på senare tid, d.v.s. några få ansamlingar på mer än 50 individer samt ett par vinterfynd. Så sent som 2007 noterades större ansamlingar från sju lokaler med störst mängd om 150 individer vid Svanviken, Nyköping. Året efter var vi däremot nere på de nivåer som sedan dess rått och kommentaren i årsboken för 2009 handlade om en fundering om det möjligen var en reell nedgång eller ej. Efter sju år på raken med förhållandevis få större ansamlingar kan vi nog tyvärr misstänka att det rör sig om just en reell minskning av enkelbeckasiner under flytten.

Ansamlingar på >50 och vinterfynd: 1 rastande Täppan, Brannäs våtmark, Oxelö-

sund 12-17.1 (Tommy Knutsson). 1 ex Diket och dikets utlopp, Brandholmen, Nyköping 25.1 (Bertil Karlsson). 60 rastande Våmmen, Strandstuviken, Nyköping 7.4 (Jan Hägg). 50 rastande Skåraviken, Hallbosjön, Nyköping 11.4 (Lennart Wahlén). 1 förbiflygande Diket och dikets utlopp, Brandholmen, Nyköping 30.12 (Mats Andersson).

Dubbelbeckasin *Gallinago media*

Under året kan vi räkna in minst 13 individer varav elva spelande. Endast majfynd detta år vilket är lite ovanligt då det oftast finns enstaka observationer även under höstflyttningen i september. Mest noterbart i år är förstås ansamlingen av hela 7 individer vid Svanviken.

Samtliga fynd: 1 rastande Solöfälten, Fogdö k:a, Strängnäs 2-4.5 och möjligen samma exemplar 9.5 (Magnus Brandel). Max 2 spelande Nyköpingsån, Skavstaavfarten, Nyköping 5-8.5 (Lennart Wahlén, Jan Hägg, Jan Sjöstedt m.fl.). Max 7 spelande Norra ängarna, Svanviken, Nyköping 8-13.5 (Jan Gustafsson, Lennart Wahlén, Ingvar Jansson m.fl.). 1 rastande Våmmen, Strandstuviken, Nyköping 10.5 (Kalle Brinell). Max 2 spelande Lövsund, Nyköping 16.5 (Janne Oldebring, Lennart Wahlén).

Morkulla *Scolopax rusticola*

Snittet för 2000-talet är två vinterfynd per år varför gångna säsongen ligger över detta snitt. Brannäs våtmark, Oxelösund står numera ut som vår säkraste vinterlokal för morkulla där arten noterats under vintertid fyra av de fem senaste åren.

Vinterfynd, januari, december: 1 rast Nynäs slott, Nyköping 25.1 (Sven-Erik Söderlund, Dagmar Söderlund m.fl.). 1 stationär Täppan, Brannäs våtmark, Oxelösund 28-31.1 (Tommy Knutsson, Jonny Werdin, Lennart Wahlén m.fl.). 1 förbiflygande Vallmotorp, Katrineholm 12.12 (Anders Hutter). 1 rastande Täppan, Brannäs våtmark, Oxelösund 27.12 (Tommy Knutsson).

Rödspov *Limosa limosa*

Årets uppträdande med minst sju individer över genomsnittet för 2000-talet som ligger på ca fyra individer per år. I denna summa inkluderas som synes både till rasen bestämda såväl som obestämda rödspovar.

Av rasen *islandica* föreligger sedan tidigare fyra godkända och publicerade fynd från vårt rapportområde. Därutöver finns misstanke om ett antal ytterligare baserat på tidpunkten på året (sen höst), men i dessa fall är underlaget för bristfälligt för godkännande. Detta kan f.ö. sägas gälla för årets fynd från september från Rävsviken och Skåra viltvatten. Det kan ju faktiskt inte uteslutas att det t.o.m. rör sig om samma fåglar som i Strandstuviken, Nyköping. Med detta resonemang kan man med andra ord misstänka ett visst mörkertal för denna ras.

Samtliga fynd av till rasen obestämda:

1 födosökande Tornmaden, Strandstuviken, Nyköping 13-15.6 (Lennart Wahlén, Ronny Karlberg, Mattias Ohlsberg m.fl.) samt

troligen samma individ förbiflygande Brannäs hake, Brannäs våtmark, Oxelösund 15.6 (Kalle Brinell) och sedan tillbaks igen vid Tornmaden, Strandstuviken, Nyköping 5.7 (Kjell Kroon, Carina Häger). 1 ex Edeby våtmark, Strängnäs 31.7-22.8 (Erik Widuss, Yngve Meijer m.fl.). Max 2 rastande Rävsviken, Katrineholm 16-17.9 (Pelle Moqvist, Bengt Larsson, Melcher Falkenberg m.fl.). 1 rastande Skåra viltvatten, Stigtomta, Nyköping 25.9 (Lennart Wahlén).

Samtliga fynd av rasen *islandica*: 2 födosökande Tornmaden, Strandstuviken, Nyköping 17-25.9 (*Jan Hägg, Lennart Wahlén, Jan Sjöstedt m.fl.).

Myrspov *Limosa lapponica*

Vi fick i år inte uppleva riktigt samma stora vårsträck av myrspov som förra året, men väl en hel del rastande och sträckande individer från tidigt i april till mitten av maj. Vårfynd är normalt sparsamma i vårt rapportområde så möjligheten att se vackra

Rödspov
Foto: Erik Widuss

vårfåglar uppskattades säkert av många. Fyndet från början av april är dessutom ett av de tidigaste vi har noterade.

Under sensommarsträcket noterades 171 sträckande individer genom Mälaren, Eskilstuna 3.7-20.8 och 37 sträckande individer genom Hjälmaran, Vingåker 17.7-18.8. Siffror som numera får betecknas som tämligen normala. Även under hösten har vi ett fenologiskt intressant fynd som är det näst senaste som finns rapporterat i Svalan. Sammantaget fick vi den längsta myrspov-säsongen hittills med fynd i alla månader utom juni från mitten av april till sent i oktober.

Större vårflockar samt tidiga/sena fynd:

1 rastande Tornmaden, Strandstuviken, Nyköping 13-14.4 (Leif Carlsson, Jan Sjöstedt, Ragnar Falk m.fl.). Tot. 44 sträckande Femörehuvud, Oxelösund 8.5 (Kalle Brinell, Jan Karlsson, Björn Johansson). 39 rastande Sköthagens mader, Horns båtvarv, Nyköping 8.5 (Ingvar Jansson, Jan Sjöstedt). 45 sträckande NO Skogsstigen, Trosa 11.5 (Göran Andersson). 1 födosökande Granömaden, Marsäng, Nyköping 17-20.10 (Thomas Larsson, Peter Skoglund).

Småspov *Numenius phaeopus*

Under perioden 23.4-1.9 rapporteras totalt 221 individer fördelade på 29 rastande och 192 sträckande. Fördelningen per säsong blev 173 under flytten norrut och 48 under sydflytten. Fördelningen per kommun blev Oxelösund (84), Strängnäs (76), Eskilstuna (35), Nyköping (19), Trosa (3), Katrineholm (2), Flen (1) samt Vingåker (1).

Totalantalet är högre än de senaste åren, men vi vet också att det varierar stort från år till år så vi ligger fortfarande inom normal variation. Det mest noterbara från gångna säsongen är att det under några dagar i maj 8-11.5 sträcker 138 småspovar norrut. Det är främst sträckbevakning vid kusten vid Oxelösund och vid Mälaren som är orsaken till att vi känner till denna sträcktopp.

Storspov *Numenius arquata*

En fenologiskt intressant säsong med både tidiga och sena fynd. Då våren startade tidigt är kanske det tidiga marsfyndet inte så oväntat, men det är det näst tidigaste fyndet från vårt rapportområde i Svalan endast slaget av storspoven som rastade vid Svanviken, Nyköping 13.3 2007.

Det finns ett exceptionellt fynd av storspov från 20.11 2005 sedan tidigare, men bortsett från det finns endast två fynd från början av oktober varför årets fynd från november får anses som anmärkningsvärt. Det förklaras förstås av den milda hösten och inledningen av vintern.

Vad gäller misstänkta häckningar fortsätter det att vara förskräckande magert. Förutom enstaka spridda spelande fåglar från våren fortsätter Julita-området att vara intressantast med varnande individer från juni. Dock ingen konstaterad häckning i år heller. Senast en häckning kunde konstateras i vårt rapportområde var 2003 även om det vissa år förekommit starka indicier från ett par lokaler.

Tidiga och sena fynd: 1 rastande Marsäng, Nyköping 24.3 (Jonny Werdin m.fl.). 1 ex lockläte Skåraområdet, Nyköping 7.11 (Lennart Wahlén).

Skogssnäppa *Tringa ochropus*

Större ansamlingar av skogssnäppa är relativt sparsamma varför nedan listade "flockar" är värda att nämnas. Årets milda och tidiga vår lockade några skogssnäppor att anlända ca tre veckor in i mars vilket är ganska tidigt även om det är god marginal till rekordet 10.3.

Tidiga fynd samt större ansamlingar:

1 förbifygande Skogsstigen, Trosa 23.3 (Göran Andersson). 1 ex i lämplig biotop Långsjön, N Ålbäck, Nyköping 23.3 (Lennart Wahlén). 32 rastande Aspamaden, Aspa, Nyköping 8.4 (Jan Hägg). 20 födosökande Rudsjön, Sörby viltvatten, Gnesta 1.8 (Bertil Karlsson).

Svartsnäppa *Tringa erythropus*

Oktoberfynd av svartsnäppa i vårt rapportområde är förhållandevis sparsamma varför årets uppträdande med fåglar på fyra lokaler är värt att notera. Sista datum från Strandstuviken, Nyköping är dessutom det näst senaste endast slaget av 4 ex i Västerviken, Trosa 14.10 2000.

Sena fynd (sista datum per lokal angivet):

1 rastande Sköthagens mader, Horns båtvarv, Nyköping 4.10 (Bertil Karlsson, Jan Gustafsson m.fl.). 1 rastande Edeby våtmark, Strängnäs 6.10 (Markku Kemppi, Kent Söderberg). 2 rastande Västerviken Tullgarn, Trosa 10.10 (Claes Leijon). 1 rastande Strandstuviken, Nyköping 12.10 (Björn Johansson).

Gluttsnäppa *Tringa nebularia*

Precis som hösten 2013 så gör en mild höst även under 2014 att åtminstone en gluttsnäppa dröjer sig kvar till slutet av oktober och denna gång till och med in i november. I Svalan finns endast två senare fynd från vårt rapportområde från 2006 och 2011.

Sent fynd: 1 ex Strandstuviken, Nyköping 29.10-3.11 (Björn Johansson, Johan Bergkvist, Mats Andersson).

Grönben *Tringa glareola*

Sedan mitten av 2000-talet har vi kunnat vänja oss vid att de allra första grönbenorna kommer under perioden 15-20.4. Så blev även fallet i år trots mycket tidig och mild vår. Som noterats för flera andra arter var hösten mild varför man kanske kunde ha förväntat sig en upprening av förra årets oktoberfynd, men så blev alltså inte fallet även om det faktiskt i Svalan endast finns sju senare fynd noterade från vårt rapportområde.

Antalet ansamlingar på >100 grönbenor varierar högst avsevärt mellan åren och då främst beroende på väderförhållanden för artens huvudsakliga sträckperiod under början av maj respektive början av juli.

Därför får årets uppträdande anses tämligen normalt även om man noterar avsaknaden av flockar under årets högtryckssommar.

Första och sista fyndet samt ansamlingar

>100: 1 rastande Linuddsmaderna, Linudden, Nyköping 18.4 (Kalle Brinell). Som mest 200 rastande Aspa, Nyköping 1-11.5 (Hasse Berglund, Peter Lantz, Kalle Brinell m.fl.). 150 rastande Skåraviken, Hallbosjön, Nyköping 2-3.5 (Tommy Pettersson). 120 rastande Floden, Katrineholm 4.5 (Andreas Grabs). 150 rastande Berga viltvatten, Vingåker 9.5 (Ronny Nilsson). 150 födosökande Sältingen, Marsäng, Nyköping 12.5 (Jonny Werdin). 1 rastande Långbromaden, Nyköping 28.9 (Hasse Berglund).

Rödbena *Tringa totanus*

Som bekant var våren 2014 mild och tidig vilket återspeglas i ankomstdatumen för en rad arter. Med det i åtanke är det föga förvånande att vi i år fick inte mindre än tre fynd före 25.3 för denna härdiga art. I Svalan är det tidigaste fyndet från vårt rapportområde från 20.3 2004, men därefter är årets tre fynd de tidigaste vi har rapporterade.

Tidiga fynd: 1 rastande Västerviken Tullgarn, Trosa 22-23.3 (Janne Oldebring, Stefan Clason, Örjan Jitelius m.fl.). 1 födosökande Helgestadamarna, Skåraområdet, Nyköping 24.3 (Lennart Wahlén). 1 födosökande Strandstuviken, Nyköping 24-25.3 (Björn Johansson, Bert Eriksson).

Roskarl *Arenaria interpres*

För fjärde året i rad tvingas vi konstatera att det inte finns någon säkert fastställd häckning i vår del av skärgården. Det finns dock starka misstankar om åtminstone en häckning från Hartsö skärgård, Nyköping. Dessutom fåglar under häckningstid rapporterade från både Hävringe och Vattungarna i Oxelösunds skärgård, men i båda fallen kan det trots allt röra sig om flyttande fåglar. Inga rapporter om inlandsfynd från denna säsong.

Smalnäbbad simsnäppa

Phalaropus lobatus

Rimligen kan vi summera sex individer från gångna säsongen vilket är ett tämligen normalt utfall för denna art som kan ha stora variationer mellan åren. De senaste åtta åren har vi dock haft en måttlig variation på en tämligen moderat nivå med mellan tre och tolv fåglar per år. Senast vi hade ett rikligare uppträdande av simsnäppor var 2006.

Samtliga fynd: 1 födosökande Tornmaden, Strandstuviken, Nyköping 30-31.5 (Jan Gustafsson, Björn Johansson, Mats Andersson m.fl.). 1 ad stationär Solöfälten, Fogdök:a, Strängnäs 15-17.6 (Magnus Brandel, Markku Kemppe, Kristoffer Alp m.fl.). 1 rastande Äleby våtmark, Strängnäs 30.7-1.8 (Yngve Meijer, Erik Widuss, Gunnel Fors-

ström m.fl.) samt 2 honor födosökande på samma lokal 1.8 (Kjell Thorsén). 2 rastande Äleby våtmark, Strängnäs 3-4.9 (Erik Widuss, Leif Lindholm m.fl.).

Bredstjärtad labb

Stercorarius pomarinus

(-2013:18/25) (2014:17/50)

Hösten 2014 inleddes med ett fynd utanför Oxelösund i slutet av september. Detta visade sig vara startskottet till vad skulle bli en utav de största invasionerna som man känner till i vårt land. Med tanke på att Sörmland ligger i skuggan och sällan berörs av något imponerande labbsträck, så får man ju klassa årets resultat som synnerligen anmärkningsvärt. Arten är normalt inte årlig i länet och ingen bredstjärtad

labb är faktiskt sedd sedan år 2007. Att den totala fyndbilden för vårt län fördubblades under hösten och att antalet sedda individer tripplades, visar tydligt omfattningen av denna invasion. Toppen tycktes infalla kring mitten av oktober, men ända fram till slutet av november sågs enstaka individer.

Samtliga fynd: 1 1K sträckande SV Hävringe, Oxelösund 24.9 (*Kalle Brinell). 1 1K rastande Södra udden, Enskär, Hartsö skärgård, Nyköping 5.10 (*Niklas Liljebäck, *Richard Ottvall, *Johan Hammar). 2 ex sträckande SV Södra udden, Enskär, Hartsö skärgård, Nyköping 6.10 (*Lennart Wahlén). 4 1K sträckande SV Södra udden, Enskär, Hartsö skärgård, Nyköping 7.10 (*Lennart Wahlén). 8 1K sträckande Femöreuhuvud, Femöre, Oxelösund 7.10 (*Jan Sjöstedt, Björn Johansson). 6 1K sträckande SV Södra udden, Enskär, Hartsö skärgård, Nyköping 8.10 (*Lennart Wahlén, *Nicke Helldorff). 1 ex sträckande V Södra udden, Enskär, Hartsö skärgård, Nyköping 10.10

(*Janne Oldebring, *Lennart Wahlén). 1 ex sträckande V Södra udden, Enskär, Hartsö skärgård, Nyköping 11.10 (*Janne Oldebring, *Lennart Wahlén). 15 ex sträckande SV Södra udden, Enskär, Hartsö skärgård, Nyköping 12.10 (*Lennart Wahlén, *Janne Oldebring). 1 1K födosökande Fittjehuvud, Hjälmaren, Eskilstuna 20.10 (*Johan Mellquist). 1 ex sträckande SV Femöreuhuvud, Femöre, Oxelösund 23.10 (*Jonny Werdin, *Tommy Ubbesen). 3 1K sträckande Femöreuhuvud, Femöre, Oxelösund 24.10 (*Kalle Brinell). 1 1K sträckande S Örsbaken, Brannäs våtmark, Oxelösund 24.10 (*Tommy Knutsson). 2 1K sträckande SV Femöreflagen, Femöre, Oxelösund 25.10 (*Jan Gustafsson). 1 1K rast Stora Garkast, Hartsö skärgård, Nyköping 20.11 (Kalle Brinell, Niklas Liljebäck). 1 ex förbiflygande Stora Blackhäll, Eskilstuna 21.11 (*Joachim Strengbom). 1 ex förbiflygande Enskär, Hartsö skärgård, Nyköping 23.11 (*Göran Altstedt).

Kustlabb

Foto: Håkan Linderholm

Kustlabb *Stercorarius parasiticus*

Ifrån skärgården finns rapporter om fyra konstaterade häckningar (tre lyckade, en misslyckad). Därutöver så finns det också rapporter om par på lämpliga häckningsöar och uppskattningsvis gäller dessa rapporter ytterligare mellan 7-9 par. Om man ska utgå ifrån att samtliga utav dessa par häckar, eller åtminstone försöker, så skulle det ge totalt 11-13 par i rapportområdet. Rapporter saknas förvisso ifrån ett flertal häckningsområden, varför det med stor sannolikhet finns ett litet mörkertal. I synnerhet gäller det delar av såväl yttre Bråviken, Oxelösunds skärgård samt området utanför Stendörren.

Årets första kustlabbar rapporterades ifrån fyra lokaler den 12.4. Mediandatumet för artens ankomst under åren 2001-2013 är den 11.4, varför årets rapporter passar väldigt bra in i tidigare års fyndbild. Vårfenologirekordet gäller dock ett fynd så pass tidigt som den 28.3 2004.

Vårfenologi: 2 ex födosökande Femörshuvud, Femöre, Oxelösund 12.4 (Kalle Brinell). 2 ex Asenskallen, Askö, Trosa 12.4 (Göran Andersson, Örjan Jitelius). 1 ex förbiflygande Stora Garkast, Hartsö skärgård, Nyköping 12.4 (Lennart Wahlén, Janne Oldebring). 2 ex Stendörrens naturreservat, Nyköping 12.4 (Alf Andersson).

Höstfenologi: 1 1K sträckande SV Enskär, Hartsö skärgård, Nyköping 12.10 (Lennart Wahlén, Janne Oldebring).

Fjälllabb *Stercorarius longicaudus*

(-2013:4/4) (2014:1/1)

Första fyndet sedan 2008 gjordes, lite otippat, i slutet av september i Strängnäs delen utav Mälaren. Nationellt sett så har Sörmland en väldigt avvikande fyndbild, med endast ett tidigare höstfynd. De övriga tre fynden gäller nämligen observationer under våren.

Samtliga fynd: 1 1K sträckande Prästhäl-len, Herresta Norra Tomtområde, Mälaren,

Strängnäs 23.9 (*Kent Söderberg, *Yngve Meijer, *Markku Kemppi).

Svarthuvad mås *Larus melanocephalus*

(-2013:7/7) (2014:1/1)

Rapportområdets åttonde fynd var en 1k-fågel som sågs i Trosa kommun i slutet av augusti. Höstfynd tycks dominera kraftigt i vårt rapportområde, då detta var den sjunde under perioden september - november. Det enda vårfyndet gjordes i maj 2006.

Samtliga fynd: 1 1K födosökande Örudden, Askö, Trosa 24.8 (*Göran Andersson)

Dvärgmåsar *Hydrocoloeus minutus*

Under den senaste tio-års perioden så har vi sett en tydlig ökning i antalet fynd. Även detta år så sågs det gott om dvärgmåsar, även om antalet fynd under hösten var förvånansvärt lågt sett till de senaste åren. Ska man försöka sig på en uppskattning så gjordes mellan 60-70 fynd gällande uppemot 520 exemplar. En stor del av dessa fåglar sågs dock under våren, nämligen hela 325 individer. Denna vårsiffra bör rimligen vara den högsta som rapporterats i länet. I samband med att bra sträck rapporterades från södra Sverige så mötte antagligen många av dessa dvärgmåsar det dåliga vädret som för tillfället rådde på våra breddgrader. Detta medförde att rastande dvärgmåsar sågs lite här och var under några dagar i maj.

Årets första dvärgmåsar sågs i Eskilstuna den 16.4. I och med att mediandatumet för artens ankomst är den 23.4, så får man anse att det är något tidigare än normalt. Rapporter om vinterfynd saknas helt och vi väntar fortfarande på en häckning av arten.

Första och sista observation: 1 ad rastande Ekeby våtmark, Eskilstuna 16.4 (Kristoffer Alp). 4 ex (2 ad+2 1K) födosökande Tors-hälla huvud, Eskilstuna 18.11 (Sten Ljungars, Kent Carlsson).

Stora antal (>99 exemplar): Max 110 ex födosökande Blacken, Eskilstuna 8.5 (Sten Ljungars).

Svarthuvad mås
Foto: Göran Andersson

Skrattmåsar *Larus ridibundus*

Antalet par i en våtmark tycks kunna variera kraftigt från år till år. Trots det så verkar rapporteringen som helhet för länet vara förhållandevis jämn på senare år. Arten har på lång sikt dock minskat kraftigt, varför vi också gick ut förra året och bad om extra noga rapportering. Detta gav ett visst resultat och årets uppskattning av antalet par är det högsta sedan 2009. Bevakningen i inlandskommunerna tycks vara tämligen god, medan det ifrån kustlandskapet antagligen finns ett större mörkertal. Årets dryga 1700 par får ändå anses vara ett godkänt resultat med tanke på att ingen riktad inventering har skett. Vi önskar dock även fortsättningsvis att arten rapporteras ifrån häckningslokalerna.

Några större antal rapporterades också under årets lopp, bl.a. en anmärkningsvärd sträckningsfigur från Femörehuvud, Oxelösund den 10.4 (Kalle Brinell). Det är dock inte första gången liknande siffror rapporteras ifrån Oxelösund och detta är faktiskt långt ifrån något dagsrekord för området.

Sträcket vid Kvicksundsbron, Eskilstuna bevakades vid 26 tillfällen under perioden 1.7-15.8 (Johan Mellquist, Tommy Emanuelsson m.fl.). Totalt passerade 6193 ex med som mest 1576 ex den 18.7. Även om bevakningen har varit sämre i år så kan man också konstatera att ingen bra dag egentligen noterades. Resultatet som helhet får därför också anses vara mycket dåligt i jämförelse med de senaste åren.

Stora antal (>999 exemplar): 10002 ex sträckande N Femörehuvud, Femöre, Oxelösund 10.4 (Kalle Brinell). 1200 ex rastande Svanviken, Nyköping 10.4 (Mattias Ohlberg). 3316 ex sträckande N Femörehuvud, Femöre, Oxelösund 12.4 (Kalle Brinell). 1144 ex rastande Ekeby våtmark, Eskilstuna 12.4 (Kjell-Arne Larsson, Lillemor Svedin). Max 2000 ex rastande Näsnaren, Katrineholm 4-9.5 (Jan Sjöstedt, Håkan Lernefalk). 1576 ex sträckande V Kvicksundsbron,

Eskilstuna 18.7 (Johan Mellquist, Tommy Emanuelsson, Yonas Ericsson).

Fiskmåsar *Larus canus*

Ovanligt bra sträck noterades i Oxelösund under ett par dagar i april månad. Dagen då flest passerade så inräknades 2730 ex vid Femörehuvud, Oxelösund. Denna dagssiffra är en utav de högsta som rapporterats på sträck under en dag i vårt rapportområde. Sträcket vid Kvicksundsbron, Eskilstuna bevakades vid 26 tillfällen under perioden 1.7-15.8 (Johan Mellquist, Tommy Emanuelsson m.fl.). Totalt passerade 1652 ex med som mest 285 ex den 2.8. Liksom för skrattmåsar så är årets resultat klart i underkant jämfört med de föregående två-tre åren.

Stora antal (>499 exemplar): 700 ex rastande Marsäng, Nyköping 9.4 (Jan Sjöstedt). 2730 ex sträckande N Femörehuvud, Femöre, Oxelösund 10.4 (Kalle Brinell). 602 ex sträckande N Femörehuvud, Femöre, Oxelösund 12.4 (Kalle Brinell).

Silltrut *Larus fuscus*

I nedan angivna fynd för häckningar eller misstänkta häckningar ingår både fåglar bestämda till rasen fuscus och sådana fynd där rastillhörighet inte angivits. Arten tycks numera endast häcka på ett par kobbar i Strängnäs kommun. Likt tidigare år så är det kolonierna på öarna Dansken och Tegelskär som avses. Eventuellt finns det fortfarande enstaka par kvar i Oxelösunds yttre skärgård, men det är i dagsläget osäkert hur det är med fågelfaunan där ute.

Såväl första som sista observationerna av arten gjordes under normala tider. Med andra ord så finns det inga fenologiskt avvikande observationer från året.

Första och sista observation: 2 ad stationär Dansken, Prästfjärden, Mälaren, Strängnäs 30.3 (Björn Sjögren). 1 ex sträckande V Kvicksundsbron, Eskilstuna 8.11 (Tommy Emanuelsson, Johan Mellquist).

Häckningar eller häckningsindici: 31

ex lämplig biotop Dansken, Prästfjärden, Mälaren, Strängnäs 13.4-11.5 (Björn Sjögren, Yngve Meijer, Leif Ekblom). 4 ex bo, ägg/ungar Tegelskär, Prästfjärden, Mälaren, Strängnäs 13.4-25.5 (Björn Sjögren, Yngve Meijer, Leif Ekblom m.fl.).

Gråtrut *Larus argentatus*

Vi har på lång sikt märkt av en markant minskning av antalet gråtrutar, både vad gäller rastande antal och som häckfågel. Därmed så har också rapportmallen ändrats från att gälla >999 exemplar till >499 exemplar. Fyra rapporter om större antal inkom under året. Dessa kommer samtliga ifrån trakterna kring Nyköpings hamn.

Stora antal (>499 exemplar): 570 ex rastande Stadsfjärden, Nyköpings hamn, Nyköping 10.2 (Jan Sjöstedt). 550 ex rastande Svanviken, Nyköping 17.3 (Kalle Brinell). 500 ad födosökande Björshults soptipp, Nyköping 24.4 (Jan Sjöstedt). 500 ex rastande Rosenhill, Arnö, Nyköping 11.11 (Kalle Brinell).

Havstrut *Larus marinus*

Liksom de senaste åren så var år 2014 ett dåligt år för den inlandshäckande populationen. En endaste häckning är rapporterad, vilket är det sämsta resultatet sedan år 2000.

Inlandshäckningar: 2 i par använt bo Svalgrund, Sörfjärden, Mälaren, Strängnäs 21.5 (Lars Broberg, Ture Persson).

Tretåig mås *Rissa tridactyla*

(-2013:56/70) (2014:5/5)

Så gott som årligen så ses någon eller några tretåiga måsar i länet. Detta år gjordes fem fynd, vilket trots allt är en bra årssiffra. Av allt att döma så ser vi långsiktigt en svag ökning i antalet fynd, även om antalet tycks variera i antal från år till år. Troligen beror detta på ökad medvetenhet och bevakning, i synnerhet i samband med hårda sydvindar. Allt som ofta gäller det nämligen observationer under sen höst utefter kusten, även

om enstaka inlandsobservationer görs. Årets fyndbild är därför något avvikande på flera punkter.

Första fyndet för året gällde nämligen ett vårfynd i maj, vilket är blott det tredje fyndet för maj månad genom tiderna. Detta fynd följdes upp med ett ännu mer anmärkningsvärt fynd som gäller en inlandsobservation i början av augusti. Arten är tidigare aldrig sett under augusti och att observationen dessutom är från en inlandslokal gör att fyndet såklart är mycket avvikande. Därefter sågs två sträckande utmed kusten i månadsskiftet okt-nov innan ytterligare ett inlandsfynd rapporterades i mitten av november. I och med de två fynden från Eskilstuna i år, så har det nu gjorts totalt tio fynd i inlandet.

Samtliga fynd: 1 2K sträckande SV Femörehuvud, Femöre, Oxelösund 14.5 (*Kalle Brinell). 1 2K- sträckande V Kvicksundsbron, Eskilstuna 3.8 (*Joachim Strengbom, *Tommy Emanuelsson). 1 2K sträckande SV Femöreflagan, Femöre, Oxelösund 25.10 (*Jan Gustafsson). 1 1K sträckande SV Femörehuvud, Femöre, Oxelösund 14.11 (*Kalle Brinell, *Lennart Wahlén). 1 1K födosökande Torshälla huvud - Kolsta hatt, Eskilstuna 15.11 (*Sten Ljungars, Johan Mellquist).

Småtärna *Sternula albifrons*

(-2013:61/82) (2014:1/1)

Arten är så gott som årlig i vårt rapportområde, men det är sällan det ses särskilt många under ett år. Ifrån 2014 så finns blott en rapport, som passar väl in i rapportområdets tidigare fyndbild både vad gäller tidpunkt och område.

Samtliga fynd: 1 ad förbiflygande Örsbaken, Brannäs våtmark, Oxelösund 3.8 (Tommy Knutsson).

Skräntärna *Hydroprogne caspia*

Kolonierna som nu i flera år har häckat på ögrupperna Hällen och Risskären i yttre

Bråviken bevakades vid åtminstone 8 tillfällen under våren/försommaren. Totalt konstaterades ungefär 62 häckningar på bägge öarna, vilket är en liten minskning jämfört med 2013. Totala antalet ungfåglar uppgick till 97 exemplar, varav 92 utav dessa kunde ringmärkas. Häckningsutfallet på ön Ris-skären var mycket bra och uppemot 40-50 utav ungfågeln blev flygfärdiga. Dessvärre så var läget betydligt sämre på ön Långa hållet, där man tror att endast några få ungar lämnade ön. Anledningen till detta var att denna ö utsattes av hårt tryck från predatorer. Till skillnad från tidigare år sågs inget spår av mink, utan det mesta tyder på kolonin attackerades av havsörn, duvhök eller berguv, med den sista arten som troligaste predatoren.

Årets första skrântärna rapporterades ifrån Skåraviken, Nyköping den 2.4. Detta är något tidigare än normalt, men absolut inget extremt datum. Mediandatumet för artens ankomst under åren 2000-2013 är 4.4 och fenologirekordet är så tidigt som den 29.3.

Häckningar: 32 häckningar (55+5 ungar) bo, ägg/ungar Litet skär NV Risskären 5.5-9.7 (Ulrik Lötberg, Lennart Söderlund, Jan Gustafsson m.fl.). 30 häckningar (33+4 ungar) bo, ägg/ungar Långa Hållet, Hållen 31.5-20.7 (Ulrik Lötberg, Jan Gustafsson, Markus Forsberg m.fl.).

Vårfenologi: 1 ex födosökande Skåraviken, Hallbosjön, Skåraområdet, Nyköping 2.4 (Lennart Wahlén).

Höstfenologi: 2 ex sträckande SV Skogsstigen, Trosa 7.9 (Göran Andersson).

Svarttärna *Chlidonias niger*

Totalt uppskattningsvis 20 fynd om 130 individer är en anmärkningsvärt hög årssiffra. Antalet individer är faktiskt det högsta som någonsin har rapporterats i rapportområdet. Den stora ansamlingen vid Blacken, Eskilstuna gav såklart stor påverkan till årets goda resultat, men antalet utmed kusten var också onormalt stort. Årets första svarttärna

noterades vid Bastetorpssviken, Oxelösund den 4.5. Även om materialet är litet, så är mediandatumet för artens ankomst den 6.5 under åren 1987-2013.

Eskilstuna: Max 50 ex födosökande Blacken 6-31.5 (Sten Ljungars, Monica Ljungars, Björn Fors m.fl.). 16 ex födosökande Tors-hälla huvud – Kvicksundsbron 14-22.7 (Sten Ljungars, Yonas Ericsson, Kent Carlsson m.fl.). 9 ad sträckande V Torshälla huvud 15.7 (Sten Ljungars, Kent Carlsson, Bo Gustafsson). 6 ex sträckande V Torshälla huvud 18.7 (Sten Ljungars). 3 ex (1 ad+2 1K) sträckande V Torshälla huvud 5.8 (Sten Ljungars). 2 ex (1 ad+1 1K) födosökande Torshälla huvud 5.8 (Sten Ljungars). 2 1K födosökande Stora Blackhäll 20.8 (Joachim Strengbom).

Nyköping: Max 8 ex födosökande Sjösa-viken (södra) 8-19.5 (Jan Sjöstedt, Jukka Väyrynen, Jan Hägg m.fl.). 1 ad födosökande Närkemaderna, Buskhyttan, Nyköping - Djursvik, Oxelösund 9-18.5 (Jan Karlsson, Johan Bergkvist, Kalle Brinell m.fl.). 1 ex födosökande Vadsjön 17.5 (Sven Pettersson, Johan Bergkvist). 1 ex födosökande Linuddsmaderna, Linudden 19.5 (Johan Bergkvist, Kalle Brinell, Jan Sjöstedt).

Oxelösund: 1 ex rastande Bastetorpssviken 4.5 (Jan Gustafsson, Jan Karlsson, Jan Sjöstedt m.fl.). 1 ex rastande Snäckviken, Strandstuviken, Nyköping - Duvholmen, Aspa gård, Oxelösund 8.5 (Tommy Ubbe- sen, Kalle Brinell, Jan Sjöstedt). 1 ex sträckande NO Femörehuvud, Femöre 8.5 (Kalle Brinell, Björn Johansson, Jan Karlsson). 1 ex sträckande O Femörehuvud, Femöre 11.5 (Kalle Brinell). 1 ex förbiflygande Femörehuvud, Femöre 16.5 (Marianne Mattiasson). 12 ex sträckande O Femörehuvud, Femöre 22.5 (Kalle Brinell).

Strängnäs: 10 ex sträckande SV Mariefred båtklubben 8.8 (Erik Widuss).

Trosa: 1 ex sträckande NO Oxeludden, Askö 10.5 (Göran Andersson).

Vingåker: 3 ex sträckande V Södra Hjalma- ren 17.7 (Ronny Nilsson).

Silvertärna *Sterna paradisaea*

Normalt anländer arten under perioden 20-25.4 i vårt rapportområde och mediandatumet för artens ankomst under åren 1987-2013 är den 23.4. Första rapporten från år 2014 gäller ett fynd om två ex vid Femörehuvud, Oxelösund den 19.4 (Kalle Brinell). Detta datum är förvisso något tidigare än normalt, men absolut inte extremt på något vis. Silvertärnorna tycks, likt flertalet andra långdistansflyttare, vara förhållandevis punktliga vad gäller sin ankomst till oss.

Exempelvis så är det gällande vårfenologirekorden ifrån den 16.4, d.v.s. blott en vecka tidigare än det sörmländska mediandatumet.

Vårfenologi: 2 ex födosökande Femörehuvud, Femöre, Oxelösund 19.4 (Kalle Brinell).

Höstfenologi: 1 ex sträckande S Kvicksundsbron, Eskilstuna 23.8 (Tommy Emanuelsson, Joachim Strengbom, Johan Mellquist).

Ob. fisk-/silvertärna***Sterna hirundo/paradisaea***

Några rapporter om högre dagssummor under våren, särskilt den 8.5 är värd att notera. Både fisktärna och silvertärna är talrik vid Femörehuvud, Oxelösund. Den rapporterade siffran är förvisso en klumpsumma, även om många utav individerna antagligen är bestämda till art.

Stora antal (>499 exemplar): 1050 ex sträckande N Femöreflagn, Femöre, Oxelösund 8.5 (Jan Karlsson, Kalle Brinell, Björn Johansson).

Fisktärna *Sterna hirundo*

Årets första fisktärna dök upp ovanligt tidigt, nämligen så pass tidigt som den 28.3. Rapporten gällde ett exemplar som sågs flyga förbi vid Stendörren, Nyköping. Vårfenologirekordet ifrån 2004 är blott en dag tidigare än detta datum, då ett exemplar sågs i Kylvattendammen, Oxelösund den 27.3. Arten är mycket ovanlig i mars överhuvud-

taget och sedan tidigare finns endast tre fynd under denna månad. Under åren 1987-2013 så har arten visserligen endast anlänt i mars under två utav dessa år och mediandatumet för artens ankomst är den 7.4. Inga anmärkningsvärt sena observationer gjordes under hösten, utan årets sista rapporter gäller två fynd från den 26.9.

Sträcket vid Kvicksundsbron, Eskilstuna bevakades vid 26 tillfällen under perioden 1.7-15.8 (Johan Mellquist, Tommy Emanuelsson m.fl.). Totalt passerade blott 1903 ex. med som mest 241 ex den 3.8. Liksom för de flesta arterna gav årets räkningar dåliga resultat i jämförelse med de senaste åren. Exempelvis räknades det in över 6000 exemplar under nämnda period i fjol.

Vårfenologi: 1 ex förbiflygande Naturum Stendörren, Stendörrens naturreservat, Nyköping 28.3 (Per Flodin).

Höstfenologi: 2 ex förbiflygande Prästhälen, Prästfjärden, Mälaren, Strängnäs 26.9 (Markku Kemppi, Kent Söderberg, Erik Widuss). 1 ex förbiflygande Hygget V bron, Hjälmarsund, Eskilstuna 26.9 (Joachim Strengbom, Johan Mellquist).

Kentsk tärna *Sterna sandvicensis*

(-2013:72/102) (2014:3/3)

Arten rapporteras så gott som årligen i rapportområdet och sannolikt styrs antalet observationer av hur pass bra kusten är bevakad under lämpliga perioder. Sedan millenniumskiftet så har arten rapporterats med 1-6 fynd per år, förutom åren 2002 och 2004 då det helt saknades fynd. Under 2014 så rapporterades det tre fynd utmed kusten. Både lokaler och årstid stämmer väl in på den tidigare fyndbilden.

Samtliga fynd: 1 ex sträckande NO Hartsö skärgård, Nyköping 26.4 (*Lennart Wahlén). 1 ex sträckande SO Vattungarna, Oxelösund 5.8 (*Leif Nyström). 1 IK förbiflygande Örsbaken, Brännäs våtmark, Oxelösund 10.8 (*Tommy Knutsson).

Tordmule *Alca torda*

En svag tendens till ökning sedan förra året, vilket sannolikt beror på en något bättre rapportering snarare än populationssvängningar. Vi har dessvärre även fått in negativa rapporter utifrån de stora kolonierna i Oxelösunds ytterskärgård. Det gäller visserligen en rapport under eftermiddagen ifrån båt. Som bekant så är dessa öar fågelskyddsområde och man får inte befinna sig nära dem ens i båt, än mindre gå iland. Därför så är det kanske lite tidigt att dra några slutsatser ifrån detta, men samtidigt så kan det vara fullt möjligt att kolonierna av såväl tordmule som sillgrissla har försvunnit härifrån. Om inte annat kan man i alla fall misstänka att koloniernas storlek ska ha minskat markant, vilket en lokal tillsynsman också har påpekat. När det gäller kolonier som går att se ifrån fastlandet, så tycks populationen av allt att döma vara tämligen stabil de senaste tio åren. Ett riktat besök under lämplig tidpunkt på året vid dessa ytterskärgårdsöar vore önskvärt.

Om vi utgår från räkningssättet som beskrivits de föregående åren att varje noterad individ under häckningstid skulle vara ett par så får vi fram att blott 295 par skulle finnas i rapportområde.

Troliga eller möjliga häckningar fördelade per kommun: Nyköping (53 par), Oxelösund (179 par) och Trosa (63 par).

Vinterfynd: 1 ex födosökande Femörhuvud, Femöre, Oxelösund 6-21.1 (Jan Karlsson, Kalle Brinell, Björn Johansson). 1 ex Femörhuvud, Femöre, Oxelösund 11.12 (Jan Sjöstedt).

Tobisgrissla *Cephus grylle*

Rapporter från Oxelösunds skärgård dominerar som vanligt när det handlar om eventuella häckningar. Utöver dessa så har vi fått in rapporter om att några par har setts på öarna utanför Askö, Trosa samt vid Rödgrunden, Nyköping. Räknar man med att varje individ vid dessa kolonier häckar, så får man ihop att

ungefär 140 par skulle finnas i den Sörmländska skärgården. Det finns dock all anledning att tro att det finns fler par utspridda i skärgården, även om det gäller enstaka par som endast skulle påverka totalen marginellt. Det bör också påpekas att årets totalsumma är det högsta antalet par sedan sjöfågelinventeringen år 2003, då det bara i Oxelösunds kommun räknades till 160 par.

Nyköping 3 par: 3 par (4 ungar) bo, ägg/ungar Rödgrunden, Gullängsberget, Nyköping 22.6-15.7 (Markus Forsberg).

Oxelösund 136 par: 22 ex permanent revir Vinterklasen, Oxelösunds skärgård, Oxelösund 19.3-11.7 (Kalle Brinell, Jan Karlsson, Jan Gustafsson m.fl.). 250 ad par i lämplig häckbiotop Hävringe, Oxelösund 14.5-12.7 (Jan Sjöstedt, Henrik Andersson, Mikael Svensson).

Trosa 4 par: 9 ex lämplig biotop Asenskalen, Askö, Trosa 5.4-31.5 (Göran Andersson, Örjan Jitelius, Ragnar Lagerkvist).

Vinterfynd: 1 ex födosökande Ängudden, Hummelvik fiskehamn, Nyköping 7.1 (Jan Sjöstedt). 4 ex födosökande Godahoppsudden, Askö, Trosa 6.12 (Göran Andersson). 2 ex stationär Femöreflagen, Femöre, Oxelösund 31.12 (Jan Sjöstedt).

Skogsduva *Columba oenas*

Under året har det rapporterats skogsduvor från ca 130 revir vilket glädjande nog är den högsta noteringen på många år. De senaste åren har antalet revir legat mellan 88 och 125 så årets summa ligger i överkant av det normala. Jämför man antalet revir per kommun kan man klart och tydligt se att tre kommuner ligger i topp, dessa är Eskilstuna, Nyköping och Strängnäs.

I slutet av september inföll två dagar med sträcksiffror över hundra individer och under januari finns tre vinterfynd rapporterade.

Stora antal: 176 ex sträckande SV Vattentornet, Oxelösund 29.9 (Kalle Brinell). 100 ex sträckande Vattentornet, Oxelösund 30.9 (Kalle Brinell).

Vinterfynd (januari, december): 1 ex spel/sång, ej häckning Anderviken, Trosa 7.1 (Claes Leijon, Ida Leijon). 6 ex födosökande Hästedal/stenön, Jämten, Katrineholm 15.1 (Carl-oscar Lind). 1 ex förbiflygande Sibro kvarn, Flen 20.1 (Jan Sjöstedt).

Ringduva *Columba palumbus*

I månadsskiftet mellan september och oktober inträffade några bra sträckdagar med mycket ringduvor.

Under året har det även noterats en del vinterfynd. I januari sågs det bland annat 15 ex i Eskilstuna och 38 ex i Oxelösund där arten nu tycks ha hittat en bra övervintringsplats. Det har även sätts enstaka individer i några andra kommuner. I december sågs en flock på 25 ex i Oppeby, Nyköping samt några individer i Oxelösund och Eskilstuna.

Stora antal: 21840 ex sträckande Vattentornet, Oxelösund 30.9 (Kalle Brinell). 18420 ex sträckande Vattentornet, Oxelösund 1.10 (Kalle Brinell). 5410 ex sträckande SV

Skogsstigen, Trosa 11.10 (Göran Andersson). 8200 ex sträckande SV Getnäsudden, Brännäs våtmark, Oxelösund 11.10 (Peter Skoglund).

Turkduva *Streptopelia decaocto*

I år har det uppskattningsvis rapporterats fåglar från mellan 7-9 revir vilket är en minskning med två till tre sedan förra året. Dessvärre styrker detta den nedåtgående trend vi har sett senaste åren, som tyder på att antalet revir minskar drastiskt. Det är svårt att uppskatta hur många olika revir det verkligen finns med tanke på att det även gjorts en del ströobservationer, men de flesta kommunerna har något fynd under året även om inte alla har revirhävande fåglar.

Gök *Cuculus canorus*

Hela tre aprilfynd gjordes i år, med det första redan den 27.4 då en gök hördes både vid Hulta i Gnesta och vid Göksjön i Strängnäs. Eftersom lokalerna ligger relativt nära varandra rör det sig troligtvis om samma fågel. Detta fynd är nytt fenologirekord för Södermanlands rapportområde med hela tre dagar och normalt brukar de första gökarna dyka upp under de första dagarna i maj. Även 30.4 hördes det två gökar, så det tyder på att flera individer anlände väldigt tidigt från övervintringsområdena.

Tidiga fynd: 1 ex spel/sång Malmstugan, Göksjön, Strängnäs/ Hulta, Gnesta 27.4-3.5 (Bertil Karlsson, Anders Lidholm). 1 ex spel/sång Björkbacken, Eskilstuna

Turkduva

Foto: Erik Widuss

30.4-3.5 (Bengt Andersson). 1 ex stationär Hålstorp, Katrineholm 30.4 (Lars Davner). 1 ex locklåte Naturstugan, Näsaren, Katrineholm 1-3.5 (Bengt Larsson, Krister Andersson, Torbjörn Lundahl m.fl.). 1 ex spel/sång Skogsbol, Sjösa, Nyköping 1.5 (Göran Altstedt).

Sista fynd: 1 ex förbiflygande Bergs Gård, Trosa 12.9 (Jan Karlsson).

Berguv *Bubo bubo*

Det är rapporterat uvar från nio olika revir under året och det är ett mindre än förra året. Antalet revir har minskat de senaste åren och är nu halverat jämfört med hur det såg ut för några år sedan. I november sågs två uvar av personal inne på SSAB i Oxelösund där den om nätterna livnärde sig på att flyga omkring och jaga tamduvor.

Fynd utanför häckningstiden: 1 ex död Vadsjön, Nyköping 18.4 (Kjell Widén). 1 ex Skjutfältet, Askö, Trosa 21.9 (Göran Andersson). 1 ex rastande Torra eken, Brannäs våtmark, Oxelösund 3.10 (Tommy Knutsson). 1 ex stationär Oxelösunds hamn, Oxelösund 6.10 (Thomas Larsson). 1 ex Viltvatten norr Salby gård, Strängnäs 2.11 (gnm Yngve Meijer). 2 ex födosökande SSAB, Oxelösund 3-21.11 (Tommy Ubbesen m.fl.). 1 ex död SSAB, Oxelösund 15.11 (gnm Jan Gustafsson).

Hornuggla *Asio otus*

I år rapporterades 37 olika kullar vilket är en ökning från förra årets 26. Detta får anses som ett ganska normalt år då medelvärdet för de senaste tio åren är 30 kullar per år. Antalet häckningar per år varierar kraftigt och under 2000-talet har det skiftat mellan nio och 65 stycken.

Årets kullar fördelar sig på detta vis:

Eskilstuna (6), Flen (1), Katrineholm (2), Nyköping (19), Strängnäs (4), Trosa (3), Vingåker (2).

Inga vinterfynd är gjorda i rapportområdet under året.

Jorduggla *Asio flammeus*

Endast sju observationer gjordes under året vilket är den lägsta noteringen på flera år. Det är mindre än hälften av vad som normalt brukar ses under ett år. Under året gjordes två vinterfynd, ett i januari i Nyköping och ett i december i Kungsör.

Vårfynd: 1 ex födosökande Runtuna samhälle, Nyköping 22.1 (Jan Sjöstedt). 1 ex födosökande Väderbrunn, Nyköping 9.5 (Andreas Grabs). 1 ex stationär Fiholms allén, Sörfjärden, Mälaren, Eskilstuna 10.5 (Joachim Strengbom, Johan Mellquist). 1 ex rastande Vängsö flygfält, Vängsö, Gnesta 15-16.5 (Claes Leijon, Lennart Wahlén). 1 ex födosökande Ramsundsån Sundby, Eskilstuna 4.6 (Johan Mellquist).

Höstfynd: 1 ex rastande Femörefortet, Femöre, Oxelösund 26.10 (Jan Karlsson, Jan Gustafsson). 1 ex födosökande Skillingsnäs, Kungsör 26.12 (Patrik Rhönstad).

Pärluggla *Aegolius funereus*

Under våren hördes spelande pärluggla från åtta olika lokaler i rapportområdet. De senaste åren har det varit mellan noll och fem stycken så årets resultat är definitivt i överkant jämfört med tidigare år. Rapporterna om spelande fåglar fördelar sig så här mellan kommunerna: Eskilstuna (1), Gnesta (1), Trosa (1), Nyköping (2), Strängnäs (3). Under hösten ringmärktes en individ på Hartsö-Enskär fågelstation.

Samtliga fynd: 1 ex spel/sång Lilla Malmö, Dybacken, Jäder, Eskilstuna 2.1 (Magnus Öhrn). 1 ad spel/sång Hunga, NV Trosa 17.2 (Bengt-Erik Bengtsson). 2 ex spel/sång Björsund, Fogdö, Strängnäs 19.2 (Håkan Andersson). 1 hane spel/sång, ej häckning Västra Blacken, Svartsjön, Nyköping 23.3 (Jan Sjöstedt). 1 ex spel/sång Rönneln, Byringe, Strängnäs 30.3 (Bernt Andersson m.fl.). 1 ex spel/sång Herrestaviken, Herresta gård, Strängnäs 31.3 (Leif Ekblom). 1 ex spel/sång Stora Brännsjön, Nyköping 27.4 (Mats Andersson, Krister Andersson,

Inger Kullander, Marianne Mattiasson). 1 ex spel/sång Axsjön Gryts allmänning, Gnesta 18.6 (Leif Carlsson). 1 ex ringmärkt Hartsö-Enskär fstn, Nyköping 24.9 (Bernth Andersson).

Nattskärna *Caprimulgus europaeus*

Under året finns rapporter om 102 revirspelande fåglar. Detta är en markant ökning från förra årets 58 revir. Medelvärde för de senaste tio åren är 90, så årets siffra ligger i överkant men är fortfarande helt normal. Skillnaden jämfört med förra året beror snarare på att det då rapporterades lite färre nattskärnor är vanligt. Antalet revir per kommun fördelar sig enligt följande: Eskilstuna (20), Flen (11), Gnesta (17), Katrineholm (7), Nyköping (32), Strängnäs (12), Trosa (1), Vingåker (2).

Första och sista fynd: 1 ex spel/sång Lillsjön, N Långdunker, Långdunker, Flen 10.5 (Sven Björnbom). 1 ex rastande Tallbacken, Ludgö k:a, Nyköping 7.9 (Hasse Berglund).

Tornseglare *Apus apus*

Den första observationen för året är från Näsnaren, Katrineholm 8.5 (Bengt Larsson, Krister Andersson, Ronny Jansson, Pelle Moqvist). Detta ankomstdatum är helt normalt för arten. I september gjordes några sena fynd då det bland annat sågs 2 ex i Eskilstuna 20.9 (Joachim Strengbom) vilket är något senare än normalt då arten brukar flytta ifrån oss i början och i mitten av augusti.

Under året har det även satts några större flockar. Bland annat sågs det 3500 ex i Eskilstuna i slutet av maj vilket är en väldigt stor samling för att vara på våren och i juli sågs 10000 ex i Nyköping.

Större antal (>999 ex): 3500 ex födosökande Torshälla huvud, Eskilstuna 28.5 (Sten Ljungars). 1000 ex födosökande Naturstugan, Näsnaren, Katrineholm 17.6 (Lennart Pettersson). 1000 ex födosökande Näsnaren, Katrineholm 28.6 (Krister Andersson).

10000 ex förbiflygande Ekebydal, Nyköping 27.7 (Jonny Werdin).

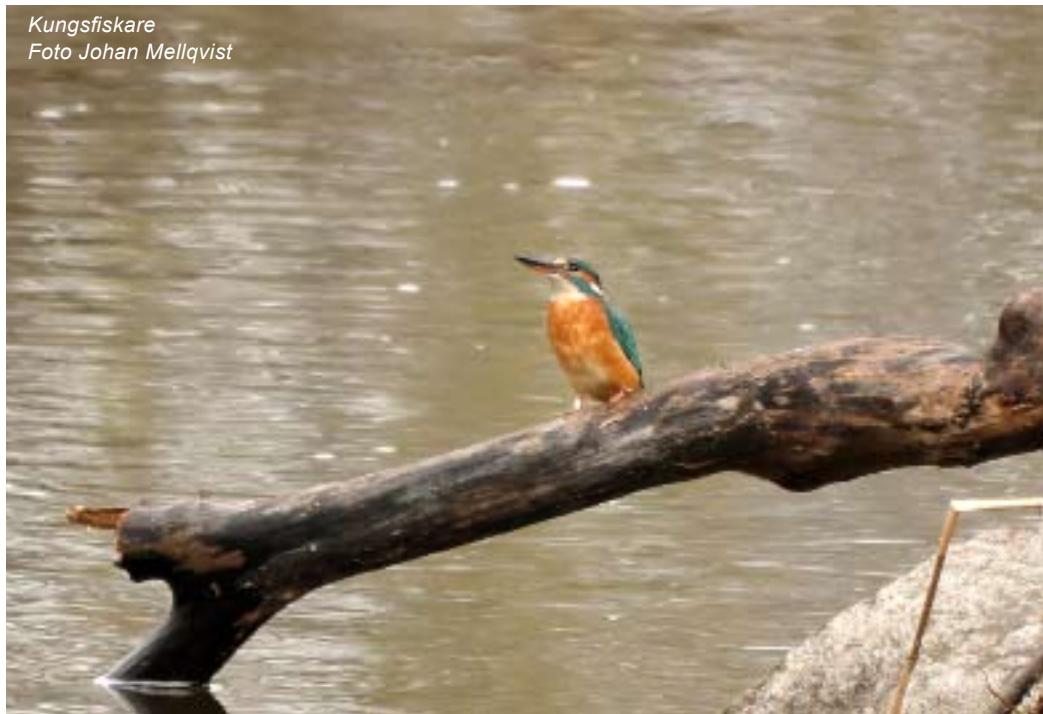
Sena fynd: 1 ex födosökande Lacka, Trosa 9.9 (Jonny Werdin, Tommy Ubbesen, Pierre Stålnäbb). 1 ex sträckande SV Marsäng, Nyköping 13.9 (Jan Carlsson m.fl.). 2 ex Parken Zoo, Eskilstuna 20.9 (Joachim Strengbom).

Kungsfiskare *Alcedo atthis*

Under året har det vid enstaka lokaler setts fåglar under häckningstid, men inga häckningar har kunnat konstateras trots att biotoperna varit goda för detta.

Både i början och i slutet av året har det funnits en övervintrande individ vid Ekeby våtmark i Eskilstuna. Även vid Nynäs slott och vid Brandholmen i Nyköping har det i december observerats övervintrande fåglar. Enstaka fåglar har dessutom setts på en del andra lokaler i rapportområdet och troligtvis rör det sig om max 15-20 olika fåglar.

Samtliga fynd: 1 ex rastande Nyköpingsån nedanför Culturum, Nyköping 1.1 (Jonny Werdin, Bertil Karlsson, Jan Sjöstedt m.fl.). 1 ex förbiflygande Ekeby våtmark, Eskilstuna 3.1-15.3 (Anders Norberg, Christina Ask, Viktor Eriksson m.fl.). 1 ex lockläte Sigtunaån, Gnesta 3-4.2 (Bertil Karlsson). 1 ex förbiflygande Ulvhäll, Strängnäs 19.4 (Linus Brobacke, Jessica Krokstrand). 1 ex förbiflygande Torshälla huvud, Eskilstuna 28.4 (Sten Ljungars). 1 2K+ förbiflygande Erikslundsvägen, Rosenkälla, Nyköping 18.5 (gnm Jan Gustafsson). 1 ad födosökande Rosenfors, Skogstorp, Eskilstuna 10-15.7 (Kristoffer Alp). 1 ex förbiflygande Runnmarsudden, Brännäs våtmark, Oxelösund 4.9 (Björn Johansson). 1 ex rastande Ekeby våtmark, Eskilstuna 6.9-26.12 (Anders Fridström, Kristoffer Alp, Leif Carlsson m.fl.). 1 ex förbiflygande Vagnhäradsån övre delen, Vagnhärad, Trosa 15.9 (Rickard Gustafsson). 2 ex rastande Nynäs slott, Nyköping 27.9-27.12 (Lennart Didrik, Bertil Karlsson, Stefan Pettersson m.fl.).

Kungsfiskare
Foto Johan Mellqvist

1 ex lockläte Badhusviken, Oxelösunds hamn, Oxelösund 28.9 (Jan Gustafsson, Susanne Stilling, Jan Karlsson). 2 ex lockläte Trobbofjärdens utlopp, Nyköping 2-4.10 (Bengt-Erik Bengtsson m.fl.). 1 ex lockläte Kristineholm, Nyköping 24.10 (Lennart Wahlén). 1 ex förbiflygande Torshälla huvud, Eskilstuna 31.10 (Sten Ljungars, Kent Carlsson). 1 ex lockläte Mellösasjön, västra delen, Mellösa, Flen 22.11 (Andreas Grabs). 2 ex stationär Diket och diket utlopp, Brandholmen, Nyköping 14-31.12 (Peter Lantz, Bertil Karlsson, Björn Johansson m.fl.).

Härfågel *Upupa epops* (-2013:90/91) (2014:5/5)

Hela fem observationer är gjorda under året och detta är lite över det normala då det brukar ses 1-2 fåglar per år. Vårfynden dök upp i början av maj vilket är helt normalt för rapportområdet. De två höstobservationerna inträffade i oktober vilken är den

månad på hösten då de flesta härfåglar ses. Som brukligt gjordes flertalet av dessa fynd av ickeskådare.

Samtliga fynd: 1 ex rastande Ringsön, Nyköping 8.5 (gnm Mikael Gemsjö). 1 ex födosökande Österåker, Vingåker 9.5 (gnm Lars O Björklund). 1 ex förbiflygande Hartsön, Hartsö skärgård, Nyköping 17.5 (*Bengt Ottosson). 1 ex stationär Hagstugan, Stigtomta, Nyköping 6.10 (gnm Yonas Ericsson). 1 ex rastande Svedäng, Norrlandna, Strängnäs 17.10 (gnm Ulf Gustafsson).

Göktyta *Jynx torquilla*

Om man räknar de spelande fåglarna samt individer som setts i lämpliga biotoper som ett revir, hamnar vi på hela 222 revir under året. Detta är den högsta noteringen som gjorts i området. Även förra året då 199 revir noterades var rekord, så arten tycks ha en väldigt positiv utveckling de senaste åren. Flest revir finns i Strängnäs, men även i Eskilstuna och Nyköping verkar det finnas

bra biotoper att häcka i. Årets första göktytor dök upp den 19.4 i Strängnäs och detta är ett fullt normalt ankomstdatum för arten. Den sista observationen för året gjordes 30.8, även det i Strängnäs.

Första och sista fynd: 1 ex spel/sång Åleby våtmark, Strängnäs 19.4 (Yngve Meijer, Keith Nordebrink). 1 ex spel/sång Storängsudden, Strängnäs 19.4 (Björn Carlsson). 1 ex rastande Fältet V Stora Eneby, Strängnäs 30.8 (Erik Widuss).

Mindre hackspett *Dendrocopos minor*

Om man räknar varje spelande/revirhävande fågel som ett revir så hamnar vi på 124 revir under året. Detta är fullt normalt då antalet revir normalt brukar ligga mellan 100 till 175. Svängningarna i antal revir under året beror nog troligare på hur frekvent arten rapporteras än att det faktiskt sker en förändring av populationerna. Flest antal revir finns i Eskilstuna och Nyköping med drygt 30 revir vardera.

Sånglärka *Alauda arvensis*

Första rapporterade vårfyndet av sånglärka var den 16.2 då ett ex flög förbi diket vid Brandholmen, Nyköpings (Peter Lantz). I övrigt ett antal rapporter av större ansamlingar under vår och höst i områden som ofta drar till sig flockar av sånglärka, som t.ex. Skåraområdet, Överselö, Lundbyfälten, Västerljung och Vingåkersslätten. Ett vinterfynd den 14.12 utanför Trosa.

Vår, höga antal (>99 ex): 100 ex Skåraområdet, Nyköpings 16.3 (Tommy Pettersson). 350 ex födosökande Skäggesta-Stora Lundby, Överselö, Strängnäs 20.3 (Janne Wahlström).

Höst, höga antal (>99 ex): Som mest 200 ex rastande Skåraområdet, Nyköping 19-27.9 (Tommy Pettersson, Lennart Wahlén). 130 ex rastande Alhagen, SO Västerljung, Trosa 28.9 (Göran Andersson). 100 ex förbiflygande Lundbyfälten, Eskilstuna 3.10 (Kent Carlsson). Upp till 100 ex rastande

Sörkärrsfälten, Nyköping 4-5.10 (Tommy Pettersson). 150 ex rastande Solöfälten, Fogdö k:a, Strängnäs 4.10 (Magnus Brandel). 100 ex Vingåkersslätten, Vingåker 11.10 (Lillemor Däckfors). 100 ex rastande Rällingefälten, NO Jönåker, Nyköping 12.10 (Tommy Pettersson).

Vinterfynd: 1 ex Trosa-Krymla Fritidsområde, Trosa 14.12 (Örjan Jitelius).

Berglärka *Eremophila alpestris*

(-2013:60/125) (2014:5/6)

Fem fynd av totalt sex individer av denna art som inte ses varje år. De flesta fynden görs längs Östersjökusten, men i år finns även ett vårfynd från Mälaren. Fyndet från Femörehuvud, Oxelösund avser två obstillfällena med någon timmes skillnad och kan avse två olika fåglar, men utifrån kommentarer som rapportörerna lämnat görs bedömningen att det handlar om en rastande individ.

Vår: 1 ex sträckande mot norr Dammkärrets skogsmatning, Ryssbergsskogen, Nyköping 22.3 (*Jan Gustafsson). 2 ex rastande Nyköpingsån, Skavstaavfarten, Nyköping 4.4 (*Tommy Ubbesen).

Höst: 1 ex lockläte Marsäng, Nyköping 31.10 (*Jonny Werdin). 1 ex sträckande mot syd Prästhällen, Herresta Norra Tomtområde, Prästfjärden, Mälaren, Strängnäs 3.11 (*Kent Söderberg). 1 ex lockläte Fyrhuset, Femöre, Oxelösund 18.11 (*Lennart Wahlén, Georg Larsson).

Backsvala *Riparia riparia*

Något bättre siffror av häckande par 2014 jämfört med 2013. Detta år finns rapporter från tolv häcklokaler om minst 277 par (2013: 140-150 par). Trots det och med hänsyn taget till att inte alla lämpliga lokaler besökts, så är det häckande beståndet av backsvala nere på mycket låga nivåer. 277 par är ca en femtedel av det antal par som noterades vid senaste riksinventeringen (2003: 1320 par). En situation som även

gäller för landet i stort.

En rapport om en större ansamling utanför häcklokal gäller 60 ex vid Brostugan Ludgo, Ludgo k:a, Nyköping 4.8 (Hasse Berglund). Höstfynd: Nytt höstfenologirekord för rapportområdet. Ett mycket sent fynd av ett ex sträckande väst vid Skjutfältet, Askö, Trosa 30.10 (Göran Andersson). Noterbart är att en backsvala även observerades sträckande mot SV vid Örudden, Torö denna dag. Är inte omöjligt, utan snarare troligt att det rör sig om samma individ.

Ladusvala *Hirundo rustica*

Årets första ladusvala rapporterades den 11.4 och den sista sågs den 16.10, vilket får ses som normalt för arten i rapportområdet. Några höga sträcksiffror finns från Nyköping och Kviksund. Den 7.9 rastade minst 5000 ex i vassarna vid Stadsfjärden, Nyköping, vilket är ett anmärkningsvärt högt antal.

Första vårfynd och sista höstfynd: 1 ex förbiflygande vid Svanvikens plattform, Svanviken, Nyköping 11.4 (Jan Sjöstedt). 1 ex förbiflygande Hjälmaresund, Eskilstuna 16.10 (Johan Mellquist).

Höga antal: 3000 ex sträckande syd Ekebydal, Nyköping 15.8 (Jonny Werdin). 2860 ex sträckande syd Kviksundsbron, Eskilstuna 30.8 (Joachim Strengbom, Johan Mellquist, Kent Carlsson m.fl.). 5000 ex rastande Stadsfjärden, Nyköpings hamn, Nyköping 7.9 (Kalle Brinell).

Större piplärka *Anthus richardi* (-2013:12/12) (2014:1/1)

Ett fynd av denna art som inte observeras årligen hos oss. Från 2000-2014 har arten rapporterats sju av dessa år, med sammanlagt tio fynd. Detta är det andra fyndet för Eskilstuna kommun och det första novemberfyndet i rapportområdet.

Samtliga fynd: 1 ex sträckande Kviksundsbron, Eskilstuna 8.11 (*Tommy Erlandsson och *Johan Mellquist)

Ängspiplärka *Anthus pratensis*

Årets första rapporterade fynd var 2 ex födosökande vid Stensund 28.2 (Gunilla Windahl, Gunnar Ivmark).

Under sträcktid noterades höga sträcksiffror av 1750 ex sträckande mot sydväst vid Vattentornet, Oxelösund 29.9 (Kalle Brinell), samt 750 ex sträckande SV Barrviksudden, Beten, Oxelösund 11.10 (Jan Gustafsson, Thomas Larsson, Jan Karlsson m.fl.).

Vinterfynd: 1 ex rastande Skåraområdet 11.12 (Jan Sjöstedt). 4 ex rastande Labromaden, Labro ängar, Nyköping 12.12 (Lennart Wahlén).

Skärpiplärka *Anthus petrosus*

Ovanligt många rapporterade inlandsfynd av skärpiplärka under 2014. Det brukar handla om någon enstaka individ, men detta år var det sju fynd av åtta individer. Rapporter om häckning endast från Hävringe, Oxelösund där minst fem par noterats.

Inlandsfynd, vår: 2 ex förbiflygande Gräsmatteodlingarna, Stenkvistafältet, Eskilstuna 6.4 (Kent Carlsson). 1 ex sträckande väst Eksågstornet, Sörfjärden, Mälaren, Strängnäs 13.4 (Erik Widuss).

Inlandsfynd, höst: 1 ex förbiflygande Kungsör 13.9 (Patrik Rhönnsad). 2 ex sträckande sydväst Kungsör 21.9 (Patrik Rhönnsad). 1 ex sträckande syd Kolstahatt, Eskilstuna 12.10 (Joachim Strengbom, Tommy Emanuelsson). 1 ex rastande Lilla Blackhäll, Eskilstuna 13.10 (Ralf Lundmark).

Häckning: 5 med par föda åt ungar Hävringe, Oxelösund 22.5 (Mikael Svensson).

Gulärta *Motacilla flava*

Häckningar av gulärta redovisas under rasen sydlig gulärta. Tidiga fynd och höga antal som inte rapporterats på specifik ras listas här under gulärta. Årets första fynd gjordes 21.4, vilket är normalt för arten i vårt rapportområde. Fenologirekordet som finns noterat i Svalan är 14.4. Sträcktoppen under hösten med många observationer och en del

höga antal låg mellan 19.8-29.8.

Vår: Årets första fynd gäller två ex vid Bastatorpsmaden, Oxelösund 21.4 (Peter Skoglund).

Stora antal: 200 ex rastande Stenkvistafältet, Eskilstuna 20.8 (Jan Sjöstedt). 985 ex sträckande S Kvicksundsbron, Eskilstuna 23.8 (Tommy Emanuelsson, Joachim Strengbom, Johan Mellquist). 130 ex Kafjärden (norr), Sofiebergsåsen, Eskilstuna 24.8 (Joachim Strengbom). 131 ex sträckande sydväst Vattentornet Oxelösund, Oxelösunds 28.8 (Kalle Brinell).

Sydlig gulärsla *Motacilla flava flava*

Rapporter med häckningsindicier finns från 24 lokaler, vilket avser 46 revir eller par, samt en konstaterad häckning där flygga ungar noterats. De flesta lokalerna med häckande gulärsla finns i sydost, fr.a. längs kusten, och utmed Mälaren. De lokaler varifrån det rapporterats fler än fem revir/par är: Ekeby våtmark i Eskilstuna och Strandstuviken området (flera dellokaler) och Norra ängarna, Lindbacke i Nyköping.

Lokaler/områden med fler än 5 revir/par: Eskilstuna: 5 par i lämplig häckbiotop Ekeby våtmark.

Nyköping: Strandstuvikenområdet: 4 par i permanent revir Tornmaden, 2 par i permanent revir Våmmen, 1 par i lämplig häckbiotop Gåsudden och 8 par i permanent revir Norra ängarna, S-SV Lindbacke, Svanviken.

Nordlig gulärsla

Motacilla flava thunbergii

Det är mycket ovanligt med observationer av sjungande hanar av nordlig gulärsla i länet. Med ett så pass tidigt fynd, och då inga ytterligare fynd finns senare under säsongen från lokalen, får man dock anta att det i detta fall handlar om en rastande hane som sjunger under flytt.

Fynd under häckningstid: 1 hane spel/sång Strandängen, Bastviken, Aspö, Strängnäs 9.5 (Petter Sundin).

Citronärsla *Motacilla citreola*

(-2013:9/9) (2014:3/3)

Liksom 2013 tre fynd under året. Detta år gjordes fynden endast i Nyköpings kommun. Kommunen står för sju av de totalt tolv fynden i rapportområdet. Fyndet vid Sätterstamaden var extra spännande eftersom det var en sjungande hane. Med konstaterad häckning nästgårds vid Tullgarnsnäs 2013 är det tydligt att möjligheten finns att en häckning skulle kunna konstateras även hos oss.

Vår-sommar: 1 hane spel/sång Sätterstamaden, Nyköping 20-21.5 (*Jan Hägg, Kalle Brinell, Lennart Wahlén m.fl.). 1 hane rastande Tornmaden, Strandstuviken, Nyköping 14.6 (*Mauri Karlsberg).

Höst: 1 1K rastande Marsäng, Nyköping 20.8 (*Jan Karlsson).

Forsärsla *Motacilla cinerea*

Från tre lokaler finns rapporter där häckning konstaterats (Forsa bruk, Kvarnforsen-Länna bruk och Rosenfors-Skogstorp) och från en lokal har revirhävdande par observerats under häckningstid (Berga säteri). Även på ytterligare några lokaler med lämplig häckningsbiotop har enstaka fåglar tillfälligt observerats, t.ex. Ålbergaån, Kila och Brofors, Herrgölet. Under höststräcket, med en topp de första två veckorna av september, noterades sträckande fåglar från flera lokaler utmed Mälaren, som Kvicksund, Torshälla huvud och Hjälmaresund. Inga övervintande fåglar detta år.

Häckningar/troliga häckningar: 2 ungar konstaterade vid Lillsjön, Forsa Bruk, Katrineholm 23.3-8.6 (Krister Andersson, Hans Karlsson, Bengt Larsson m.fl.). 1 par med föda åt ungar Kvarnforsen, Länna bruk, Strängnäs 28.3-26.7 (Bernt Andersson, Leif Ekblom, Ulf Gustafsson m.fl.). 1 par med föda åt ungar Rosenfors, Skogstorp 4.4-21.6 (Kent Carlsson, Yonas Ericsson, Björn Fors m.fl.). 1 par i permanent revir Berga säteri, Strängnäs 27.3-6.4 (Ulf Gustafsson, Erik Widuss, Janne Oldebring m.fl.).

Citronärsla

Foto: Mauri Karlsberg

Sädesärsla *Motacilla alba*

Denna vår kom sädesärlorna förhållande tidigt. Redan 21 mars gjordes två fynd. Före det finns en rapport från början av januari vid Horns båtvarv. Höga sträckssiffror noterades vid vattentornet i Oxelösund i början av september, vilket är i början på artens huvudsakliga sträcktopp i Sörmland. En långstannande individ fanns vid Ekeby våtmark från mitten av november till årets slut. Fågeln fanns även kvar in i januari 2015. Det andra decemberfyndet 2014 var en obs 23.12 vid Brandholmen, Nyköping.

Vinterfynd i januari: 1 ex stationär Horns båtvarv, Nyköping 1-2.1 (*Peter Ringqvist).

Första vårfynd: 1 ex sträckande Norr vid Örsbaken, Brännäs våtmark, Oxelösund 21.3 (Tommy Knutsson). 1 ex stationär vid Ekeby våtmark, Eskilstuna 21.3 (Lillebror Hammarström, Gunilla Hammarström).

Höga antal: Vid vattentornet Oxelösund

sträckte 500 respektive 700 ex sydväst 5.9 och 6.9 (Kalle Brinell).

Senhöst och decemberfynd: 1 stationär vid Ekeby våtmark, Eskilstuna 15.11-31.12 (Leif Carlsson, Tommy Emanuelsson, Yonas Ericsson m.fl.) och 1 ex födosökande vid Brandholmen, Nyköping 23.12 (Karin Burvall).

Strömstare *Cinclus cinclus*

Under året har observationer gjorts under häckningstid på två lämpliga lokaler. Två observationer från Karlsfors kvarn, Trosa gjordes med mer än en månads spann och så sent som 31 maj.

Observationer under häckningstid: 1 ex i lämplig biotop Karlsfors kvarn, Nynäs naturreservat, Trosa 18.4-31.5 (Göran Andersson). 1 ex i lämplig biotop Ålberga bruk, Kila, Nyköping 15.5 (Jan Sjöstedt, Ingvar Jansson).

Gärdsmyg *Troglodytes troglodytes*

En ovanlig rapport om 25 ex rastande på ön Beten utanför Oxelösund 28.9 (Jan Gustafsson, Susanne Stilling, Jan Hägg, Thomas Larsson m.fl.). Finns få liknande fynd i Svalan från vårt rapportområde. En rapport som liknar denna gäller 30 ex på Hävringe, Oxelösund 20.10 2007.

Järnsparv *Prunella modularis*

Hela fyra januarifynd av fem individer och motsvarande under december av denna fåtaliga övervintrare. En hög dagsnotering av 150 sträckande fåglar från vattentornet Oxelösund 29.9

Vinterfynd januari: 2 ex rastande Edanö gård, Trosa 1.1 (Raul Vicente, Claes Wikström, Mårten Wikström m.fl.). 1 ex födosökande Täppan, Brannäs våtmark, Oxelösund 6-26.1 (Jan Gustafsson, Tommy Knutsson, Lennart Wahlén m.fl.). 1 ex Fågelmatning Förskolan Vattenliljan, Nyköping 14.1-27.2 (Lena Ekoff). 1 ex stationär Brandholmen, Nyköping 17.1 (Mats Andersson).

Vinterfynd december: 2 ex Brandholmen, Nyköping 12-31.12 (Bertil Karlsson, Inger Kullander, Mats Andersson m.fl.). 1 ex stationär Trangången, Bryngelstorp, Nyköping 28-31.12 (Sofi Nordfeldt, Peter Lantz). 1 ex förbiflygande Fatbursvägen 36, Mariefred, Strängnäs 28.12 (Erik Widuss). 1 ex Nynäs slott, Nyköping 28.12 (Mats Grahn).

Höga antal: 150 ex sträckande sydväst vattentornet Oxelösund 29.9 (Kalle Brinell).

Rödhake *Erithacus rubecula*

Ett stort antal vinterfynd, dels i januari, men framför allt i december. I januari rapporterades mist 20 fynd av 23 individer från åtta av nio kommuner, endast Vingåker var utan. Den milda vintern i december rapporterades 52 fynd av minst 62 individer. De flesta från kustkommunerna.

Blåhake *Luscinia svecica*

Fem vårfynd i mitten av maj, vilket är

normalt. Dessutom ett anmärkningsvärt sent höstfynd från Hävringe 20.11. Det är Sörmländskt höstfenologirekord med cirka en månad och endast ett av fyra godkända novemberfynd av arten som finns i Svalan. **Vårfynd:** 1 hane rastande Fyrhuset, Femöre, Oxelösund 13.5 (Kalle Brinell, Rickard Gustafsson, Leif Nyström m.fl.). 1 2K hane födosökande Berg, Strängnäs 13.5 (Åke Ellin). 1 hane ringmärkt Idö märkplats, Sörfjärden, Mälaren, Eskilstuna 16.5 (Lars Broberg). 1 ex rastande Hartsön, Hartsö skärgård, Nyköping 17.5 (Bengt Ottosson) och 1 ex rastande Valnaren, Strängnäs 18.5 (gnm Yngve Meijer).

Höstfynd: 1 1K hona rastande Hävringe, Oxelösund 20.11 (Kalle Brinell, Niklas Liljebäck).

Svart rödstjärt *Phoenicurus ochruros*

Svart rödstjärt är en art som har ökat och nu verkar vara etablerad på flera platser i länet. Resultatet för 2014 ger tre konstaterade häckningar och ytterligare 15-18 revir. Största antalet revir finns i Nyköping med omkringliggande områden. Det är inte helt enkelt att analysera rapporteringen från Nyköping. Klart är att det finns rapporter om två konstaterade lyckade häckningar från Högrunn (Sunlight) och Spelhagen. Därutöver finns många rapporter om sjungande fåglar från ytterligare ca 15 platser i centrala Nyköping. En försiktig bedömning är att det finns minst 7 revir inom Nyköpings stad, men det kan handla om upp till 9-10 revir. Den tredje lyckade häckningen under året är från Tureholm Trosa. Från Lacka i Trosa skärgård kommer även ett tidigt vårfynd och ett sent höstfynd. I Oxelösund finns rapporter om revir i Oxelösunds hamn och från SSAB:s område. I hamnen noterades även ett vinterfynd av två fåglar 7.1 och nära hamnen i Breviken ett tidigt vårfynd 21.3. På Hävringe i Oxelösunds skärgård observerades årets sista fågel den 20.11. Från Eskilstuna kommun finns rapporter om tre

revir/obsar under häckningstid. Även från Vingåker och Strängnäs finns rapporter om ett revir i vardera kommunen.

Vinterfynd, januari: 2 ex födosökande Oxelösunds hamn, Oxelösund 7.1 (Thomas Larsson).

Vårfenologi: 1 honfärgad rastande Brevikens norra del, Oxelösunds hamn 21.3 (Thomas Larsson). 1 hane rastande Lacka, Trosa 23.3 (Pierre Stålnäbb).

Konstaterade häckningar: 1 häckning Spelhagen, Nyköping 3.4-4.7 (Johan Bergkvist, Markus Forsberg, Bertil Karlsson m.fl.). 1 häckning Sunlight, Högbrunn, Nyköping 8.5-16.7 (Ingvar Jansson, Marianne Mattiasson, Hans-Erik Adolfsson m.fl.). 1 häckning (4 ungar) Tureholm, Trosa 28.5-19.6 (Claes Leijon, Ida Leijon, Örjan Jitelius m.fl.).

Höstfenologi: 1 honfärgad födosökande Lacka, Trosa 22.10 (Pierre Stålnäbb). 1 honfärgad rastande Hävringe, Oxelösund 20.11 (Kalle Brinell, Niklas Liljebäck).

Rödstjärt *Phoenicurus phoenicurus*

Årets två första observationer gjordes 19.4 och den sista 16.10, vilket så när som på en dag är det senaste fyndet någonsin från rapportområdet.

Första vårfynd: 1 hane rastande Södersviken, Femöre, Oxelösund 19.4 (Kalle Brinell). 1 hane födosökande Brannäs gård, Brannäs våtmark, Oxelösund 19.4 (Peter Skoglund).

Sista höstfynd: 1 adult hane födosökande Bibybron, Hedfjärden, Eskilstuna 16.10 (Kristoffer Alp).

Isabellastenskvätta

Oenanthe isabellina
(-2013:0/0) (2014:1/1)

Ny art för rapportområdet. Ett tidigt fynd som är det första marsfyndet någonsin i Sverige. De flesta av de 18 godkända fynd som finns från landet är från andra halvan av oktober, början av november. Upptäcktes

endast en vecka efter att förstafyndet för landet av kaspisk pipare gjordes på Mörkö.

Fynd: 1 ex Lötfälten, Gorsingeholm, Strängnäs 31.3-2.4 (*Yngve Meijer, Kent Söderberg, Markku Kemppi).

Isabellastenskvätta
Foto: Erik Widuss

Stenskvätta *Oenanthe oenanthe*

Ett ovanligt tidigt fynd gjordes redan 27.3 vid Brunnsta, Eskilstuna. Det är endast en dag senare än fenologirekordet för rapportområdet.

Första vårfynd: 1 ex födosökande Brunnsta, Eskilstuna 27.3 (Bengt Andersson).

Ringtrast *Turdus torquatus*

Hela 15 fynd av 16 individer, samtliga under våren från 7.4-12.5. Fyndet den 7.4 är relativt tidigt för arten hos oss. Gällande vårfenologirekord är den 3.4.

Antalet fynd per kommun: Strängnäs (3), Eskilstuna (4), Katrineholm (1), Oxelösund (3, 4 ex), Nyköping (3) och Vingåker (1).

Taltrast *Turdus philomelos*

Tre vinterfynd i januari och ett under december av arten får sägas vara normalt. Typiskt även att fynden är från kusten.

Vinterfynd, januari: 1 ex rastande vid f.d Fågelmatningen, Brannäs våtmark, Oxelösund 13.1 (Tommy Knutsson). 1 ex Tessinskolan, Nyköping 16-18.1 (Jukka Väyrynen, Lennart Wahlén, Janne Oldebring m.fl.). 1 ex förbiflygande Björkö gård, Arnö, Nyköping 31.1 (Jonny Werdin).

Vinterfynd, december:

1 ex Residenset länsstyrelsen, Nyköping 1.12 (Per Flodin, Jan Hägg).

Rödvingetrast *Turdus iliacus*

Endast fyra vinterfynd, samtliga från januari. Något ovanligt att två av dessa var inlandsfynd från Katrineholm. Normalt görs flest vinterfynd utmed kusten.

Vinterfynd, januari: 1 ex rastande Gamla Oxelösund, Oxelösund 2-8.1 (Mats Andersson, Jan Hägg, Thomas Larsson m.fl.). 1 ex rastande Täppan, Brannäs våtmark, Oxelösund 14-19.1 (Tommy Knutsson, Kalle Brinell, Peter Skoglund m.fl.). 1 ex Tybblefälten, SO Stensjön, Stora Malm, Katrineholm 23.1 (Håkan Lernefalk). 1 ex Järnvägsstation, Katrineholm 23.1 (Håkan Lernefalk).

Dubbeltrast *Turdus viscivorus*

Närmare 50-talet observationer av övervinterrande dubbeltrast både i januari och i december. Samtliga obsar utom en från lokaler vid Mälaren och fr.a. från mistelbestånden i området vid Hässelbyholm, Strängnäs. Den avvikande observationen är från Ramdalshöjden, Oxelösund 22.12.

Gräshoppsångare *Locustella naevia*

Under våren och sommaren 3.5-31.7 hördes 52 sjungande fåglar vilket är tre fler än föregående år men betydligt färre de 65-75 som normalt brukar höras. Som vanligt hördes flest fåglar i Eskilstuna och Strängnäs.

Kommunvis fördelade sig fynden enligt

följande: Strängnäs 16, Eskilstuna 14, Nyköping 7, Katrineholm 5, Flen och Trosa 3, Gnesta 2 samt Oxelösund och Vingåker 1

vardera. Dessutom ringmärktes 1 1K fågel 17.9 vid Saltstenskroken, Örstignäs Gård, Nyköping (Ulf Widemo).

Flodsångare *Locustella fluviatilis*

Även under 2014 var antalet noterade flodsångare högt. Under perioden 23.5-8.7 noterades 34 sjungande fåglar vilket visserligen är tolv färre än rekordåret 2013 men nio fler än det tidigare näst högsta noteringen. Under de senaste tre åren har det totalt noterats 105 sjungande flodsångare vilket är fler än under resten av 2000-talet. Om vi håller på att få se en ökning av antalet flodsångare i vårt rapportområde eller om de tre senaste åren varit haft extra gynnsamma väderförhållande får kommande år visa.

Kommunvis fördelar sig antalet sjungande fåglar enligt följande: Nyköping och Eskilstuna 10, Strängnäs 6, Katrineholm 5, samt Flen, Gnesta och Oxelösund 1 vardera.

Vassångare *Locustella luscinioides*

(-2013:36/37) (2014:3/3)

Arten får numera anses vara årlig hos oss då detta är nionde året i rad som den rapporterats, och under de senaste åtta åren finns det rapport om 3-4 ex per år förutom 2012 då endast ett ex rapporterades. Detta tyder på att arten verkar bli vanligare hos oss. Från året finns rapport om två sjungande fåglar och en ringmärkt. Årets första fågel hördes redan den 20.4 vilket är nytt fenologirekord, det tidigaste fyndet innan var den 7.5 år 2008.

Fynd samtliga: 1 ex sjungande Haver-sjön, Björnlunda, Gnesta 20.4-5.7 (*Per Skyllberg, Lennart Wahlén, Bertil Karlsson m.fl.), 1 ex sjungande Östra delen, Valnaren, Strängnäs 10-18.5 (*Yngve Meijer, Kent Söderberg, Ulf Gustafsson m.fl.), 1 1K ringmärkt Idö märkplats, Sörfjärden, Mälaren, Eskilstuna 29.7 (*Lars Broberg).

Busksångare *Acrocephalus dumetorum*

(-2013:48/50) (2014:6/6)

Återigen ett mycket bra år för busksånga-

ren i vårt rapportområde då sex sjungande fåglar hördes vilket endast är en mindre än rekordåret 2013.

Fynd samtliga: 1 ex Vägkröken, Valnaren, Strängnäs 7-8.6 (*Yngve Meijer, Ulf Gustafsson, Janne Oldebring m.fl.). 1 ex Dragsjön, Eskilstuna 10-15.6 (*Jochim Strengbom, Johan Mellquist, Kent Carlsson m.fl.). 1 ex Julita gård, Katrineholm 11-15.6 (*Johan Södercrantz, *Per Gustafsson, Håkan Lernefalk m.fl.). 1 ex Gimmersta, Katrineholm 11.6-1.7 (*Anders Sennmalm, Rüdiger Kasche, Pelle Moqvist m.fl.). 1 ex Dalslöt, Råby k:a, Nyköping 11.6 (*Jan Hägg, Johan Bergkvist, Jan Sjöstedt). 1 ex Öster-Malma, Nyköping 11-12.6 (Kalle Brinell, Lennart Wahlén, Björn Johansson m.fl.).

Kärrsångare *Acrocephalus palustris*

Under året noterades cirka 90 sjungande fåglar vilket numera är normalt. De senaste fyra åren har varierat mellan 82 och 101 fynd.

Kommunvis fördelar sig fynden enligt följande: Nyköping 47,

Eskilstuna 14, Oxelösund 9, Katrineholm 5, Gnesta, Trosa och Vingåker vardera 4, Strängnäs 2 och Flen 1.

Rörsångare *Acrocephalus scirpaceus*

Årets första fynd var ett ex sjungande, Långdunkerkärren, Långdunker Flen 22.4 (Jukka Väyrynen) och årets sista fynd var 1 ex födosökande Skogsstigen, Trosa 11.10 (Göran Andersson).

Trastsångare

Acrocephalus arundinaceus

Året blev ett toppår för trastsångaren då 56 sjungande fåglar noterades vilket är sju fler än den tidigare toppnoteringen från 2006. Hälften av dessa noterades i Eskilstuna och som vanligt noterades flest i Sörfjärden, Eskilstuna där nio fåglar hördes. Andra platser med många fåglar var Ekeby Våtmark,

Eskilstuna 5 ex och Näsrsjöfjärden, Eskilstuna 4 ex.

Kommunvis fördelade sig antalet sjungande fåglar enligt följande: Eskilstuna 28, Nyköping 16, Strängnäs 6, Katrineholm 3, Vingåker 2 och Trosa 1.

Härmsångare *Hippolais icterina*

Under året noterades cirka 135 sjungande fåglar vilket är 25 färre än 2013 men 21 fler än 2012.

Kommunvis fördelade sig fåglarna enligt följande med viss risk för enstaka dubbelräkningar: Nyköping 45, Eskilstuna 27, Strängnäs 20, Katrineholm 17, Oxelösund 13, Trosa 6, Vingåker 4 och Kungsör 3.

Höksångare *Sylvia nisoria*

Under året finns två fynd, dels en tillfälligt sjungande fågel i maj samt ett höstfynd avseende en ungfågel.

Fynd samtliga: 1 sjungande Enskär, Hartsö skärgård, Nyköping 26.5 (Lennart Wahlén). 1 1K rastande Hävringe, Oxelösund 3.10 (Kalle Brinell).

Svarthätta *Sylvia atricapilla*

Från året finns rapporter om fyra vinterfynd av fem fåglar.

Vinterfynd: 1 hane födosökande Domprostgränd, Strängnäs 1.1-7.2 (Lars Broberg). 1 hane Gamla Oxelösund, Oxelösund 1.1-7.1 (Per Flodin, Göran Andersson, Jukka Väyrynen m.fl.). 1 hona födosökande Kolstuguvägen 1, Katrineholm 31.1-28.2 (Jerry Emanuelsson, Tommy Emanuelsson) vid ett par tillfällen sågs även en hane på denna plats. 1 ex födosökande Mosstorp, Katrineholm 18.2 (Anne-Marie Johansson, Henry Johansson). 1 hona Bara, Oxelösund 16.12 (Tommy Knutsson)

Taigasångare *Phylloscopus inornatus*

(-2013:34/34) (2014:8/11)

Ett rekordår för denna art inom vårt rapportområde och även i Sverige i övrigt något av

en invasion. Väderförhållanden under några veckor i slutet av september till början av oktober tycks ha varit optimala för att taigasångare skulle ta sig till östra delarna av vårt land. I Sörmland begränsar sig fynden till några få öar i skärgården och hade dessa inte varit så pass välbesökta under denna period hade vi nog inte ens känt till detta uppträdande.

Att uppskatta hur många individer det egentligen rör sig om blir väldigt svårt. Fåglar på öar i skärgården rör sig ofta snabbt vidare in till fastlandet om vädret tillåter. Omvänt känner vi till att enstaka individer kan dröja sig kvar. Om man ska ta hänsyn till rapportörernas egna bedömningar hamnar vi på ca åtta fynd om elva individer av taigasångare som sågs under perioden 17.9-4.10. Detta ska jämföras med att det normalt sett brukar det ses 1-2 fåglar per år. **Fynd samtliga:** 1 ex Hävringe, Oxelösund 17.9 (*Kalle Brinell). 3 ex Hävringe, Oxelösund 20.9 (*Kalle Brinell). 1 ex Källskä-

ren, Oxelösund 20.9 (*Kalle Brinell). 2 ex Hävringe, Oxelösund 21.9 (*Kalle Brinell). 2 ex Källskären, Oxelösund 21.9 (*Kalle Brinell). 1 ex Skjutfältet, Askö, Trosa 21.9 och möjligen samma individ på samma plats 4.10 (*Göran Andersson, Gunnar Lagerkvist, Ragnar Lagerkvist). 1 ex rast Hävringe, Oxelösund 2.10 (*Niklas Liljebäck, Kalle Brinell). 1 ex Hävringe, Oxelösund 4.10 (*Kalle Brinell, Janne Oldebring).

Gransångare *Phylloscopus collybita*

Antal sjungande hanar under häckningstid var i år 14 vilket numera måste anses vara normalt, då det de senaste fem åren noterats mellan 14 och 22 sjungande hanar. Under året finns det också rapporter från december månad från två lokaler om fyra fåglar.

Decemberfynd: 1 ex Brandholmen, Nyköping 2.12-27.12 (Björn Johansson, Magnus Bergman), 1-3 Täppan, Brännäs våtmark, Oxelösund 13.12-25.12 (Tommy Knutsson, Peter Skoglund).

Taigasångare
Foto: Göran Andersson

Lövsångare *Phylloscopus trochilus*

Årets första fynd utgjordes av en sjungande fågel vid Berga viltvatten, Vingåker 14.4 (Lennart Hellquist). Endast en gång tidigare, år 2009, har arten noterats tidigare då den första observationen gjordes den 12 april.

Brandkronad kungsfågel

Regulus ignicapilla

(-2013:4/4) (2014:1/1)

Det femte fyndet för vårt rapportområde gjordes då en sjungande fågel hördes vid parkeringen, Lilla Strandstugan, Strandstuviken, Nyköping 5-9.6 (*Kalle Brinell, Jan Hägg, Wilgot Fritzson m.fl.)

Mindre flugsnappare *Ficedula parva*

Från våren finns tolv fynd av tillsammans 14 ex och från hösten finns sju fynd av tillsammans minst 14 ex, totalt har alltså minst 28 ex noterats vilket är sex mer än det tidigare rekordåret 1984 då 22 ex sågs.

Brandkronad kungsfågel
Foto: Mauri Karlsberg

Halsbandsflugsnappare

Ficedula albicollis

(-2013:28/33) (2014:1/1)

För tredje året i rad gjordes en observation av denna art som inte är årsvis inom rapportområdet, arten har under 2000-talet noterats åtta av 15 år.

Fynd: 1 hona Fyrhuset, Femöre, Oxelösund 12-13.5 (*Kalle Brinell, Jan Sjöstedt, Lennart Wahlén m.fl.).

Skäggmes *Panurus biarmicus*

Det verkar som att arten börjat återhämta sig något efter några år med ett fåtal observationer under häckningstid och dåliga siffror vad gäller ringmärkta fåglar vid Idö märkplats. I år finns det observationer från nio olika lokaler av 1-5 ex under häckningstid vilket är något mer än de senaste åren. Under perioden 4.6-18.10 ringmärktes 132 fåglar vid Idö märkplats, Sörfjärden, Eskilstuna vilket är den högsta siffran sedan 2009.

Stjärtmes *Aegithalos caudatus*

Observationer av 50 ex eller mer: 50 ex förbiflygande Härad, Strängnäs 12.7 (Ulf Gustafsson). 59 ex förbiflygande Köpinge, Åkers styckebruk, Strängnäs 26.7 (Seppo Hiltunen).

Pungmes *Remiz pendulinus*

(-2013:18/22) (2014:2/2)

Efter det att arten under 1997-2007 rapporterats åtta av elva år så saknas rapporter innan årets två fynd.

Fynd samtliga: 1 ex rastande Nötudden, Brannäs våtmark, Oxelösunds 13.4 (*Tommy Knutsson), 1 ex rastande Alskogen, Svanviken, Nyköping 18.8 (*Thomas Larsson).

Sommargylling *Oriolus oriolus*

2014 noterades två fynd av arten inom rapportområdet vilket är färre än de 3-7 ex som visat sig under de senaste sex åren.

Fynd samtliga: 1 ex förbiflygande Tynäs, Strängnäs 24.5 (Erik Widdus), 1 ex sjungande Uttervik, Nyköping 1.6-8.6 (Lars Karlsson).

Törnskata *Lanius collurio*

Årets första observation gjordes vid Djurgårdsudde Strängnäs den 26.4 (Erik Widuss) då en hona sågs, detta är tangerat fenologi-rekord för arten.

Nötkråka *Nucifraga caryocatactes*

Under häckningstid finns rapport från 19 lokaler av denna under häckningstid svårседda art vilket är något fler än vanligt. Som vanligt saknas dock rapporter avseende någon misstänkt eller konstaterad häckning.

Smalnäbbad nötkråka

Nucifraga caryocatactes macrorhynchos
Från året finns en observation av denna ras av nötkråka, som långt ifrån ses varje år inom rapportområdet.

Fynd samtliga: 1 ex födosökande Järnvägsstationen, Kungsör 1.1 (Börje Wennerström)

Kaja *Corvus monedula*

Två bra sträckssiffror under året en på våren och en på hösten: 5000 ex sträckande O Torshälla huvud, Eskilstuna 26.3 (Sten Ljungars). 3600 ex sträckande Prästhällen, Herresta Norra Tomtområde, Prästfjärden, Mälaren, Strängnäs 14.10 (Markku Kemppi, Kent Söderberg).

Råka *Corvus frugilegus*

Vinterfynd: 1 ex Kungshagen-Nyköpings hamn-Björshuluts sopptipp Nyköping 1.1-22.1 (Per Flodin, Göran Andersson, Jukka Väyrynen, Andreas Grabs m.fl). 1 ex födosökande Kvittens avfallsstation, Strängnäs 4.1-5.1 (Petter Sundin, Leif Ekblom, Bernt Andersson m.fl). 1 ex förbiflygande Mälarsjukhuset, Eskilstuna 28.1 (Yonas Ericsson). 1 ex födosökande Kvittens avfallsstation, Strängnäs, 7.12 (Petter Sundin). 1 ex Skåraområdet, Nyköping 11.12 (Jan Sjöstedt).

Mindre flugsnappare
Foto: Niklas Liljebäck

Bra sträcksiffror: 27 ex sträckande SV Torshälla huvud, Eskilstuna 11.10 (Sten Ljungars, Monica Ljungars). 50 ex sträckande SV Kviksundsbron, Eskilstuna 30.10 (Kent Carlsson).

Kråka *Corvus corone*

Från hösten finns två bra sträcksiffror noterade då 2800 ex sträckte S Örsbaken, Brannäs våtmark, Oxelösund 13.10 (Tommy Knutsson) och 1750 ex sträckte S Örsbaken, Brannäs våtmark, Oxelösund 14.10 (Tommy Knutsson).

Svartkråka *Corvus corone corone*

Första fyndet av denna ras av kråka inom rapportområdet sedan 2010 efter det att den varit årsvis 2005-2010.

Fynd: 1 ex födosökande Ytterbo Strandäng, Ytterbo, Nyköping 21.4 (*Mikael Gemsjö, Jan Gustafsson, Kalle Brinell m.fl.).

Stare *Sturnus vulgaris*

Från januari månad finns fynd från tio olika platser av 26 ex och från december månad finns fynd från tio olika platser av 27 ex. Vinterfynden är spridda över större delen av rapportområdet.

Bofink *Fringilla coelebs*

Från året finns två rapporter avseende 10000 eller fler sträckande fåglar: 10000 ex sträckande Marsäng, Nyköping 23.9 (Jan Sjöstedt). 20000 ex sträckande SV Vattentornet Oxelösund 26.9 (Lennart Wahlén).

Ob. bo-/bergfink *Fringilla sp.*

Från hösten finns sträcksiffror på minst 5000 ex noterade vid två tillfällen: 8760 ex sträckande S Hygget V bron, Hjälmarensund, Eskilstuna 28.9 (Johan Mellquist). 24400 ex sträckande SV Vattentornet Oxelösund 29.9 (Kalle Brinell).

Steglits *Carduelis carduelis*

Från 2014 finns fyra rapporter av flockar på

100 ex eller mer, varav den på 300 ex är den största som noterats.

Fynd 100 ex eller mer: 100 ex födosökande Grusvägen till Åby, Vingåkersslätten, Vingåker 23.8 (Ronny Nilsson). 150 ex födosökande Nyanlagda dammen, Stenkvistafältet, Eskilstuna 10.9 (Sten Ljungars, Monica Ljungars, Lars-Owe Hagman). 100 ex födosökande Näsnaren, Katrineholm 2.11 (Krister Aronsson). 300 ex födosökande Lilla Näsnaren, Näsnaren, Katrineholm 2.11 (Krister Aronsson).

Grönsiska *Carduelis spinus*

Sträck överstigande 2000 ex: 4370 ex sträckande S Hygget V bron, Hjälmarensund, Eskilstuna 28.9 (Johan Mellquist). 2200 ex sträckande SV Vattentornet Oxelösund 29.9 (Kalle Brinell).

Hämpling *Carduelis cannabina*

Från året finns tre rapporter avseende flockar på 100 ex eller mer samt en rapport om 102 sträckande SV vid Vattentornet, Oxelösund 29.9 (Kalle Brinell).

Fynd större flockar: 100 ex Edeby Våtmark, Strängnäs 1.9 (Yngve Meijer). 100 ex Solöfalten, Fogdö k:a, Strängnäs 20.9 (Erik Widuss). 100-200 ex Ådafalten, Åda Gård, Trosa 26.9-27.9 (Claes Lejon, Thomas Persson, Göran Andersson).

Vinterhämpling *Carduelis flavirostris*

Antalet observerade vinterhämplingar under vinter varierar kraftigt mellan åren, men de 135 ex som observerades i år är klart över ett normalår. En förklaring till detta är att flockar på fler än tio ex noterades på fem olika platser, annars är det så att observationer under vintertid ofta rör sig om ett fåtal fåglar på varje plats.

Under vårsträcket 29.3-17.4 noterades 184 ex vilket är betydligt fler än normalt och under höststräcket noterades 719 ex vilket även det är betydligt mer än normalt. Det har under senare åren varit en trend

att antalet observerade fåglar under hösten ökat. Årets 719 är dock långt över tidigare högstanotering från 2012 som var 475.

Fynd 50 ex eller mer: 75 ex Vingåkersslätten mellersta delen, Vingåker 30.3 (Ronny Nilsson, Lennart Hellquist). 125 ex Drottningsskär, Strandstuviken, Nyköping 23.10 (Tommy Knutsson). 58 ex sträckande Femörehuvud, Femöre, Oxelösund 24.10 (Kalle Brinell). 125 ex Utterholmen, Brannäs våtmark, Oxelösund 24.10 (Tommy Knutsson). 50 ex Vingåkersslätten sydöstra delen, Vingåker 25.10 (Ronny Nilsson).

Gråsiska *Carduelis flammea*

Det finns rapport av ett fynd under häckningstid samt en rapport av fler än 1000 sträckande individer.

Fynd under häckningstid: 1 ex Södra Femöre, Oxelösund 24.5 (Kalle Brinell). Sträckande mer än 1000 ex: 1680 ex sträckande SV Östra Askö, Trosa 30.10 (Göran Andersson).

Brunsiska *Carduelis flammea cabaret*

Under 2014 gjordes endast sex fynd av sju ex av denna ras av gråsiska vilket är ovanligt lite.

Snösiska *Carduelis hornemanni*

Totalt finns 23 rapporter avseende 27 ex under perioden 1.1-9.3, och från hösten saknas helt observationer. Fyndbilden ser likadan ut i våra närliggande rapportområden att höstobservationer saknas eller är fåtaliga.

Kommunvis fördelade sig antalet fåglar enligt följande: Oxelösund 9, Eskilstuna 7, Strängnäs 5, Nyköping 3 samt Flen, Trosa och Vingåker 1 vardera.

Bändelkorsnäbb *Loxia leucoptera*

Under perioden 1.1-17.2 observerades 25 fåglar medan det under hösten under perioden 25.7-8.12 sågs drygt 150 fåglar.

Fynd 10 ex eller mer: 10 ex förbiflygande Getnäsudden, Brannäs våtmark, Oxelösund 29.7 (Peter Skoglund). 10 ex förbiflygande

Snösiska
Foto: Thomas Larsson

Hygget V bron, Hjälmaresund, Eskilstuna 26.9 (Joachim Strengbom, Johan Mellquist). 21 ex sträckande SV Barrviksudden, Beten, Oxelösund 11.10 (Jan Gustafsson, Thomas Larsson, Jan Karlsson, Susanne Stilling m.fl.). 10 ex förbiflygande Åkers styckebruk, Strängnäs 30.11 (Ulf Gustafsson).

Rosenfink *Carpodacus erythrinus*

Antalet sjungande fåglar som noterades var 84 ex vilket endast är tre färre än föregående års rekordnotering. Av fynden gjordes cirka 9/10 i kustkommunerna och 1/10 i inlandet.

Kommunvis fördelade sig fynden enligt

följande: Nyköping 45, Oxelösund 20, Trosa 9, Eskilstuna 6 samt Katrineholm och Strängnäs 2 vardera. Årets första fynd var 1 hane sjungande Öster-Malma, Nyköping 12.5 (Niklas Liljebäck) vilket är nytt fenologirekord med två dagar.

Tallbit *Pinicola enucleator*

Från året finns nio observationer av 18 ex.

Fynd samtliga: 1 ex Dommarringsvägen, Torshälla, Eskilstuna 18.10 (Tommy

Emanuelsson). 1 ex sträckande Mariefred båtklubben, Mariefred, Strängnäs 21.10 (Erik Widuss). 2 ex Fornborg, Tuna Park, Eskilstuna 25.10 (Edwin Sahlin). 2 ex Vadsjön, Nyköping 28.10 (Jan Sjöstedt). 5 ex stäckande Kvicksundsbron, Eskilstuna 8.11 (Tommy Emanuelsson, Johan Mellquist). 2 ex Solbackavägen 9C, Eskilstuna 9.11 (Yonas Ericsson). 1 ex Västerviken, småbåts hamnen, Strängnäs 2.12 (Markku Kemppe). 3 ex Bråta göl, Nyköping 11.12 (Lennart Wahlén). 1 ex Järnvägsparken, Oxelösund 27.12 (Thomas Larsson).

Domherre *Pyrrhula pyrrhula*

En bra sträckcifra från hösten om 110 ex Vattentornet Oxelösund, 31.10 (Kalle Bri-nell).

Lappsparv *Calcarius lapponicus*

Under vårsträcket observerades endast två fåglar medan det från höststräcket 24.8-8.10 finns ett 20-tal fynd av totalt 24 fåglar. Dessutom finns ett vinterfynd från december vilket är det första decemberfyndet för rapportområdet.

Snösparv

Foto: Göran Andersson

Vårfynd: 1 ex sträckande N Gustavsborg, Hällbybrunn, Eskilstuna 7.4 (Tommy Emanuelsson). 1 ex sträckande Djurgårdsudde, Strängnäs 13.4 (Erik Widuss).

Vinterfynd: 4 ex Hedlandet naturreservat, Eskilstuna 18.12 (Carl-oscar Lind).

Snösparv *Plectrophenax nivalis*

Årets första fynd gjordes direkt efter trettonhelgen, sedan fick vi vänta till mars månad innan nästa fynd. Under vårsträcket mars-april noterades 70 ex medan det under höststräcket oktober-november sågs 43 ex. Året avrundades sedan med två fynd under december månad.

Fynden under både vårsträcket och höststräcket är färre än normalt och kan väl främst förklaras av att det varit dåligt med större flockar under året. Antalet vinterobservationer har de senaste fem åren varierat mellan ett till fyra vilket är betydligt färre än under de första tio åren på 2000-talet. Vinterfynd: 4 ex förbiflygande Ängudden, Hummelvik fiskehamn, Nyköping 7.1 (Jan Sjöstedt).

1 ex Solöfälten, Fogdö k:a, Strängnäs 13.12-20.12 (Magnus Brandel). 4 ex Gåsudden, Strandstuviken, Nyköping 26.12 (Johan Tengholm, Anders Tengholm, Erik Tengholm).

Gulspurv *Emberiza citrinella*

Från året finns rapport om två flockar på 500 ex eller mer: 500 ex Skåraområdet, Nyköping 11.12 (Jan Sjöstedt). 600 ex födosökande Väderbrunn, Nyköping 16.12 (Jonny Werdin).

Ortolansparv *Emberiza hortulana*

Från artens sista fäste i rapportområdet Sofiebergsåsen, Eskilstuna finns i år precis som i fjol endast rapport om två sjungande fåglar. Risken är stor att arten inom en snar framtid kommer att försvinna som häckfågel i rapportområdet. Rapport finns om en trolig häckning 2014.

Fynd utanför Sofiebergsåsen: 1 ex sjungande Ärla kyrka, Eskilstuna 10.5 (Janne Strand). 2 ex Eldsundsviken, P10 Norra övningsområdet, Strängnäs 11.5 (Cari-Oscar Lind). 1 ex Ekbacken tornet, Vadsjön, Nyköping 9.6 (Per Lundkvist). 1 ex förbiflygande Palmtorps allé, Oxelösund 26.7 (Jan Gustafsson). 1 ex sträckande Femörehuvud, Femöre, Oxelösund 8.8 (Jan Karlsson, Björn Johansson). 1 ex sträckande Vattentornet, Oxelösund 19.8 (Kalle Brinell).

Videsparv *Emberiza rustica*

Under året finns två fynd av denna art inom rapportområdet vilket är normalt om man tittar på fyndbilden under 2000-talet. Bägge fynden är från hösten vilket är det vanliga.

Fynd samtliga: 1 ex Torra eken, Brannäs våtmark, Oxelösund 31.8 (Tommy Knutsson, Jan Gustafsson, Thomas Larsson m.fl.). 1 ex Horns båtvarv, Nyköping 4.10 (Jan Gustafsson).

Ob. dvärg-/videsparv

Emberiza pusilla/rustica

Rapport finns om ett ex från Hävringe, Oxelösund 20.9 (*Kalle Brinell, *Niklas Liljebäck).

Sävspurv *Emberiza schoeniclus*

Under januari månad finns rapporter om 49 ex från sex olika lokaler och från december månad finns rapport om sex ex från fem olika lokaler. Från januari finns det rapport om två ovanligt stora ansamlingar för att vara vinter. Dessa är tolv ex Sjösaviken (norra), Labro ängar, Nyköping 6.1 (Kjell Sahlberg, Ulf Svahn, Stig Holmstedt, Björn Lindkvist) och 27 ex födosökande Diket och dikets utlopp, Brandholmen, Nyköping 15.1 (Kalle Brinell). Dessutom finns rapport om en bra sträckesiffra 252 ex sträckande SV Vattentornet Oxelösund 29.9 (Kalle Brinell).

Mindre korsnäbb
Foto: Göran Andersson

Allmänt om rapportering

Artsammanställningen i den här årsboken bygger på fågelobservationer som gjorts under 2014 och som rapporterats, företrädesvis via rapporteringssystemet Svalan (www.artportalen.se/birds).

Det är den regionala rapportkommittén för Sörmland, ofta förkortat till Rrk, som har gjort artsammanställningen. Rrk har också till uppgift att granska de rapporter som kommer in via Artportalen eller som skickas in direkt till Rrk:s rapportmottagare. Det är Rrk som avgör om en ovanlig observation har tillräcklig kvalitet för att godkännas och publiceras. Det kan gälla en observation av en ovanlig fågelart, men även en observation som gjorts vid en ovanlig tid på året, en s.k. fenologirapport.

Rapporter som gäller mycket exklusiva fynd skickar Rrk vidare för bedömning till rapportkommittén på riksnivå, ofta förkortad Rk.

För den som inte använder rapporteringssystemet Artportalen utan vill skicka in skriftliga rapporter gäller fortfarande att alla rapporter, även de som ska behandlas av Rk, skickas till Rrk:s rapportmottagare. Skriftliga rapporter gällande 2015 skickas in senast den 5 januari 2016 för att komma med i rätt årsrapport.

Vi ser annars helst att du använder rapporteringssystemet i Artportalen och att du rapporterar successivt.

Detta underlättar oändligt för Rrk och innebär att vi alla får mycket på köpet avseende exempelvis bevakning av särskilt intressanta fynd (rariteter, udda antal, udda tidpunkt o.s.v.) med hjälp av de filter vi definierat.

Notera att rapporter inskrivna i Artportalen efter den 31 januari påföljande år riskerar

att inte komma med i rätt årssammanställning.

Glöm sedan inte att göra beskrivningar av sällsyntare arter eller udda fynd i övrigt där skriftlig beskrivning krävs. Vilka dessa är framgår av filtreringen uppsatt i Artportalen av Rrk, men som gemene rapportör egentligen inte behöver hålla reda på. Om man rapporterar något som kräver beskrivning kommer automatiskt en länk att skapas till ett rapportformulär i Artportalen som man ser när man är inloggad. Om du använder en pappersblankett bör du skicka din beskrivning snarast till Rrk:s rapportmottagare. Då får Rrk en möjlighet att bedöma densamma i tid.

Notera att det går bra att rapportera även känslig information i Artportalen som häckningar av rovfåglar och liknande. Dessa publiceras naturligtvis inte i detalj och kommer inte att synas för andra än rapportören och Rrk, men kännedomen om dem kan vara avgörande i fågelskyddsarbetet.

Myrspov
Foto: Henrik Andersson

Rrk:s ledamöter 2014

Under arbetet med rapporter inkomna under 2014 består Rrk Sörmland av sju ledamöter.

Håkan Lernefalk, Katrineholm
Sammanställande, rapportmottagare
och sammanställningsansvarig
Storgatan 16 A
641 45 Katrineholm
0150-511 34

Göran Andersson, Trosa
Sammanställningsansvarig

Kalle Brinell, Nyköping
Sammanställningsansvarig och
listansvarig

Per Flodin, Flen
Ansvarig Svalan och sammanställnings-
ansvarig

Jan Hägg, Nyköping
Sammanställningsansvarig

Örjan Jitelius, Trosa
Sekreterare och sammanställningsansvarig

Petter Sundin, Strängnäs
Sammanställningsansvarig

Skriftliga rapporter skickas till
rapportmottagaren och för den
som vill komma i kontakt med Rrk
Sörmland via e-post gäller adressen:
rrk@sormlandsornitologerna.se

Kråkor
Foto: Stefan Pettersson,
www.steffelodi.se

Meddelande nr 82 från Hartsö-Enskär fågelstation

Verksamheten utgjordes av inventeringar under häckningstid och ordinarie ringmärkning från 14:e september till 12:e oktober. Totalt ringmärktes 2787 fåglar av 32 arter, vilket antalsmässigt får anses vara medelresultat men betydligt färre arter än normalt. Ett normalår brukar fångsten bestå av drygt 40 arter. Kungsfågel utgjorde som vanligt en stor del av fångsten, men denna höst hela 74 % mot normalt som är ca 33 %. Ingen ny art för fågelstationen fångades under hösten, men värt att nämna är för fågelstationen ovanliga arter som talltita och varfågel.

Personal

Fågelstationens ekonomi sköts av kassör Urban Rundström. Christer Larsson ser till att vi har ett välfyllt lager med fågelholkar. Följande personer har under hösten bidragit

till verksamheten som ringmärkare eller assistent: Christer Larsson, Marianne Mattiasson, Monika Augustsson, Torbjörn Lundahl, Anita Eriksson, Bernth Andersson, Urban Rundström, Peter Altstedt, Ingrid Altstedt, Lennart Wahlén, Nicke Helldorff, Dan Johansson, Janne Oldebring, Per Flodin, Johan Bergkvist, Per Folkesson samt undertecknad. Hjärtligt tack till er alla!

Inventeringar

På Enskär inventerades framför allt höksångare. Endast en tillfälligt sjungande fågel konstaterades vid ett tillfälle. Flera återbesök gjordes efter det, men inga fler observationer gjordes. Även de yttre skären i området runt Garkast inventerades under häckningstid. Den art som vi framför allt studerar är tordmule, där den nedåtgående trenden fortsätter likt tidigare år. Några få par gjorde häckningsförsök, men någon

Tordmule
Foto: Mauri Karlsberg

Stenfalk

Foto: Pekka Pulsa, www.pekkasbilder.se

lyckad häckning med ungar som kunde ringmärkas blev det inte i år heller. Det är tredje året i rad som inte en enda tordmule har ringmärkts och färre par som gör häckningsförsök. Framtiden för arten härute ser onekligen dystert ut. Detsamma gäller många andra arter. Några få ungar av ejder sågs i början av sommaren, men de flesta av dessa blev aldrig flygga. Knappt 30 par gråtrut gjorde häckningsförsök på Garkast med samma resultat som föregående år, det vill säga att sannolikt inte en enda blev flygg. Silvertärna som det tidigare funnits någon eller några mindre kolonier av, fanns det nu endast enstaka par utspridda i området. Skratmås häckade i en koloni, och enstaka ungar kunde konstateras vid ett par tillfällen.

Observationer under vår och sommar

Några par gravand häckade troligtvis i området. Ett par med 2 ungar sågs vid ett tillfälle. Skedand noterades med 4-5 par, bland annat ett par i gråshålet, södra Enskär, och ett par vid Grönskär/norra Enskär. Ett

par kricka sågs under häckningstid på norra Enskär. Drygt 10 par svärta sågs som mest under inventeringar, ingen häckning konstaterad dock. Vigg häckar troligen med flera par, men endast en häckning kunde konstateras med en ruvande fågel på 13 ägg. En familj knölsvan med 8 (!) små ungar sågs i slutet av augusti. Det var sannolikt enda paret som lyckade få ungar att bli flygga, då en familj med just 8 ungar även sågs i början av november. Några få par av strandskata häckade sannolikt i området, bland annat ett par på St. Garkast. Morkulla kunde konstateras häcka på Enskär, då par med unge samt ett ägg i bo sågs vid inventeringar på ön. Sannolikt häckade även enkelbeckasin. Tre par drillsnäppa häckade på Enskär, möjligen även ett par på Grönskär. Ytterligare några få par fanns troligen i området. Endast ett par roska noterades under häckningstid. Skärnsnäppor sågs vid flera tillfällen under tidig vår, med flockar på 50-100 fåglar. Ett par skrântärnor höll till på en och samma plats i området under slutet av juli och början av augusti. Något häckningsförsök kunde inte konstateras, men observationen är anmärkningsvärd. Göktyta hördes vid flera tillfällen under inventeringar på Enskär, med som mest 3 fåglar. Vid samma tillfällen konstaterades även drygt 10 sjungande härmsångare, 3-4 par törnskata, upp till 2 sjungande rosenfinkar, 5-6 rödstjärtar och som mest 3 näktergalar.

Observationer under höst och ordinarie verksamhet

Inga toppnoteringar för sträckande gäss och änder gjordes under hösten, men dagsnoteringar värda att nämna är dock 1000 vitkindade gäss 15/10, 7 bläsgäss 14/10, som mest 12 prutgäss 9/10 och 27 bläsänder 24/9. Smålom sågs sträckande under tre dagar, och storlom sågs vid fem tillfällen. Gråhakedopping noterades endast två dagar under hösten, den 23/9 och 13/10. En bivråk sågs 21/9, vilket är en ovanlig art härute.

Kungsfågel
Foto: Ingrid Altstedt

Pilgrimsfalk konstaterades vid 2 tillfällen under hösten, 26/9 och 30/9. 5 stenfalkar sågs sträcka förbi eller rasta tillfälligt, 3 i september och 2 i oktober. En fjällvråk sågs 13/10.

Som vanligt noterades en del rastande och sträckande vadare. Sandlöpare sågs vid två tillfällen, med en rekordnotering på hela 19 ex 2/8. Tre myrspovar sträckte förbi 24/8, samma dag sträckte även 25 kustpipare.

I uggleväg noterades endast 3 pärlugglor (ringmärkta) och en sedd hornuggla. Höstens enda observation av rödstrupig piplärka gjordes 17/9. Höstens enda observation av mindre flugsnappare gjordes 30/9. Det stora inflödet av taigasångare i Sverige under hösten märktes inte av på Enskär, med undantag för en trolig hörd fågel 8/10. En talltita fångades 23/9 och kontrollerades 28/9. Arten är att betrakta som en raritet härute. Mindre korsnäbb noterades 3 dagar i september och 2 dagar i oktober. Av dessa

fångades och ringmärktes en. Större korsnäbb noterades endast två dagar, 24/9 och 11/10.

Höstens stora begivenhet är uppträdandet av bredstjärtad labb som noterades i stora antal längs hela Sveriges ostkust, så även på Enskär. Totalt noterades 30 fåglar under 7 observationer, med toppnotering på 15 ex 12/10.

7/10 noterades även en möjlig fjälllabb.

Ringmärkta fåglar i tabell:

Sparvhök	Accipiter nisus	8
Pärloggla	Aegolius funereus	3
Större hackspett	Dendrocopos major	1
Mindre hackspett	Dendrocopos minor	2
Gårdsmyg	Troglodytes troglodytes	34
Järnsparv	Prunella modularis	4
Rödhake	Erethacus rubecula	369
Rödstjärt	Phoenicurus phoenicurus	2
Stenskvätta	Oenanthe oenanthe	2
Koltrast	Turdus merula	6
Taltrast	Turdus philomelos	13
Rödvingetrast	Turdus iliacus	1
Årtsångare	Sylvia curruca	3
Svarthätta	Sylvia atricapilla	46
Gransångare	Phylloscopus collybita	31
Lövsångare	Phylloscopus trochilus	5
Kungsfågel	Regulus regulus	2063
Grå flugsnappare	Muscicapa striata	2
Stjärtmes	Aegithalos caudatus	82
Talltita	Parus montanus	1
Svartmes	Parus ater	4
Blåmes	Parus caeruleus	17
Talgoxe	Parus major	27
Nötväcka	Sitta europaea	3
Trädkrypare	Certhia familiaris	34
Törnskata	Lanius collurio	2
Varfågel	Lanius excubitor	2
Bofink	Fringilla coelebs	7
Grönsiska	Carduelis spinus	3
Gråsiska	Carduelis flammea	8
Mindre korsnäbb	Loxia curvirostra	1
Domherre	Pyrrhula pyrrhula	1

Återfynd inrapporterade 2014

TA 6046 – Kungsfågel, årsunge
 2014-09-20 Enskär (CLN)
 2014-10-11 Mecklenburg-Vorpommern,
 Tyskland
 Kontrollerad och släppt
 21 dagar, 539 km SSV

4618981 – Taltrast, fjolåring eller äldre
 2013-09-24 Enskär (URM)
 2014-01-19 Perugia, Italien
 Nyligen död, skjuten
 117 dagar, 1776 km SSV

Nötväcka
 Foto: Leif Nyström

Gårdsmyg
 Foto: Mauri Karlsberg

Försäljning

Stöd fågelstationens verksamhet genom att köpa fågelholkar i olika storlekar, t-shirt, dekaler ”, enskärsugglan” och den nya snygga kepsen med broderad logga. Kontakta gärna undertecknad för köp och leveransfrågor.

Göran Altstedt
Trosavägen 108
61144 Nyköping
guralt@exulans.se
0705-226081

Keps 150:-

Enskärsugglan 50:-

Dekal 20:-

Fågelholkar i
olika storlekar

T-shirt 150:-

Uppstart på Hartsö-Enskär fågelstation 2014

Höstens verksamhet inleddes som vanligt med en "uppstartsdag", som i år blev den 6:e september. Flera båtar fyllda till sista plats lämnade Studsvik och Källvik för en dag med arbete och skådning och på Enskär. Ungefär 15 personer deltog i aktiviteten och bidrog till att verksamheten kunde starta på ett smidigt sätt. Fördelade i grupper arbetade vi med städning, målning och röjning i härligt väder och gemytlig stämning.

Huset blev skinande rent invändigt, kompletterades med lite ny utrustning och blev riktigt hemtrevligt. Utvändigt blev fasaden ompysslad med målning och oljning. Taket fick sig också en behandling. Röjsågar och busksaxar såg till att stigar och nätplatser blev trimmade. Staketet, som vi för ett par år sedan satte upp, reparerades och förbättrades så gott det gick. Att stänga ute önsgetter från ringmärkningsområdet är en utmaning.

Foto: Ingrid Altstedt

Samtidigt som vi jobbade passade vi som vanligt på att skåda lite mellan varven. Utan att något anmärkningsvärt sågs under dagen, kunde vi summera en mycket lyckad dag vid fågelstationen. Gemensamt fika med hembakt fikabröd avrundade dagen. Alla som var med denna dag tackas härmed för sin insats!

2015 fyller fågelstationen 50 år, vilket givetvis kommer att uppmärksammas. Inför starten av höstens ringmärkning kommer den sedvanliga "uppstartsdagen" förhoppningsvis bli en "uppstartshelg" med lite jubileumsaktiviteter. Vi som jobbar med fågelstationens verksamhet hoppas kunna locka fler att göra ett studiebesök denna helg. Detaljer kring detta kommer att presenteras på fågelstationens hemsida <http://sormlandsornitologerna.se/> blogg hartsoenskar.blogspot.se samt mejl-listan "sormlandfagel" under sommaren.

Göran Altstedt

Foto: Ingrid Altstedt

Skräntärnan i yttre Bråviken 2014

Hur gick det då i år?

Vid vårt första besök på det lilla skäret NV Risskären befann sig många skräntärnor här, men då ytan är för liten för alla par så resulterade detta att många par fick söka sig andra häckningsskär. Det visade sig att paren till slut slagit sig ner på det i fjol använda häckningsskåret Långa Hållet.

Det lilla skäret blev häckningsplats för 32 par. Detta resulterade i minst 60 ungfåglar, varav 55 av dessa blev ring- och färgmärkta. Vid ringmärkningsbesöket var 5 ungar så pass stora att de inte gick att få tag i. Därutöver fanns fortfarande några äggkullar. Här anser vi att ca 45 ungar har blivit flygga.

På Långa Hållet blev det till slut minst 30 par som häckade, dessa par lade ägg i omgångar så häckningsperioden här blev

väldigt utsträckt. Ännu den 20 juli fanns här äggkullar som ruvades. På Långa Hållet har vi ring- och färgmärkt 39 ungfåglar. Därutöver har det vid de sena häckningarna funnits flera ungar, totalt blir det ca 10-15 ungar ytterligare om alla ägg skulle kläckas. Tyvärr har vi fått in någon predatorart vid Långa Hållet, mer om detta nedan. På Långa Hållet har sannolikt inte mer än en handfull ungfåglar kommit på vingarna, ytterligare några kan eventuellt ha blivit flygga av de tidigast häckande paren på Långa Hållet.

Mellre Benskären som ligger i Östergötland har inte besökts med landstigning. Från båt har vi konstaterat 2 par som häckar. Gamla fåglar har funnits kvar i mitten av juli, och då får vi anta att häckningarna där gått bra.

Skräntärneungar
Foto: Thomas Larsson

Inga minkar har hittills gjort några besök på våra häckningsskär, däremot har vi predation av en i dagsläget icke identifierad fågelart på Långa Hället. Halvstora ungar har plockats från dun och vingpennor inne i örtvegetationen, men inga övriga rester har hittats från dessa ungar. Det bör alltså vara en art som flyger iväg med sitt byte till en sannolik häckning. Mindre ungar tas nog med direkt utan någon ”plockning”. De arter som vi misstänker är berguv och havsörn. Tyvärr har vi inga konkreta bevis för endera arten i dagsläget.

Vi tror att det rör sig om enbart en fågel som gör dessa besök på Långa Hället, då det försvunnit så få ungar mellan varje besök av oss.

Många ring- och färgmärkta årsungar har i år noterats i andra halvan av juli vid Strandstuviken samt vid Roxen i Östergötland (vi får väl anta att detta är våra fåglar).

Färgringskod
Foto: Thomas Larsson

Tyvärr är avstånden för långa på dessa lokaler för att avläsning av färgringar skall kunna göras.

Året har totalt sett gått bättre än föregående år, trots färre par som gått till häckning. Mer om kontrollen av mink i annan artikel.

Jan Gustafsson

Ringmärkning av Jan Gustafsson och Ulrik Lötberg
Foto: Thomas Larsson

Minkjakt vid skrântärnekolonin 2014

Totalt besöktes skrântärnekolonin i yttre Bråviken vid 9 tillfällen denna säsong. Ingen mink eller färsk spår efter mink hittades. Inför denna säsong ändrades upplägget på jakten jämfört med de tre tidigare säsongerna, genom att kolonin istället besöktes oftare då häckningssäsongen börjat.

Innan häckningssäsongen genomsöktes hela jaktområdet noggrant med hundar vid två tillfällen. Ingen mink eller färsk spår efter mink kunde konstateras, vilket följde det tidigare mönstret att området inte verkar utnyttjas av mink under vinterhalvåret. Däremot lokaliserades tillhållen som den/de minkar använde som spolerade stora delar av häckningen tidigare säsong.

Totalt hittades fem platser med minkspilling som bedömdes vara från sommaren/hösten 2013. Tre av ställena var på huvudön Risskären, ett var strax väster om Risskären vid ön Järnklubben och det sista var nere vid en liten ö väster om Mellre Benskären (samma ö som brukar ha 1-2 par med solitära skrântärnor). De fyra första tillhållen ligger inom 300 meter från delkolonin ”Litet skär NV Risskären” och skulle kunna stärka idén från förra säsongen att minken/minkarna kommit in från norr. Även fyra nya minkfällor placerades ut, totalt finns sex fällor i området.

Under häckningssäsongen gjordes sex besök för att leta efter tecken på att mink kommit in i området. Detta gjordes i första hand genom att gå i land på några av öarna och leta efter minkdödade fåglar, men även genom att med hjälp av kopplade hundar kolla eventuell minknärvaro vid kända tillhåll och vissa andra möjliga tillhåll för mink.

Under de tre tidigare säsongerna har mink kommit in till området under andra halvan av juni. Denna säsong, från mitten av juni till mitten av juli då de flesta ungar blivit flygga, synkades besöken så att kolonin blev besökt 1-2 gånger i veckan av antingen minkjägare eller ringmärkare. Detta för att tidigt kunna upptäcka om minken kommit in i området och i bästa fall hinna få bort minken innan den kommit fram till någon av delkolonierna. Mink misstänktes vid Långa Hållet då fjäderhögar plötsligt började uppträda, men det kunde senare avfärdas, se Jan Gustafssons särskilda redogörelse.

Inför kommande säsong bör fångst med fällor utökas ytterligare, i första hand utmed fastlandet i norr för att försöka begränsa invandringen från det hållet. Värdefullt vore även att få rapporter från folk som rör sig inom eller i närheten av området om observationer av mink innan och under häckningstiden.

Daniel Karlsson (minkjägare)

Markus Forsberg (fågelskådare och minkjägare)

Skrântärna

Foto: Leif Nyström

Minkfällor
Foto: Markus Forsberg

Jörgen Israelssons minnesfond

Måndagslediga fick stipendium

I stadgarna för Jörgen Israelssons minnesfond anges syftet att stödja och utveckla fågelskådningen i Sverige. Styrelsen för fonden finner att gruppen Måndagslediga i Tärnan uppfyller detta kriterium.

Måndagslediga är fågelskådare som träffas på måndag förmiddag för att skåda fågel och ha trevligt tillsammans. Ledare för gruppen är Björn Johansson och Kjell Eriksson.

Styrelsen vill stödja denna grupp för en gemensam fågelskådarresa i skärgården under 2015, och tilldelar därför Måndagslediga 4000 kr.

Minnesfonden

Jörgen Israelsson avled alldeles för tidigt 2003. I samband med hans bortgång stiftades en minnesfond i samarbete med Jörgens hustru Karin Allebeck och Fågelföreningen Tärnan i Nyköping/Oxelösund.

Fondens syfte är att i Jörgens anda stödja och utveckla fågelskådningen i Sverige med särskilt fokus på ungdomar. Stöd kan utgå till enskilda personer eller till projekt som uppfyller fondens syfte. Stödet utgår i form av ett stipendium.

Fonden tar emot ansökningar eller utser inom fondens styrelse en/ flera stipendiater för varje år. Styrelsen består av Karin Allebeck som ordförande och fem ledamöter. Karin utser tre ledamöter och Fågelföreningen Tärnan utser två ledamöter.

Fonden bildades formellt under år 2004. Under de första åren inkom inga seriösa ansökningar, vid styrelsens möte under 2007 beslutades att vi inom styrelsen också kan utse stipendiat.

Stipendiaterna genom åren

Vid mötet i början av 2008 utsåg styrelsen de första stipendiaterna, Sven Jonsson och Kalle Brinell för 2007–2008. De följande åren har följande erhållit stipendium från fonden:

- 2008–2009 Henrik Andersson (orrkojan på Stora Bötet) och Hartsö-Enskär fågelstation
- 2009–2010 Sjösa skola
- 2010–2011 Petter Sundin
- 2011–2012 Nyköpingskretsen av Rapphönan
- 2012–2013 Mina Teräs och Anders Andersson
- 2013–2014 Emil Björkqvist
- 2014–2015 Måndagslediga i Tärnan

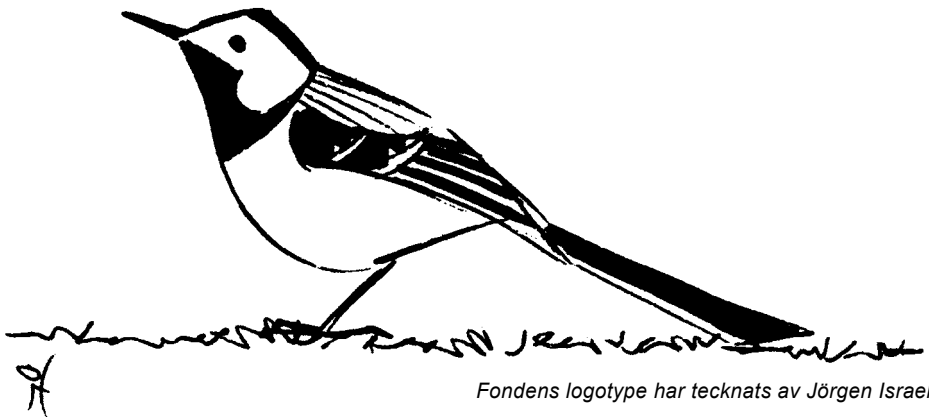
Ansökningar till fonden kan göras när som helst på året. Styrelsen utser sedan stipendiat i januari varje år. Stipendiet utdelas sedan i samband med Fågelföreningen Tärnans årsmöte i februari eller vid annan lokal-klubbs årsmöte.

Skicka ansökan

Ansökningar skickas skriftligen till:
"Jörgen Israelssons minnesfond"
Fågelföreningen Tärnan,
c/o Stig Larsson
Lagershällsvägen 12
611 57 Nyköping

Fr. v. Hans Göransson, Sven-Erik Söderlund, Karin Allebeck och Åke Alexandersson
Foto: Jan Karlsson

Fondens logotype har tecknats av Jörgen Israelsson

Vinterfåglar inpå knuten, en av vinterns höjdpunkter

Att Sveriges Ornitologiska Förening/Birdlife Sweden (SOF) i januari varje år anordnar Vinterfåglar inpå knuten lär inte ha undgått någon, med tanke på den stora massmediala uppmärksamheten kring evenemanget. Vi gör här en sammanfattning av resultat ur Sörmlandsperspektiv.

Vinterfåglar inpå knuten är SOFs i särklass största enskilda evenemang. Den sista helgen i januari räknas fåglar vid fågelborden runt om i Sverige. De två senaste åren har omkring 19 000 fågelbord räknats. Men nu i år, 2014, är rekordet slaget då 23 300 rapporter kom in. Det roliga med fågelräknarhelgen är att den engagerar så många. Det handlar inte bara om inbitna fågelskä-

dare utan merparten av deltagarna är ”helt vanliga människor” som tycker det är roligt att under en helg vara med och visa vad de har hemma vid fågelbordet. SOF har verkligen nått ut på ett sätt som ingen, inte ens de själva, kunde ana när det hela startade 2006. Syftet att bredda intresset för vinterfågeln har uppfyllts med råge.

Vinterfåglar inpå knuten har också lyckats fånga massmedias intresse. Dagstidningar, lokalradio och riksnyheter har alla rapporterat om evenemanget. Från vår horisont kunde vi i Radio Sörmland följa när Janne Sjöstedt, från Fågelföreningen Tärnan, förberedde sig för fågelräkning.

Men det är så mycket mer än bara en hap-

Fågelbord

Foto: Pekka Palsa, www.pekkasbilder.se

pening. När 23 000 rapporter kommer in finns ett fantastiskt material att forska kring. Alla rapporter ger en ögonblicksbild av hur det står till med fåglarna runt om i riket. Genom åren har avläsningar kunnat göras som annars inte varit möjliga. Ett exempel är den kraftiga nedgång som skedde på grönfink när parasiten gulknopp spreds. På en gång kunde den ökade dödligheten hos grönfinkarna registreras och sjukdomens omfattning kunde kartläggas. Mellan fågelbordsräkningshelgerna 2011 och 2012 minskade antalet grönfinkar med skrämmande 21 %. Vinterfåglar inpå knuten är en helt unik form av miljöövervakning där vi alla kan hjälpa till.

Hur såg det då ut i Sörmland 2014?

Efter varje vinterräkning sammanfattas resultatet av Vinterfåglar inpå knuten på SOFs hemsida (www.sofnet.org). Här kan man

hitta statistik per län och kommun. Man kan dock inte se exakt var en viss fågel har setts. Senare kommer även en tryckt sammanfattning hem i brevlådan till dem som varit med i räkningen.

En genomgång av resultatet 2014 för Sörmlands län visar att 938 fågelbord räknades. Givetvis finns ett samband mellan antalet deltagare och innevånare i respektive län så vi ligger inte i topp när vi jämför antalet rapporter. Men vi hävdar oss väl sett till antalet rapporter i förhållande till folkmängd. I Sörmland är vi lite knappt 263 000 innevånare. Jämför vi våra 938 rapporter med Östergötland och Uppsala län ser vi att de har 1 092 respektive 946 rapporter. Innevånarantalet i dessa båda län är 417 000 och 306 000 så utifrån det perspektivet har vi verkligen lyckats få med en stor andel sörmlänningar i fågelbordsräkningen.

Nötskrika
Foto: Bertil Karlsson

Grönfink hanne
Foto: Leif Nyström

Kan det vara så att våra fågelklubbar gjort ett fantastiskt lobbyarbete?

Fåglarna då?

Jo, det var en stor mängd fåglar som räknades i länet denna helg, 51 873 exemplar av 44 arter blev det imponerande resultatet. Talgoxe blev den vanligaste arten med 8 025 exemplar. Efter denna som alltid mest frekventa fågelbordsbesökaren följde pilfink 6 793, blåmes 5 305, gulspurv 4 654 och domherre 3 212. Som alltid dyker det upp en del roliga arter i listorna. 742 stjärtmesar, bra siffror på skogsmesar och hela 63 mindre hackspettar är alla spännande resultat.

Slutligen så dyker det alltid upp arter och antal som gör att man önskar att man kunde utläsa mer ur sammanställningen än bara siffror. Två rapporterade gråspettar är fullt möjligt men tyvärr finns ingen notering på

Artdatabanken om någon gråspett inom rapportområdet i början av 2014. – Var sågs dessa gråspettar någonstans?

En annan artuppgift som är speciell är antalet bergfinkar som uppges till 68. Andra år än 2014 skulle den siffran inte få någon att höja på ögonbrynen. Men just 2014 var det extremt ont om bergfink. Under hela januari sågs i rapportområdet endast sex ensamma fåglar och en grupp på fyra. Under samma tid 2013 finns 146 rapporter. Man undrar om det kan ha funnits några koncentrationer av bergfink som undgått Sörmlandsornitologernas annars så vaksamma ögon eller om det kan vara felbestämningar. Oberoende av vilket så är trenderna och tendenserna hos invasionsarter några av de intressanta fakta man kan få fram när så många samtidigt jobbar med miljöövervakning vid sina fågelbord.

Bertil Karlsson

Steglits

Foto: Thomas Larsson

Line Band Tärnan 2014 - Första året!

Det har gått drygt ett år sen Line Band Tärnan drog igång på allvar. Nu är vi drygt 80 användare i området Nyköping, Oxelösund, Trosa och Gnesta. I begynnelsen hösten 2013 var det emellertid bara undertecknad och Markus Forsberg, som på uppdrag av Jan Gustafsson och Tärnan, testade appen Line Band. Appen var redan igång hos några andra fågelskådareföreningar i Sverige. Efter ett par månaders testande kunde vi meddela Jan och Tärnans intresserade styrelse att appen fungerade för vårt syfte. Möjligen upplevdes appen som lite rörig för en del med alla sina funktioner.

Efter att ytterligare en lite större grupp av utvalda testat appen lanserades den med en rad informationsmöten under vintern 2014. Och på det stora hela har de flesta användare lyckats bemästra tekniken, även om det innebar att någon behövde skaffa sig en ny smartphone.

Självklart fanns det i början frågetecken kring hur "hårdsådare" och skådare med

mindre uttalade ambitioner, skulle kunna mötas i Line Band. Skulle inläggen, poster, vara tillräckligt intressanta för de flesta? Som det fallit ut tycks det ha fungerat bra. Jag tror också att många mindre rutinerade skådare, fått upp ögonen för vilken stor mångfald av fåglar vi har i vårt område och i vårt avlånga land.

Under året har Line Band använts på många olika sätt. Förutom poster om mer eller mindre rara fåglar, har det även funnits poster om observerade däggdjur samt ovanligare fjärilar. Många fina bilder har också lagts ut, bilder som alla användare kan se direkt i sina mobiler. Känslan är att man är med när det händer. Och det häftiga med Line Band är just snabbheten och tillgängligheten.

Minns bara Thomas Larssons mobilbild, när han lyckades fånga en flygande vitnäbbad islom på bild den 9 maj vid Femöre. Han fotade av sin kameradisplay med sin mobiltelefon, och la sen ut den på bandet. Tekniken erbjuder många möjligheter.

Vitnäbbad islom
Foto: Thomas Larsson

Även väderinformation i samband med spännande fågelväder, har lagts ut. Denna ypperliga service har bland andra Kalle Brinell stått för. Att sedan dessutom få tips och förslag på vad det är för arter man ska hålla lite extra utkik efter, gör det ännu mera givande.

Några få försök till spontanexkursioner har också lags ut som post i Line Band, samt samåkning till spännande utlarmade arter. Detta är något som jag skulle se som mycket positivt om det utvecklas, både för miljön och också för ökad aktivitet hos oss skådare.

Artbestämningssamtal har också förekommit. 16 april inledde Mikael Gemiö i Ytterbo, diskussionerna med följande post på Line Band: "Om jag inte är akut dum i huvudet sitter det en tätting jag aldrig tidigare sett i min trädgård". I kommentarerna som följde diskuterades bilderna som tagits. Fågeln förblev tyvärr obestämd och slutligen försvunnen. Misstankar fanns att det var någon av järnsparvararterna: alp-, svartkronad eller 2k svartstrupig järnsparv. Men till slut så blev det en "vanlig" järnsparv, lite avvikande i färg.

Vidare har en tävling lanserats på Line Band under året. Jukka Väyrynen skrev den 10 juni att fågelföreningen Tärnan ger ett pris till den som upptäcker årets art vid Vadsjön. Vinnare av denna tävling blev Thomas Larsson med en tuvsnäppa observerad den 9 augusti. Prisutdelningen ägde rum vid avslutningsmiddagen för arrallyt 17 januari 2015.

Självklart ska man inte heller glömma Line Bands kalendarium där det ligger programpunkter för året, som vi användare inte kan missa med tanke på att det kommer påminnelse god tid i förväg i våra telefoner.

Ob. järnsparv
Foto: Mikael Gemiö

Jag tycker att Line Band har blivit en succé för oss som skådare. Jag hade själv ingen aning om att det fanns så många fågelintresserade i vårt närområde. Förhoppningsvis kan Line Band bidra till att vi blir ännu fler som delar vårt intresse.

Avslutningsvis har vi också fått oss några goda skratt under året som gått. Mobiltelefoner med sin textkorrigeringsfunktion kan spela oss spratt ibland. Se bara på ett urval av poster:

- 12 februari: *varfågel väg mot juleljus på kraftledning.*
- 14 mars: *storkok 1 vinterdräkt Hummelvik hamn nu.*
- 29 mars: *sådesärta överklagande Forsa bruk för en timma sedan.*
- 8 december: *sådesslag aftomfalksämgen nu.*
- 2 jan (2015): *700 trutar på Björshult hänger Olufsen hela tiden svårt.*

Gott Nytt fågelskådarår med Line Band
Tärnan 2015

Ragnar Falk
Bandleader för Line Band Tärnan

Vitkindad gås

Så startade det

Den första kända ”vilda” häckningen för vitkindad gås var på en ö i sjön Likstammen 1982, denna plats ligger i närheten av Öster-Malma. Fåglarna som häckade på ön Kalkskär i Likstammen var ring- och färgmärkta. Hanen var född på Öster-Malma 1980 och hade noterats där 1981 och tidigare på våren 1982. Honan var född på Skansen i Stockholm 1980 och flyttades tillsammans med föräldrar och kullsyskon till Öster-Malma. Honan återvände till Skansen i april 1981, men stannade där bara kortvarigt. Hon begav sedan till markerna där hon blev flygg, d.v.s. vid Öster-Malma. (Fåglar i Sörmland, nr 1 1983, sid 38-40, Anders Bylin).

När startade det då i Nyköpings skärgård

1987 upptäcktes de första häckande fåglarna vid Sköthagens mader vid Horns båtvarv i Nyköping, denna strandäng ligger i anslutning till Örsbaken. Denna sommar upptäcktes tre par. Fåglarna hade häckat på de mindre skären som finns i Örsbaken. Under

de kommande två åren häckade den vitkindade gåsen med två resp. sex par i detta område. Därutöver finns uppgifter om ytterligare två par längre ut i skärgården 1988. (Fåglar i Sörmland, nr 1 1990, sid 13-16, Jan Karlsson).

Ringmärkning av vitkindade gäss vid Horn

I Fåglar i Sörmland nr 1/96 publicerade Jan Gustafsson och Anki Andersson en artikel med titeln Horns vitkindade gäss. Där redovisas den utvidgning av Snäckviksprojektet som gjordes 1989-1995 för att studera den grupp gäss, som häckade nära Horn. Här beskrivs bakgrunden till satsningen och utförandet av fångst och ringmärkning. (Fåglar i Sörmland, nr 1 1996, sid 34-39, Jan Gustafsson, Anki Andersson).

Eftersom vitkindade gäss då var fridlysta på riktigt kunde det förväntas att det skulle bli många intressanta rapporter avseende hur vår grupp av vitkindade anpassade sig till den relativt jungfruliga miljö de hamnat i.

Infångade vitkindade gäss för ringmärkning, fr.v. ses Jan Karlsson i buren Anders Bylin och till höger Torvald Bergström.

Foto: Per Astfeldt

Då det nu är 25 år sedan vi började och 20 år sedan ringmärkningen slutade kan det vara dags att summera verksamheten. Visserligen finns det fortfarande en möjlighet till att fler fyndrapporter kan dyka upp, men i så fall får de gå ut via Tärnans hemsida (tarnan.eu).

1. Fångst och ringmärkning

Fångsten och ringmärkningen vid Horn utfördes på samma plats vid ett tillfälle per år under åren 1989-1992 och 1994-1995. Sammanlagt märktes 291 vitkinkade gäss. Dessutom fångades 8 individer, som redan bar ring.

Av Tabell 1 framgår fördelningen mellan gamla och årsungar för varje år, samt hur många kontroller som gjorts på märkplatsen vid varje fångstillfälle.

Tabell 1

Fångsdatum	1	2	3	4	5	6
1989-07-29	39	28	11		25	
1990-07-26	27	5	22		12	22
1991-07-27	34	19	15		20	23
1992-07-18	55	18	32	5	25	48
1994-07-23	99	62	35	2	24	46
1995-07-22	37	18	19			33
Summa	291	150	134	7	106	172

1. Antal märkta

2. Vuxna

3. Årsungar

4. Bestämda som årsunge eller äldre

5. Av respektive års märkning kontrollerade någon gång vid senare fångstillfälle.

6. Totalt antal kontroller av egna märkningar respektive år

Vid den första fångsten kontrollerades dessutom tre redan märkta gäss, som alla visade sig vara bundna till platsen. Alla tre var hanar med ett ursprung i det relativa närområdet, och som sannolikt följt med en redan

tidigare etablerad liten grupp gäss till det gemensamma vinteruppehållet i Holland. Just dessa tre parbildade sig uppenbarligen med honor från vår region. Innan vi behandlar den av oss ringmärkta gruppen, kan det därför vara av intresse att klargöra de tre's tidigare historia, samt redovisa övriga kontroller av redan märkta gäss.

Rnr 9102026

Kläckt på Skansen i Stockholm 800626 av stäckta föräldrar. Överförd till Kolmårdens Djurpark. Ringmärktes där 820518 och lämnade parken samma dag. 860914-27 observerad i Kylvattendammen i Oxelösund. Kontrollerad vid Horn varje år från 1989-1992.

Rnr 9128182

Född 1983 eller tidigare. Transporterad från Öster-Malma till Svaipa i Pite Lappmark. Använd som fosterförälder till fjällgäss och då ringmärkt på utsläppsplatsen 850710. Kontrollerad vid Horn varje år från 1989-1992.

Rnr 9135621

Ringmärkt som årsunge 880807, vid Kolmården. Kontrollerad vid Horn 1989-90, 1992 och 1994.

De övriga:

- Ung hane, ringmärkt 880630 och utplanted av Öster-Malma. Kontrollerad 1990.

- Ung hane, ringmärkt 920810 vid Kolmården. Kontrollerad 1994.

- Två årsungar ringmärkta vid Frognerkilen i Oslo, Norge 910723 respektive 910731. Den första kontrollerad 1992, den andra 1994.

- Ung hane, färgringmärkt 930713 på Närs holmen, Gotland. Kontrollerad 1994.

Betande vitkindade gäss på kortklippt gräsyta (fotbollsplan).
Foto: Björn Johansson

2. Kontroller och återfynd av vitkindade gäss märkta vid Horn.

Ser vi till totala antalet gäss som kontrollerats eller återfunnits är det 162 st, vilket innebär nästan 56%.

2.1 Vid Horn

Som framgår av Tabell 1 har 106 av totalt 254 gäss (291 minus de 37 märkta 1995) kontrollerats på märkplatsen, vilket innebär nästan 42%. Det verkliga antalet återvändande till Hornsområdet är naturligtvis något högre, kanske i närheten av 50%.

Av första årets 39 märkta fångades 22 i det enda svepet 1990 (56%) plus de tre pionjärerna. I runda tal innebär det att 60% återvände.

Två honor har fångats vid samtliga 6 tillfällen. Den ena (9129787) tyckte kanske att det räckte med det, för nästföljande år

(1996) kontrollerades hon under häckningstid på Gotland (Rone Ytterholme).

4 fåglar har noterats 5 år i rad, tre vuxna honor och en hane märkt som ungfågel.

2.2 Utanför märkplatsen

I närområdet har 18 fåglar kikaravlästs och 9 av dessa har ej noterats vid Horn. 5 har hittats döda och av dessa hade 3 inte kontrollerats vid Horn. 23 gäss har noterats i Stockholmsområdet (de flesta kikaravlästa), 17 av dem ej kontrollerade vid Horn. 14 noteringar finns från Norrköpingstrakten varav 12 st vid Himmelstalund (alla kikaravlästa), 9 av de 12 ej kontrollnoterade vid Horn. 5 har rapporterats från Gotland och 1 från Jämtland. Från Holland finns 17 rapporter, från Frankrike 2, från Ryssland 2, och 1 från vardera Finland, England och Tyskland.

Värt att notera är det stora antalet kikarav-

Vitkindade gäss
Foto: Leif Nyström

lästa individer. Det är ett tämligen tidsödande arbete att i kikare läsa av ringnumret, eftersom endast 3-4 siffror kan ses momentant. För att komplettera nummerserien är det nödvändigt att följa en gåsindivid ända tills ringen roterat ett eller flera varv. Det är tack vare ett antal djupt besjälade skådare som det blivit så hög andel återfunna fåglar, samtidigt som det också har inneburit att ganska många gäss har noterats på flera platser. Inte mindre än 57 gäss har kontrollerats med denna metod, medan 17 st har kontrollerats av ringmärkare. En del individer har hunnit med att noteras med båda metoderna.

Totalt antal, som rapporterats som döda (skjutna eller funna) är 16 st, d.v.s. endast 5.5%. Det kan tyckas som en väldigt låg siffra eftersom det rör sig om en relativt stor fågel. Den svenska populationen finns i huvudsak inom relativt tätbefolkade områden varför det borde ha kommit in fler rapporter avseende upphittade kadaver.

3. Axplock ur återfyndsmaterialet.

Eftersom många av våra gäss pendlar mellan Sverige och Holland, börjar vi med Holland.

Av de 17 gäss som noterats i Holland har 11 st kontrollerats minst en gång även på märkplatsen. 1992-12-16 fångade ringmärkare i Friesland (Holland) en grupp på 10 gäss, varav 8 redan var ringmärkta, samtliga vid Horn. Av de 8 var två vuxna fåglar (hona och hane) märkta som vuxna 1991-07-27. De övriga 6 var alla ungfåglar märkta 1992-07-18, nu ute på sin första flyttning. 4 av dem (i Holland bestämda som 3 honor och en hane) kontrollerades vid Horn vid nästa märktillfälle 1994-07-23, en av honorna även 1995-07-22. De övriga 2 (i Holland bestämda som hanar) har inte rapporterats någon mer gång. 2 gäss märkta 1992-07-18 kontrollerades båda vid Horn 1994-07-23. 1995-01-10 noterades de tillsammans på övervintringsområdet vid Friesland.

De två rapporterna från Ryssland är ganska intressanta. Den första gällde en gås märkt som vuxen (fjolåring eller äldre) år 1992. Nästan 8 år senare sköts den nära Shoyna (67.51N 44.10E) när den endast hade en dagsresa över havet kvar för att nå fram till det för arten huvudsakliga häckningsområdet på Novaja Zemlja.

Det andra återfyndet är av trevligare karaktär. 1994 märkte Anders Bylin en gammal hona vid Horn. Lite mer än 9 år senare kontrollerades hon som gammal hona av ringmärkare, som studerade vitkindade gäss i ett relativt nyligen etablerat häckningsområde på ryska ishavskusten söder om Novaya Zemlja (Kolokolokova 69.00N 52.30E ca) ungefär 35 mil ENE från platsen där nyss nämnda gås sköts. Eftersom honor normalt återvänder till området där de föddes kan man undra vad just denna hona gjorde här under häckningstid 1994. Dessvärre byttes vår ring ut mot en rysk ring vilket kanske innebär att eventuella senare kontroller inte når oss.

Den gås, som rapporterats från Finland, märktes som ung hane 1995. Från 1997 till 2003 har den noterats 4 gånger, de sista gångerna som häckande på Högholmen i centrala Helsingfors.

På Gotland har, förutom den tidigare nämnda honan som efter 6 år vid Horn flyttade till Rone Ytterholme, ytterligare 4 gäss noterats av ringmärkare under häckningstid. En av dessa 4 blev 2005 skjuten vid skyddsjakt på Fårö (där ingen av de 5 noterats under häckningstid)

Så till Stockholmsområdet där energiska skådare gjort så många registreringar av våra märkningar. 2 gäss har noterats 4 gånger, 2 st 5 gånger, 3 st 7 gånger (varav 1 dessutom avläst av Kalle Brinell i

Bergshammar, Nyköping på sydfflyttningen 2002-09-12), samt den riktiga linlusen som noterats 14 gånger. Hon är värd en mer detaljerad beskrivning: Märkt som ungfågel (hona) 1990, kollad 1991, 1994 (2 gånger), 1995 (4 gånger, varav i juni med 3 ungar), 1996 i september med 2 ungar, 1998 (2 gånger varav i juni med 5 ungar), 1999 (3 gånger), och en gång i april år 2000. Att så många av Horns fåglar hamnat nära Djurgården kan naturligtvis tillskrivas häckningsområdet initierat av Skansenfåglar, samt att flyttningen söderut från det området samlar upp en del av Nyköpingsgruppen. Sen blir det ju mingel i Holland.

Närområdet. Den första fågeln som märktes vid Horn 1989 var en gammal hona. Hon och en hane som märktes samma dag, kontrollerades båda på märkplatsen 1990, 1991, och 1994. 2001-04-19 avlästes båda av Kalle Brinell vid hamnen i Nyköping, vilket indikerar att de så långt kan innebära ett strävsamt gammalt par. Hanen noterades åter av Kalle 2003-04-09 medan honan sågs i Holland 2005-02-04, d.v.s. mer än 15 år efter märkningen. 2003-04-09 gjorde Kalle Brinell ett riktigt scoop då han avläste inte mindre än 8 märkta gäss. Förutom den nyss nämnda hanen fanns en annan hona från 1989 med. Dessutom en gås märkt 1991, en 1992, två 1994 och två 1995. Den andra honan avlästes ännu en gång, den här gången av Lennart Wahlén, som noterade henne vid Svandammen, Nyköping 2007-04-07. Hon var då nästan 19 år (minst). Av bara farten läste Lennart samma dag av en 5 år yngre hona från Horn, men hon höll till på en gräsmatta vid hamnen i Nyköping.

4. Vilken ålder har gässen från Horn uppnått?

Av de 162 kontrollerade eller återfunna fåglarna har fram till och med år 2013 14 st blivit äldre än 10 år. Av de 14 har 11 blivit mer än 12 år, 10 mer än 14 år, 7 mer än 16 år, 6

mer än 18 år, 3 mer än 19 år och en över 24 år. I Handbook of the Birds of Europe the Middle East and North Africa, Vol 1 som utkom 1977 anges äldsta ringmärkta vitkindade gåsen till 18 år och 5 månader. Den stora expansionen av utbredningsområdet söderut har skett efter det årtalet. Med tanke på de mindre påfrestande klimat, som föreligger för de nya områdena, samt de kortare flyttningssvägarna till övervintringsplatserna i Holland är det nog naturligt att förvänta sig betydligt högre maxålder framöver.

Samtidigt har dock den snabba ökningen av häckande vitkindade gäss skett i mer tätbefolkade områden vilket sannolikt leder till att skyddet i form av fridlysning snart är helt borta.

Ett tydligt exempel på det är den äldsta kända av Horns gäss. Hon märktes som fjolåring eller äldre 1989-07-26 (alltså född 1988 eller tidigare). Hon kontrollerades vid Horn 1990, 1992 och 1994. Den 7 augusti 2012 sköts hon vid Rosvalla idrottsplats, Nyköping med motiveringen skydds jakt. Det troliga är att hon befann sig där med det årets ungar för att månaden därpå inviga dem i flyttningssvägen till vinterkvarteren i Holland, något hon nog gjort de flesta år sedan vi först mötte henne vid Horn. Tiden från att vara en relativ raritet till att betraktas som en sanitär olägenhet kan tydligen vara så kort som 25 år.

Ulf Widemo

*Vitkindade gäss
Foto: Jonny Werdin*

Tärnans artrally 2014

För 18:e gången gick Tärnans artrally av stapeln, i år på lördagen den 18 januari. Vädret gav oss stora bekymmer under dagen, det var frisk vind från ost med täta snöbyar under större delen av dagen, och några minusgrader.

Denna blandade skådardag med social aktivitet blir mer och mer uppskattat av de närvarande. För att vara med krävs inget annat än att anmäla ett lag och sedan ha roligt och utföra denna dag i sitt eget tempo. Det viktigaste är inte att segra, utan det viktigaste är att komma ut och träffa skådarkamrater från alla hörn av Sörmland, och även från omgivande län.

16 olika lag med totalt 52 deltagare åkte runt i Nyköpings och Oxelösunds kommu-

ner för att samla arter till sitt lag. Efter tävlingstidens slut samlades deltagarna för gemensam genomgång av dagen på Källan Restaurang & Café i Oxelösund. Inne på restaurangen började Ingvar Jansson (Tärnans ordförande) med att berätta lite om framtiden inom Tärnan och FSO.

När detta var klart började vi gå igenom dagens observerade arter för att sedan följa upp med att se hur många arter respektive lag samlat ihop. Därefter utdelades det vandringspris som fjolårets två segrarlag överlämnade till de nya segrarna.

Årets segrarlag blev ett av fjolårets lag, laget Jonny Werdin, Lennart Wahlén och Janne Oldebring. De lyckades med att få ihop hela 64 arter denna svårskådade dag.

Det vinnande laget bestående av Lennart Wahlén, Janne Oldebring och Jonny Werdin
Foto: Jan Karlsson

På delad andraplats kom laget Per Eriksson, Magnus Bergman, Torvald Bergström och ett av fjolårets segrarlag, laget Jan Sjöstedt, Torbjörn Brissman, Kalle Brinell. Båda dessa lag fick ihop 59 arter, alltså lyckades segrarlaget vinna med god marginal.

Under dagen sågs det 78 olika arter av lagen tillsammans. Inga nya arter under artrallyts historia fick vi in i år. Det har setts 130 arter totalt under de 18 år som artrallyt bedrivits.

De mest ovanliga arterna denna artrallydag blev smådopping vid Stenviksbadet, grågås Romholmen (norra Örsbaken), snatterand Kylvattendammen, sjöorre norra Örsbaken, svarta Romholmen (norra Örsbaken), rapphöna Husby-Oppunda, järnsparv Täppan (Brannäs våtmark), taltrast Tessinskolan, rödvingetrast Täppan (Brannäs våtmark), råka Björshults soptipp, bergfink Femöre kanalen, snösiska Ramdalshöjden och bändelkorsnäbb Ramdalshöjden.

*Bertil Karlsson
Foto: Karin Lindström*

Efter allt prat och genomgång intogs en stärkande tacobuffé efter en hård dags slit.

*Arrangörerna i Fågelföreningen Tärnan
Jan Gustafsson och Tommy Pettersson*

*Bändelkorsnäbb
Foto: Pekka Palsa, www.pekkasbilder.se*

När kanadagåsen kom till Nyköping

Ingen har väl undgått de kommunala bekymmer som finns med gäss i och på gräs-
matteytor i Nyköping i närheten av hamnen?
Och ingen med intresse för fåglar har väl
missat de hittills fruktlösa försök som gjorts
för att få gässen att etablera sig någon
annanstans än på gräsyrtorna i närheten av
hamnen och Nyköpingshus.

Det handlar mest om vitkindade gäss men
även kanadagässen drar sitt strå till stacken.
Att det gamla ordspråket ”Liten duva släp-
per ofta stort lass” äger sin riktighet vet var
och en som vandrat vid Svandammen och
Nyköpingsstrand. Nu när fågelföreningen
Tärnan fått en samling med ”I kikaren”,
medlemsblad för Nyköpings biologiska
förening, kan man få lite historiska tillbaka-
blickar om hur djurlivet utvecklats under en
lång period i Nyköpingsstrakten. I marsnum-

ret från 1960 kan man läsa om hur kanada-
gåsen kom till staden.

Kanadagåsen var vid denna tid en ganska
okänd fågel. Utplanteringar hade visserligen
gjorts under 1930 och 1940 talen i Blekinge
och Kalmarsund men den egentliga sprid-
ningen kom inte igång förrän under 1960
talet. Så sent som 1978 skriver Sveriges
Ornitologiska Förening i sin skrift Sveriges
Fåglar att kanadagåsen är en sparsam
till sällsynt häckfågel med ett uppskattat
bestånd år 1971 av 1600 häckande par.

I Nyköping fanns i slutet av 1950 talet en
önskan att få denna exotiska fågel etable-
rad så biologiska föreningen tog kontakt
med kommunen. Det hela resulterade i att
drätselkammaren (motsvarande kommun-
styrelsen) under muntra former 1959 beslöt

att inköpa 4 kanadagäss.
Föreningen hade önskat
sig två par men kommun-
gubbarna
(vi får anta att det vid
denna tid var just gubbar)
tyckte att en gåskarl le-
digt skulle kunna klara av
tre honor, så fick det bli.
Gässen inköptes av Kap-
ten Åkerman i Mölnbo
(strax norr om Gnesta)
och den 27 juni var det
dags för en troligen
oförglömlig utsättning i
Svandammen vid Nykö-
pings Hus.

Här följer Eric Åbergs
berättelse egen berät-
telse. Sjösättningen blev
dramatisk. I dammen

Svandammen
Foto: Eva-Karin Brinell

fanns nämligen en gräsandshona med åtta halv vuxna ungar. När första gåsen gick i vattnet greps alla de närvarande änderna av panik och varningsskriken korsade dammens fridfulla yta. Gräsandshonan angrep den villrådiga gåsungen som en furie, som om det gällt livet. Hon bet och bankade den försvarslösa gåsungen. När hon inte orkade mer kom alla ungarna till hjälp.

Det var otäckt att stå på land och se denna misshandel. Här kom emellertid den barmhärtiga naturen till hjälp och den försvarslösa gåsungen dök och simmade under vattnet så långt som luften räckte. När den så tvingats upp till ytan tryckte den på vattnet och lyckades simma in i hörnet vid slottsmuren. Jag kunde där ta den och föra den i säkerhet. Därefter släpptes all fyra gåsungarna samtidigt. Änderna flydda då och gräsandshonan samlade ihop sin avkomma och ledde sin kull på stigen uppför vallen och sjösatte dem på andra sidan i ån vid smedjan. Problemen var dock inte slut för gässen, de blev omåttligt populära och utsattes för en

sådan intensiv matning att jag ibland trodde att de skulle duka under.

När vintern kom byggdes en inhägnad i hamnen. Biologiska föreningens medlemmar hade under en period fullt upp med att föra tillbaka felflugna gäss som damp ner här och där i staden. Eric Åberg avslutade artikeln med en förhoppning om att gässen skall stanna kvar och ge upphov till en stam som skall ge Nyköpingsborna mycket glädje i framtiden.

Med facit i hand kan vi konstatera att gässen har fått mycket glädje av Nyköping: Nyköpingsbornas glädje över gässen kan nog beskrivas som delad. Min egen uppfattning är att vi skall leva med den natur som omger oss. En stad utan gäss, kajor och gråsparvar vore en mycket tyst och trist miljö som jag inte tror att så många egentligen vill ha.

Bertil Karlsson

*Kanadagås
Foto: Thomas Larsson*

ASKÖ

I Sörmland har vi många skyddsvärda naturtyper med sin alldeles egna karaktär. En av de mer unika för vår del av världen får ändå skärgården anses vara. Sörmlands skärgård är dessutom så pass glest bebyggd att man vissa tider på året närmast kan likna den vid en vildmark. Åtminstone kan den upplevas så om man tar sig ut i kustbandet exempelvis en mars- eller oktoberdag. Skärgården i Trosa är i detta hänseende inget undantag och flera öar och ögrupper är väl värda ett besök. En alldeles egen presentation är Askö värd som är så pass långsträckt att den samtidigt kan sägas representera både inner- och ytterskärgård samt innehåller en rad naturtyper från frodig lövskog till torr tallhed och hyser både betade stränder och kala klippor.

Reservatet

Själva ön Askö samt vattnen runt omkring är avsatta som naturreservat. Sedan tidigare är Bokö-delen av ön ett naturreservat i sig. Som alltid inom reservat gäller särskild hänsyn så gör gärna ett besök på Länsstyrelsens hemsida för att få mer information.

På Askö bedrivs marin forskning och här finns sedan 60-talet Askölaboratoriet. Stockholms Marina Forskningscentrum (SMF) utgör en del av Stockholms Universitet och ansvarar för samordning av svensk marin forskning och miljöövervakning inom egentliga Östersjön samt verkar för långsiktig kunskapsuppbyggnad inom det marina området. Det händer att man arrangerar öppet hus på labbet för besök av allmänheten så håll koll i lokalpressen efter nästa arrangemang.

Att beakta

Den som besöker Askö med omnejd bör vara påläst avseende skydd och beträdnadsförbud av olika slag. Flera mindre öar och skär i Askös närhet har fågelskydd under del av året så se upp efter skyltar med angivna datum och/eller motsvarande information på sjökort. Notera även att sedan sommaren 2014 är även östra Askö ett av försvarsmakten definierat skyddsobjekt. Det gäller alltså skjutfältet som funnits i bruk länge, men som används väldigt sällan. I och med att man definierat området som just skyddsobjekt krävs tyvärr särskilt skriftligt tillstånd att röra sig innanför markeringarna. Man kan ansöka om dylikt tillstånd hos försvarsmakten. Notera att försvarsmakten i och med ändringen till skyddsobjekt inte anser sig skyldiga att i förväg informera allmänheten om eventuella skjutövningar, och signalsystemet som funnits tidigare med exempelvis varningsflaggor kommer inte att användas längre.

Att östra Askö är "skyddsobjekt" innebär tyvärr att det krävs skriftligt tillstånd från försvarsmakten för att vistas inom området.

Naturen

Askö är som sagt en långsmal och ganska stor ö i den inre och yttre delen av Trosa skärgård. Att den kan anses tillhöra både den inre och yttre delen av skärgården på en och samma gång beror på att den är så lång att den nordvästra delen, som f.ö. har ett eget namn och kallas Bokö, gränsar till fastlandet medan den sydöstra delen vetter ut mot det öppna havet. Står man på den sydöstra delen av Askö har man utsikt mot Landsort och Torö utanför Ny-näshamn mot öster respektive nordost samt mot öppet hav mot sydost.

Så gott som hela ön är skogsbeklädd och denna skog är tätare och mer varierad på den norra delen av ön där den ställvis kan vara lundartad. På norra och mellersta delen av ön är det även mycket gran medan tallen tar över alltmer mot sydost. Stora delar av den sydöstra delen av ön har torra tallskogar med inslag av löv och gran. Runt bebyggelse vid Askölaboratoriet och framförallt vid gården Södra Askö finns öppna marker med trädgårdar, gräsytor och hagar. Denna naturtyp utgör dock ett litet inslag i miljön. Vid Södra Askö finns även en liten bit betad strandäng där rastande vadare kan ses. På ön bedrivs bete med kor och får som går fritt varför den numera sällsynta naturtypen betad skog påträffas över stora ytor.

Södra Askö gård håller betande djur som man kan stöta på lite här och var på ostligaste delarna av ön.

En satellitbild över Askö med spetsen av Käftuden (fastland) uppe till vänster i bild. Från inre till yttre spetsen mäter ön ca 9 km. Det ljusa fältet på sydöstra delen är skjutfältet.

Stränderna runt ön består främst av klippor medan det på de yttre delarna finns enstaka större sand- och grusstränder. På norra sidan av den yttre östra delen av Askö ligger den välkända sandstranden Storsand som sommartid lockar många båtåkande semesterfirare. Detta är även en praktisk plats för fågelskådaren att lägga till med båten under vår och höst då stranden oftast ligger öde. Stränderna runt ön består främst av klippor medan det på de yttre delarna finns enstaka större sand- och grusstränder. På norra sidan av den yttre östra delen av Askö ligger den välkända sandstranden Storsand som sommartid lockar många båtåkande semesterfirare. Detta är även en praktisk plats för fågelskådaren att lägga till med båten under vår och höst då stranden oftast ligger öde.

Utmed främst den västra ”utsidan” av Askö finner man mindre skär. Flera av dessa har beträdnadsförbud delar av året och de utgör många gånger själva sinnebilderna av ytterskärgård.

Fåglarna

För fågelskådaren är Askö främst intressant då ön innehar så pass varierad natur och dessutom ligger i sträckleden i kustbandet där både vadare, sjöfågel, rovfåglar och tättingar ibland kan ses i koncentrationer. Som brukligt när det handlar om flyttande fåglar kan det vara näst intill fågeltomt ena dagen medan det ses desto fler individer och arter kanske redan dagen därpå. Fågelskådning i skärgårdsmiljö är mycket väderberoende och det behöver inte vara det fina vädret som bjuder på mest fågel. Tvärtom är det snarare så att i samband med olika slags ruskväder har man bäst chans att se mycket fågel. Den s.k. ”ö-effekten” kan exempelvis noteras om flyttande småfåglar om hösten möter en front innehållande regn. Då vill gärna småfågeln som flyger över havet gå ner och rasta på första bästa land vilket då blir den ö som först kommer i sikte. Under sådana förhållanden kan det bli stora koncentrationer av småfåglar på öar i skärgården. I samband med koncentrationer ökar också chansen att hitta något ovanligt.

På östligaste Askö finns grus- och sandstränder som här i kanten på skjutfältet. Främst sommartid märks ett friluftsliv i området medan det är glesare mellan båtarna under vår och höst.

Här ses Isskären som ligger strax utanför Östra Askö. Dessa öar tillhör de med delvis beträdnadsförbud delar av året.

Omvänt kan det vara förskräckande fågeltomt vissa dagar med soligt och vackert högtrycksväder då det sträckande fåglarna ser det lockande fastlandet och istället flyger dit. Det finns dock ingen automatik i att ett visst väder ger en viss utdelning i fågelskådan och det är väl just denna svårighet att förutse vad man ska mötas av som gör denna typ av fågelskådning så spännande.

Skjutfältet på östra Askö som håller häckande arter som stenskvätta och trädlärka. Fältet bör spanas av om det varit väder för "nedfall" då tättingar kan rasta i lite större antal. På stranden ut mot havet finns en av våra säkrare häckningsplatser för större strandpipare så här måste man ta sig fram med stor aktsamhet.

Brandkronad kungsfågel som utgör ett exempel på en ovanligare gäst på Askö.

94 | Det sörmländska fågelåret 2014

Förutom att vara en utpräglad sträcklokal under vår och höst representerar även de yttre delarna av Askö med kringliggande skär även den särpräglade naturtyp som just den karga ytterskärgården utgör. Här möts man under häckningssäsongen av arter som tordmule, tobisgrissla, labb och svärta. Under denna häckningssäsong är det också som redan nämnts beträdnadsförbud på flera skär i området så besökaren måste vara observant på informationsskyltar och noteringar på sjökort.

Kala skär i det yttre kustbandet utgör en alldeles särskild miljö som utgör en lockelse för fåglar och fågel-skådare, men även för saltörstande semesterfirare under varma somrardagar.

I området runt östra Askö ses främst under vintervinter och vår även större ansamlingar av ejder och alfågel. Man får lov att vara rätt hårdhudad om man inte ska beröras av den sång dessa två arter spelar upp under våren. Att befinna sig i ytterskärgården en lugn vårmorgon med sång av ejder och alfågel i luften är en stor naturupplevelse som varje modern och småstressad människa borde få uppleva någon gång i livet.

Alfåglar ses oftast i vinterdräkt i Sörmland, men en del dröjer sig kvar så pass länge under våren att de hinner anlägga sommardräkt som detta par på bilden.

Ejdrar på flygtur vid Askö. Ejdern utgör en av karaktärsarterna i skärgården och runt Askö får man ofta stifta bekantskap med den. Under våren inte sällan i ansevärd antal.

Den blåvingade gräshoppan är en exklusivitet som håller till på eller intill bara partier på skjutfältet strax innanför östra stranden. Även apollofjärilen får räknas till de exklusiva arterna i vårt landskap och denna individ är fotad på Ångsholmen.

Övrigt

Kom ihåg att det inte bara är fåglar som är av intresse vid besök på Askö. Man bör även hålla koll efter exempelvis intressanta växter och fjärilar. Vackra och sparsamma arter som pukvete och orkidén Adam & Eva kan ses på de inre delarna av ön och med lite tur kan man hitta ovanliga fjärilar som hagtornsfjäril, apollofjäril och på senare år viddefuks. På skjutfältet finns även den mycket ovanliga blåvingade gräshoppan.

Ett vackert bestånd av Adam & Eva nära Askölaboratoriet.

Egen båt krävs som regel för att ta sig till Askö och det gäller att hitta en skyddad vik för att lägga till som här vid Stockviken en sen septemberdag.

Hitta dit

För att ta sig till Askö krävs det privat båt. Sommartid kan man för en måttlig summa åka med badbåten från Trosa hamn som går till badplatsen Storsand på östra Askö. Den går regelbundet vid fint väder. Vill man däremot ha lite egen frihet och åka på andra tider än soliga sommandagar är man alltså hänvisad till egen transport.

Mer information

Den intresserade hittar mer information om Askö på Länsstyrelsens hemsida:

<http://www.lansstyrelsen.se/sodermanland/sv/djur-och-natur/skyddad-natur/natureservat/trosa/asko/Pages/Index.aspx>

Och om Askölaboratoriet på Stockholms Marina Forskningscentrum (SMF):

<http://www.su.se/ostersjocentrum/askolaboratoriet>

Text samt alla foton i artikeln: Göran Andersson

Isabellastenskvätta ny art för rapportområdet

Att ett telefonsamtal ibland kan vara väldigt kort men även innehålla åtskilligt fick jag erfara tidigt i våras.

Yngve: ”Jag ser just nu en väldigt ljus stenskvätta.”

Kent: ”OK, jag kommer.”

Ovanstående kan ibland räcka som ett informativt samtal.

Visst är det kul om man hittar någon lite udda art som kryddar en skådarpromenad en marseftermiddag. Kanske kan man se någon blå kärrhök som svävande likt en pappersdrake söker föda över fälten, eller möjligen några sångsvanar som trumpetande sträcker mot norr. Men att hitta en riktig ”stänkare” som också är en ny art för rapportområdet och sätter halva Sverige i rörelse kanske man ändå inte räknar med.

Men det var precis vad som hände på eftermiddagen den 31 mars när Yngve var ute och skådade i Gorsingeholm. Efter någon halvtimmes spanande upptäckte han en ovanligt ljus stenskvätta som sprang omkring på Lötfälten. När Yngve hade obser-

verat stenskvättan en stund ringde han till Markku Kemppi samt till mig, Kent Söderberg.

Väl framme vid Lötfälten och efter en god stunds skådande och diskuterande om stenskvättans arttillhörighet började vår puls öka: Har vi verkligen en isabellastenskvätta framför oss? En art som häckar närmast i sydöstra Europa. Detta skulle i så fall vara den första rapporterade isabellastenskvättan i Sörmlands rapportområde. Det är också en mycket trevlig ny art i Strängnäs kommun. Därtill är den det första marsfyndet i Sverige av isabellastenskvätta.

Isabellastenskvättan sågs länge på nära håll och i bra medljus. Det fanns dock några frågetecken kvar, bland annat ögonbrynstreckets form, vilket gjorde att vi fotodokumenterade fågeln. Några hyfsade bilder togs och vi lämnade fågeln när obsljuset började försvinna.

Väl hemma granskade jag bilderna.

Isabellastenskvätta
Foto: Ulf Gustafsson

Lillvingen mycket mörk, ögonbrynsstrecket ljusast framför ögat och ett mycket brett terminalband... Pusselbitarna började falla på plats. Nu kunde vi släppa bomben. En isabellastenskvätta rastar i Strängnäs kommun, på Lötfälten i Gorsingeholm. Blytungt.

Markku larmade ut isabellastenskvättan sent på kvällen den 31 mars och trots att det var den första april stod många fågelintresserade, både lokala fågelskådare och skådare från när och fjärran, och inväntade gryningsljuset. Stenskvättan sågs av många tillresta ornitologer fram till den 2 april.

Men varför var det inte en ”vanlig” stenskvätta, frågade vi oss?

En sak som genast slog oss var att isabellastenskvättan var jämnfärgat ljust beige

både på ovan- och undersidan vilket gjorde den ganska kontrastlös. Den rörde sig ofta i upprätt ställning, vilket inte vår egen stenskvätta så ofta gör. Den sprang och ställde sig aningen vaksamt på de lite högre tuvorna för att sedan försvinna ned i de plöjda fårorna. Fågeln var på sin vakt men tämligen orädd. Det gick bra att närma sig för fotodokumentering. Fågeln sågs bara flyga kortare sträckor men då kunde vi se ett mycket brett stjärtband jämfört med stenskvättans smalare ändband.

Då fågeln var riktigt nära oss kunde vi notera att ögonbrynsstrecket på isabellastenskvättan var vitast framför ögat och inte bakom eller över ögat som är fallet med vår vanliga stenskvätta.

Kent Söderberg, Markku Kemppe, Yngve Meijer

*Markku Kemppe, Kent Söderberg och Yngve Meijer
Foto: Kent Söderberg*

Årets fågelhändelse i Strängnäs var inget 1:a aprilskämt

Kommunens första isabellastenskvätta hittades på eftermiddagen under måndagen den 31 mars. Arten häckar närmast i nordöstra Grekland samt på östra Balkan, vidare genom Ukraina och Mongoliet fram till nordcentrala Kina. Den är alltså en ganska långväga gäst. Isabellastenskvättan är en flyttfågel som övervintrar i Afrika och Indien. Den är en sällsynt gäst i västra Europa och har anträffats 17 gånger tidigare i Sverige; den första gången var 1980-10-18 i Gräsgård på Öland. Fyndet här i Strängnäs är även det första inom vårt rapportområde (Sörmland).

Det är ovanligt med vårobservationer av isabellastenskvätta i Sverige. Den här observationen är den första i mars och den fjärde på våren. Arten är en insektsätare som trivs

på slätter eller sluttningar med kort gräs i varmt, torrt klimat till exempel i gränsen mellan naturstäpp och halvöken; gärna med spridda stenblock. Så därför passar den plöjda åkern vid Löt alldeles utmärkt. Här känner den sig som hemma. Fågeln var kvar under tis- och onsdagen. På torsdagen återfanns den inte.

Det vetenskapliga namnet är *Oenanthe isabellina*. Varför heter den isabellastenskvätta? Det kommer med all sannolikhet från en apokryfisk (se not) berättelse om den spanske kungen Filip II:s dotter, prinsessan Isabella, som lovade att inte byta sitt linne förrän den flandriska staden Ostende (i nuvarande Belgien) hade fallit. Staden hade belägrats av hennes gemål ärkehertig Albrekt av Österrike. Belägringen varade

Isabellastenskvätta

Foto: Stefan Pettersson, www.steffelodi.se

Isabellastenskvätta på Lötfälten
Foto: Leif Ekblom

tre år (1601-1604) och när staden föll hade hennes linne antagit den smutsgula färg som kallas isabellafärg.

Fågeln larmades ut på kvällen den 31 mars. Tidigt i gryningen på morgonen den 1 april var skådare på plats. Observationsplatsen var vid korsningen av Lötvägen och grusvägen längs diket bort mot våtmarken. Inledningsvis var det skådare från kommunen men snart anslöt även skådare från övriga Södermanland. Under dagen kom folk från hela Mälardalen och även några hälsingar dök upp. Den mest långväga var Sören Sahlin från Malmö, han som har rekordet i antal observerade arter på ett år - 338 under 2013.

Isabellastenskvättan var lättskådad och rörde sig på bägge sidorna om Lötvägen. Som närmast satt den i medljus på betongplattan vid korsningen (ca 10 m) och t.o.m. på bilantennen på Petter Sundins bil. Leif Ekblom kontaktade Strängnäs Tidning som kom ut och gjorde ett reportage, som kom in i onsdagens upplaga med stor bild på framsidan. Utöver det ovanliga fågelbesöket förärades tillfället med ett besök av den berömde fågel målaren Lars Jonsson.

Han skådade och satte sig sedan i bilen och gjorde en skiss eller målning. Det var en strid ström hela dagen utan någon större anhopning, vilket underlättade parkeringsfrågan. Fågeln var kvar även under onsdagen och tillströmningen av skådare fortsatte. Många passade på att få ett dubbelt livskryss genom att även passera Mörkö för att se på den kaspiska piparen, som varit där över en vecka.

En slagning i Svalan och på Club300:s hemsida visar att 290 skådare har besökt oss och rapporterat kvättan. I Svalan har totalt 406 rapportörer lagt in rapporter inom Strängnäs kommun under 2014, vilket är dubbelt så många som under ett normalår. Av dessa var 53 från kommunen (ett normalår). Då finns ändå många som inte lägger in sina observationer i systemet kan vi konstatera.

Not. Apokryfer från grekiskans ἀπόκρυφος (apokryphos), som betyder gömd, fördold, svårbegriplig, är texter som påminner om bibelböcker och gör anspråk på en sådan auktoritet men som inte erkänts som sådana.

Leif Ekblom

Vitnackad svärta vid Hjälmaresund

Konversation uppsnappad vid Dansbaneudden, Hjälmaren 18 maj kl 04:55:

- Titta, man kan skymta en flock sjöorrar långt bort i diset, eller är det svärter?
- Nu kommer de närmare, de här kommer vi att få se fint när ljuset blir bättre.
- Ser ut som sjöorrar, men det är något vitt i flocken...
- Kanske är det en vitnackad? (skratt)
- Ja det vore något...
- Det är i alla fall en fågel med något tydlig vitt bland orrarna. Men så där mycket vitt kan det väl inte bli av en nackfläck, eller?
- Måste vara en skäggdopping som ligger bakom flocken med sjöorrar.
- Ja, men tänk om det vore en vitnackad svärta? Mmm..., konstigt, ”doppingen” dyker med sjöorrarna.
- Mmm..., ännu konstigare med en ”dopping” mitt i en flock med sjöorrar.
- Men du, det är ju helt sjukt, det där är ju inte en dopping!
- Nej du, men kan det verkligen vara en vitnackad?
- Ser du, den har något orange på näbben!!!!
- Banne mig, det ligger verkligen en vitnackad svärta där!
- JAAAAAAAAA!

Hjälmaren

Foto: Thomas Larsson

Ungefär så gick snacket när vi upptäckte den vitnackade svärten vid Dansbaneudden vid Hjälmaresund. Om någon hade sagt att vi skulle hitta en raritet den här morgonen så hade vi nog inte gissat på en vitnackad svärta utan snarare på vitvingad tärna. Dagen innan hade det setts över 100 ex vid Kvismaren, vilket gjorde att vi tyckte oss ha hyfsade odds för att få se åtminstone något exemplar vid Hjälmaresund. Men som så ofta är fallet med fågelskådning så blir det sällan som man tänkt sig...

Vi var på plats vid Dansbaneudden strax efter soluppgången, ca 04.30. Ute vid udden låg Hjälmaren kavlugn och spegelblank. Det var dessutom lite disigt så sikten var långt ifrån den bästa. Under sådana förhållanden kan det vara lite svårskådat från Dansbaneudden. Man står väldigt lågt, ibland bokstavligen med fötterna i vattnet, vilket gör att det kan vara svårt att se fåglar som ligger på vattnet långt ut. Under sådana här förhållanden kan det ibland vara svårt att se horisonten. Himmel och vatten smälter liksom ihop och man blir nästan yr av att spana i tubkikaren. Man ser då ofta flockar med sjöorrar eller svärter som är uppe och flyger, men om de sänker sig ner mot vattenytan så ”försvinner” de helt eller kan bara ses som suddiga dallriga klumpar på vattenytan.

Trots att förhållanden var precis sådana den här morgonen så upptäckte vi tidigt en flock med sjöorrar som låg ute på Storhjälmaren. Till att börja med gjorde siktförhållandena och avståndet att det faktiskt inte med säkerhet gick att säga att det var en flock med sjöorrar utan det kunde lika gärna vara svärter. Vi hade dock

Joachim Strengbom och Johan Mellquist
Foto: Linnéa Mellquist

lite flyt. Flocken flyttade sig allt närmare och sikten förbättrades och så småningom gick det att se fåglarna riktigt bra.

När flocken låg strax öster om stolparna till den före detta kalklinbanan upptäckte vi något vitt i flocken. Det var fortfarande irriterande disigt. Den vita pricken vi såg försvann med jämna mellanrum. Vi trodde först att det vita måste komma från en skäggdopping (upplevs vit framifrån) som låg bakom flocken och dök med jämna mellanrum. Vi diskuterade, mest på skämt, möjligheten att det var en vitnackad svärta. Vi kunde liksom inte på allvar tro att det verkligen kunde vare en vitnackad som låg där ute.

Till saken hör att möjligheten att hitta en vitnackad svärta länge har varit ett återkommande samtalsämne under sträckskådning vid Dansbaneudden. Vi som bukar vara där har väl alla insett att det inte är helt omöjligt att hitta en, men i ärlighetens namn har nog ingen egentligen trott att det skulle hända utan mest betraktat det som ett trevligt drömscenario att snacka om.

Att en vitnackad skulle ligga och guppa

bland sjöorrarna vid Dansbaneudden var liksom lite för bra för att vara sant. Andra konstiga förklaringar, som olika sorters synvillor eller missfärgningar kändes därför till och börja med som mer troliga alternativ. Bland annat tyckte vi att fågeln upplevdes lite för vit för att det bara skulle vara nacken på en vitnackad svärta vi såg. Vi trodde därför, trots att det egentligen stämde rätt dåligt med verkligheten, att det var troligare att det vita som vi såg var halsen på en skäggdopping (sedd framifrån).

Allt eftersom sikten förbättrades blev vi dock mer och mer övertygade om att doppingteorin inte riktigt höll utan att det faktiskt var rimligare med en vitnackad svärta. Fågeln, med något vitt på, dök synkront med sjöorrarna och låg ofta mitt i flocken och inte bakom den! Den verkade dessutom ha något vitt både fram och bak på huvudet. Pulsen steg, och rätt som det var glimrade en röd-orange näbb till och bestämningen kunde spikas.

Sikten förbättrades ytterligare och fåglarna kom ännu lite närmare. Vi kunde nu se att fågeln hade tydliga vita fält både i nacken och ovan näbbasen. Vi kunde också se den kraftiga läckert skovelformade röda-orange näbben. Trots att fågeln hela tiden höll sig på ett avstånd om ca 1 km var det förvånansvärt lätt att se dessa detaljer i tubkikaren (tyvärr hopplöst svårt att föreviga på bild). Svärtan var tämligen samarbetsvillig och blev kvar i området ända till 28:e maj vilket gjorde att många fick chansen att se denna udda "clown" i flocken med sjöorrar.

Joachim Strengbom och Johan Mellquist

Viking Olsson

Det var en sådan där magisk majmorgon tidigt åttiotal vi gjorde vår första radiosändning tillsammans. Strandstuviken låg spegelblank när Radio Sörmlands signatur klingade. Solen värmden redan klockan sex. Under två timmar öppnade den länge biologiläraren dörren till en för mig dittills okänd värld; befolkad av rödbenor, strandpipare och gravänder. Sedan följde många år av naturprogram. Utan att tveka tog han sig an lyssnarnas frågor; inte bara om hans älskade fåglar. Växter och småkryp gick lika bra.

Det var först när Viking följde med till P1-programmet Naturmorgon jag förstod vilken auktoritet han var i fågelvärlden. Vi stod där i mörkret och testade tekniken inför programstart när teknikern, en inbiten skådare säger i mina lurar: ”du ska bara veta vilken stor dag det här är för mig, att få ratta Viking Olsson. Hans böcker var som Bibeln för mig när jag var grabb.”

Det var så jag fick kunskap om hans böcker - ”Året runt i fågelmarkerna” till exempel, som för inte så länge sedan gavs ut igen.

Vi betade av hans specialområden ett efter ett. Så serverades radiolyssnarna spybollar till frukost i en direktsändning från var-fågeln vinterrevir vid Horn och något år senare ringmärkning av släktingen törnskata i en soldränkt beteshage i hans älskade Gryt i Östergötland. Det var förresten ringmärkning av skrântärnor ute på de yttersta skären där som ledde till den fantastiska historien om Lovestone Fenucco, en ung föräldralös kille som hittade två fåglar som Viking ringmärkt. Han skickade in ringarna och väckte Vikings nyfikenhet. Det ledde till ett fadderskap som höll på ända fram till Lovestones lärarexamen.

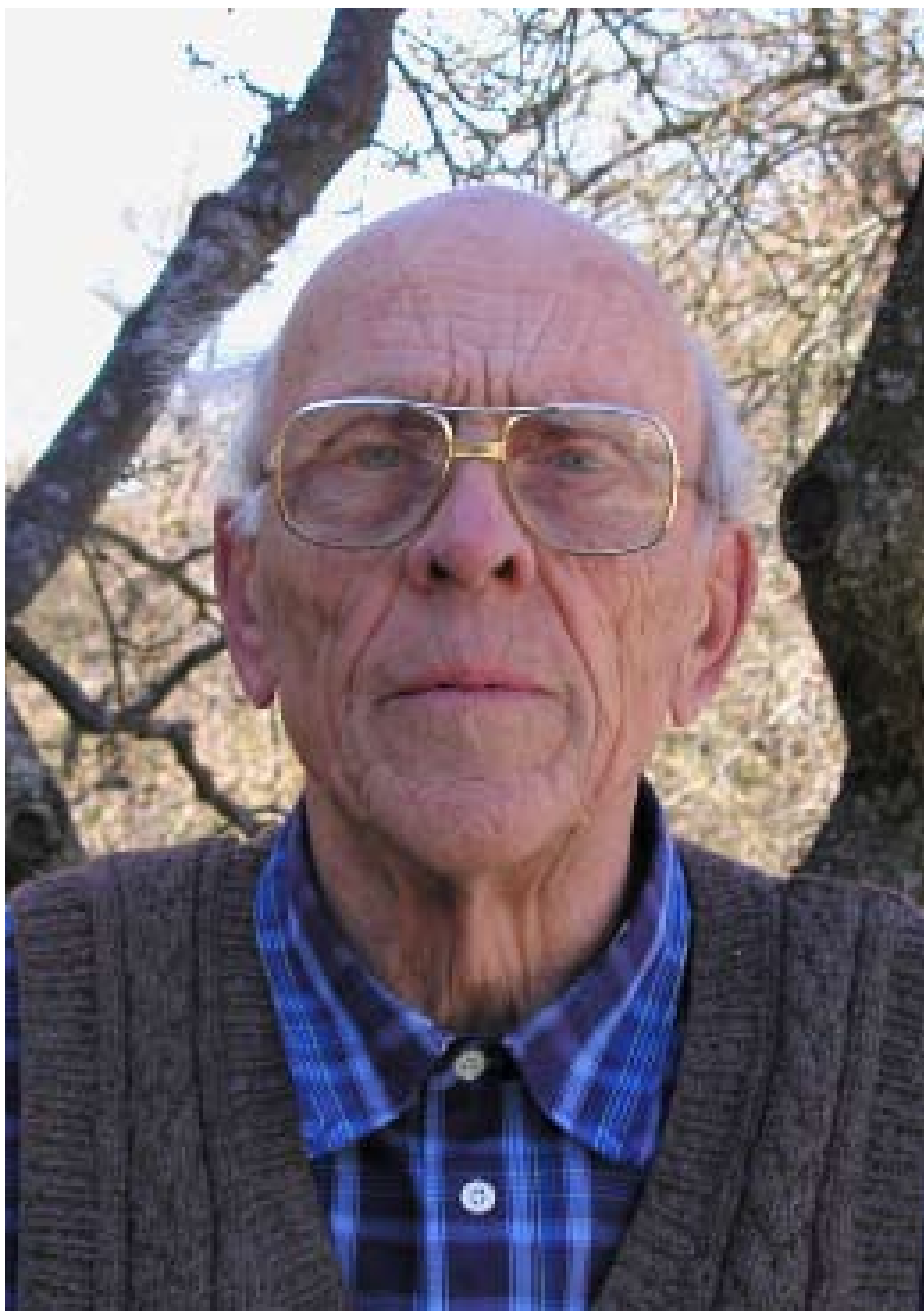
När vi gjorde radioreportage om nötkråkan från hans studieområde på Sjöskogen var det en hisnande upplevelse att se en man i 75-årsåldern oförväget klättra fem meter upp i en gran, med ringmärkningsväskan på ryggen. Bara att hitta nötkråkornas bon är ett riktigt detektivarbete.

Allt Viking gjorde var metodiskt. Vi satt i hans källare och pratade om smågnagare eller något liknande när han plötsligt ilade till frysen och hämtade fram några påsar. Det var material från hans stora berguvsstudier. Han samlade under flera år in bytesrester för att kartlägga uvarnas matvanor. De sorterades och hamnade i frysen. Det var då hustru Ulla-Kajsa krävde att de skulle ha separata frysar. Den allra högtidligaste inspelningen var en mödosam klättring, i tulkörtens doft upp till en berguvshylla där vi märkte en unge. Det var det yttersta beviset på förtroende att få följa med dit.

När jag räknar upp alla de här studieområdena är det svårt att förstå att det handlar om en enda människa. Då är det ändå bara en del av allt det han åstadkommit - då är ändå allt hans naturvårdsarbete oräknat: skyddet av skog runt havsörnsbon, den oförtrutna kampen för att försvara strand-skyddet, utvecklandet av ”Huven Uven” för att inte fåglarna ska dö kraftledningsdöden. Och så vidare.

En av naturens främsta försvarsadvokater har tystnat. Jag hoppas vi är många som hjälps åt att fylla luckan.

*Vännen och lärjungen
Lena Näslund*

Viking Olsson
Foto: Jan Gustafsson

Rosenfinken, vår skönsjungande sommarbudbärare

I denna artikel presenteras lite om arten i Sverige samt hur den har invandrat i vårt län. Vi får här veta vad som gör denna art sårbar, samt vad som krävs för att den skall trivas. Vi får också ett utdrag ur en äldre artikel från rapporten från Snäckviksprojektet 1984 – 1988, som handlar om artens höstflyttning vid Snäckviken, Nyköping.

Beskrivning

Rosenfinken är sparvstor med relativt smal men kraftigt välvd näbb och kluven stjärt. De äldre hannarna är karmosinröda i sin fjäderdräkt. Hannarna är under sitt första levnadsår vanligtvis, i likhet med honorna, olivbruna till gråtonade i fjäderdräkten. Hannarna får successivt sin röda färgton och enstaka unga hannar kan därför vara

partiellt färgade. Sången är en karaktäristisk kort, melodisk och ljudlig vissling ("please to meet you").

Utbredning och status i Sverige

Rosenfinken är en östlig art med en vidsträckt utbredning från Kamchatka till Västeuropa. Arten har expanderat västerut mot Europa, och dragit sig tillbaka i olika omgångar. En framryckning mot väster gjordes i början av 1800-talet och arten noterades första gången i Sverige på Gotland 1839, innan den drog sig tillbaka på 1840-talet. Nästa expansionsvåg ägde rum på 1930-talet. I samband med detta etablerade den sig i sydöstra Finland. Det första konstaterade häckningsfyndet i Sverige var 1938 på Fårö och det andra på Stora Karlsö 1949.

Rosenfink hona
Foto: Leif Nyström

Under 1950-talet började spridningen i Sverige med Dalälvsområdet mellan Säter och Leksand som ett av de första kärnområdena. Under 1960-talet och tidigt 1970-tal kom en snabb etablering med tidiga förtätningar vid Dalälven, längs Ljungan och Indalsälven, södra Vätternområdet samt vid de stora sjöarna i Mellansverige. Etableringen gick även snabbt i sydöstra Sverige, inom ett område från östra Skåne till Öland och Gotland. På drygt 15 år ökade antalet rapporterade hannar mer än fyrtiofald, från 31 ex. år 1958 till 1 409 ex. år 1974.

Under 1970- och 1980-talen fortsatte spridningen och utbredningsområdet vidgades till att omfatta de flesta landskap med en sammanhängande utbredning i Mellansverige och längs hela Norrlandskusten. Beståndet ökade hela tiden fram till mitten av 1990-talet. Mot slutet av 1990-talet fanns rosenfinken tämligen allmänt till sparsamt i hela landet utom sydvästra Sverige, delar av Småland samt i det inre av Norrland, där den förekom sparsamt till sällsynt.

En viss nedgång av rosenfinkbeståndet började noteras i slutet av 1980-talet, bl.a. på Öland. I mitten av 1990-talet började en mer generell och påtaglig minskning i landet med en tendens till en utplaning och stabilisering under senare tid. Enligt Svensk häckfågeltaxering har rosenfinken minskat med ca 60 % under perioden 1993–2004 och beståndet uppvisade en signifikant årlig minskning med 9 % per år under perioden 1996–2003. Minskningen bekräftas i stort av ringmärkningsdata från Naturhistoriska riksmuseet och från Ottenby fågelstation. En liknande utveckling kan ses i många andra europeiska länder; ca 25 % minskning under de senaste 10 åren i Finland, Norge och Danmark samt en minskning med 40–50 % i delar av Tjeckien och Tyskland sedan slutet av 1990-talet.

I Västerbotten, Uppland, Sörmland, Västergötland, på Öland och utmed västkusten bedöms beståndet ha mer än halverats sedan mitten av 1990-talet, jämfört med slutet av 2000-talet. I andra områden, bl.a. i Blekinge och i Lappland har minskningen inte varit lika synbar. Rosenfinken är dock alltså en regelbunden häckfågel från Skåne till Jämtland. Häckningsstatus är mer osäker i nordligaste Sverige. Den svenska populationen är idag, efter nedgången på 1990-talet, beräknad till ca 17 000 par.

Rosenfinkens höstflyttning påbörjas under mitten av juli och fortgår främst till början till mitten av september. Sträcket går åt sydost till övervintringsområden i sydöstra Pakistan, Nepal, norra och centrala Indien och möjligen ända bort till Sydostasien.

Hur har det varit i Sörmland?

Den första kända observationen i Sörmland var i juni 1954 vid Sörfjärden vid Mälaren då en ännu inte utfärgad hane sjöng och visade sig för observatören.

Sedan dröjde det till 1958 innan nästa kända fynd noterades, då vid Sjösa gård, Nyköping. Därefter får vi vänta till 1964 innan rapporter om arten blir årliga. Från 1968 finns de första konstaterade häckningarna i länet, och dessa var i de nordvästra delarna av Sörmland. Från 1968 fram till 1975 så rapporteras det om ca 15 – 25 sjungande fåglar/år. Från 1975 betraktas arten som en regelbunden häckfågel i länet. Nu ökar arten rejält i rapportområdet, och då framförallt utmed kusten, men även i inlandet ses en ökning men inte lika påtaglig som i kustområdena.

1980 inventerades arten och då inkom rapporter om 95 sjungande hannar, resultatet bedömdes som normalt - dåligt baserat på förekomsten på välkända lokaler. 1983 rapporterades det om ca 150 sjungande fåglar

och ökningen var spridd i hela rapportområdet. Från och med nu kommer arten inte att rapporteras om den enbart är sjungande, enbart häckningar och ringmärkta fåglar rapporteras till regionala rapportkommittén.

1992 beskrivs läget i länet, ca 35 sjungande hanar från Eskilstuna - Strängnästrakten, i övrigt mycket dålig rapportering från centrala och inte minst de normalt rosenfinkstäta områdena runt Nyköping - Trosa samt Mörkö. De senaste årens ökning tycks dock ha stagnerat och en viss tillbakagång har märkts i Nyköpingstrakten. 1991 års regniga och kalla häckningssäsong spelar säkert en viss roll. På samma sätt påverkar också 1992 års varma och mycket torra sommar häckningsframgången.

Från 1993 och fram till slutet av 1990-talet är minskningen påtaglig, här finns också en brist i materialet då väldigt få rapporter om sjungande fåglar inkommer till Rrk Sörmland, men vi ligger i intervallet 28 – 85 sjungande fåglar, varav de sista åren ligger på den lägre summan.

2000-talet började med dryga 30 sjungande fåglar, för att från och med 2003 till 2009 hålla sig i intervallet 35 till 70.

Hur har då senaste åren varit?

Vi ligger fortfarande kvar på ett ganska dåligt resultat, ca 50 till 90 sjungande fåglar, men ändå något bättre än bottenåren på slutet av 1990-talet. (Vad vi också skall ha i åtanke är att numera är inte Södertälje kommun med i antalet rapporterade fåglar). Numera verkar det som om antalet fåglar i inlandet ligger på en rejäl låg nivå, 7/10 av rapporterna härrör från kusten, alltså bara 3/10 från inlandet.

Vi ser med en sådan här sammanställning hur viktigt det är att rapportera fåglar, tyvärr har vi inte riktigt tillförlitliga siffror från en

del år då rapporteringen var borttagen för sjungande rosenfinkar.

Ekologi

Rosenfinkens populationsstruktur påverkas av spridningsbeteende, flyttningsmönster och tidigare expansionsförlopp hos arten. Den senaste expansionsfasen kännetecknades av en växande populationstäthet i kärnområdena. De första fåglarna i spridningsförloppet har till största delen utgjorts av en randförekomst av pionjärer, icke utfärgade fjolårshannar besätter nya revir i lämpliga biotoper. Revirbeteendet tycks ha varit täthetsberoende med en inledande etablering i lösa kolonier dominerade av fjolårshannar. Då kolonin förtätats till en viss nivå sker utvandring och vidare expansion.

Gynnsamma biotopförändringar, en ökad anpassning till nya biotoper samt varmare vårar och höstar under de senaste årtiondena har förlängt rosenfinksäsongen i Västeuropa. Den förlängda häckningssäsongen har gett unga hannar ökade möjligheter att hinna utforska tänkbara häckningsmiljöer och revir. Rosenfinkhannarna anländer nära en vecka tidigare till häckningsplatserna än honorna, vanligtvis under andra delen av maj. Häckande hannar är mer ortstrogna än honorna och starkt bundna till den plats de tillbringade sin första sommar. Endast en liten del av fjolårsungarna återkommer till födelseområdet.

Häckningsbiotoperna kan karaktäriseras av halvöppna fuktiga marker, ofta igenväxande buskrika betes- och odlingsmarker omgivna av buskage och lövträd. Biotoperna är komplexa och innehåller en mosaik av olika vegetationstyper, ofta i kortvariga unga successionsstadier. Optimala miljöer återfinns vid sjöar och vattendrag med inslag av ett frodigt örtskikt, vass och bärbuskar. Rosenfinken häckar även i öppna torrare eller friskare marker med enbuskar och unga granar,

Rosenfinksbiotop
Foto: Jan Gustafsson

samt i lundar, parker och trädgårdar. Arten påträffas däremot ytterst sällan i slutna miljöer eller i starkt urbaniserade områden.

Exponerade sång- och utkikspplatser i toppen på buskar eller lägre träd utgör viktiga inslag i reviren. I Norrlands inland har häckningar av rosenfink under senare år konstaterats i kalhyggesmiljöer med stort inslag av unga lövträd. Antalet häckande par varierar vanligen från 1 till uppemot 20 par/km² och revirens storlek varierar beroende på populationstäthet och biotopkaraktär. Det råder ofta ett underskott på honor i kolonierna och under vissa år uppträder ett stort flytande bestånd av oparade hannar, i regel ännu inte utfärgade fjolårshannar.

Boet byggs av honan och placeras vanligen nära marken, sällan högre upp än 1 m. Det läggs ofta i vass, i vide- eller rosenbuskar eller i låga träd (t.ex. al, hägg, björk, men även i unga enar och granar där sådan finns). Boet kan även placeras direkt på marken i ört- och bärrika snår, t.ex. bland älgört och björnbär. Honan lägger 4–6, vanligen 5, ägg. Bobyggandet tar som regel 3–6 dagar, äggläggningen 2–4 dagar och ruvningen varar i medeltal ca 12 dagar. Ungarna tillbringar därefter i genomsnitt 12 dagar i boet innan de blir flygga.

Rosenfinken lever främst av löv- och blomknopp, samt frön och hängen från träd och buskar.

Även frön från olika örter, t.ex. maskros och älgört, odlade grödor, bär och insekter utgör viktiga inslag i födan.

Boungarnas basföda utgörs av insekter, främst skalbaggar, fjärilslarver, bladlöss och flugor, samt spindlar. Reproduktionsframgången är starkt

påverkad av bopredationen under framför allt ruvningen, då honan trycker hårt på boet. Predationen är betydligt större i kantzonerna mot öppen mark än i snårens mer täta och centrala delar. Bland de vanligaste predatorerna kan nämnas kråkfåglar (främst kråka och skata), törnskata, sparvhök, mink, vessla, huggorm och katt. Det är inte ovanligt att ruvande honor tas direkt på boet av t.ex. katter. Hämplingen är en konkurrerande art som reagerar aggressivt och försöker jaga bort rosenfinken.

Inför flyttningen samlas ofta ungfågeln i skyddande vassmiljöer.

Hot

Rosenfinken har från 1960-talet och framåt gynnats av landskapets storskaliga förändring och kan anses som både flexibel i sitt biotopval samt i hög grad anpassbar till helt nya biotoper. Artens livsmiljö utgörs dock till mycket stor del av tidsmässigt kortvariga igenväxningsmiljöer som i regel är komplexa till sin struktur. De satsningar på strandängsrestaureringar för betesdrift med nötboskap som ägde rum i början och mitten av 1990-talet har i vissa fall missgynnat rosenfinken. Stora arealer igenväxande buskrika högrötsängar började restaureras för betesdrift vid Göta älv flera år före den

allmänna nedgången i mitten av 1990-talet. Rosenfinken gick snabbt tillbaka, eller försvann i princip helt, i de restaurerade områdena. Detta trots att vissa fuktängar endast delvis restaurerades, t.ex. vid greningen av Göta och Nordre älv. I närliggande områden som ej restaurerades höll sig populationen däremot stabil. Samma mönster tycks föreligga på många håll, bl.a. i Askövikens. Även i områden där igenväxningen resulterat i mer skogsliknande miljöer minskar rosenfinken snabbt för att till slut försvinna. Rosenfinken saknas i välhävda betesmarker utan inslag av buskar och trädridåer, men tycks klara ett svagt betetryck som sker mer selektivt eller fläckvis där det finns kvar grupper av buskar och unga träd.

Andra hot är förknippade med strukturella förändringar i jordbrukslandskapet, t.ex. dränering av ångar och våtmarker, täckdikning, borttagande av kantzoner, avverkning av busk- och trädridåer samt skogsplantering på övergiven jordbruksmark. Den stora nedgången kan dock rimligen inte förklaras med bara förändringar på häckningsplatserna i artens svenska kärnområden. Det är rimligt att artens livshistoria med kraftiga expansions- respektive regressionsvågor påverkar den storskaliga beståndsdynamiken. Kunskapen är mycket dålig vad det gäller förhållandena längs flyttningvägarna och i övervintringsområdena.

Åtgärder

En viktig förutsättning för vidmakthållande av stabila rosenfinkkolonier är bevarande av mosaikstrukturen på tillräckligt stora arealer av de viktigaste biotoperna, örtrika fukt- eller strandängar vid sjöar och vattendrag och igenväxande friska till torra ängs-, odlings- och betesmarker i jordbrukslandskapet. Genom olika skötselåtgärder kan mosaiken i biotoperna bevaras. Skötseln skall fokuseras på att bevara områden med ett rikt örtskikt, bärrika miljöer, frodiga och vegetationstäta

diken och våtmarker, vasspartier, insektsrika brynmiljöer med unga successioner av buskar och lövträd samt lövträdsridåer eller solitärträd med utkiks- och sångplatsmöjligheter. I reservat som omfattar stora arealer strandängar eller fuktiga marker och som hyser kolonier av rosenfink, bör vissa områden tillåtas att växa igen till en viss nivå, eventuellt i kombination med svagt betetryck eller efterbete, varefter ett successionsbrott kan ske med några års mellanrum genom röjning, gallring och avverkning.

Andra skötselåtgärder kan vara bränning, återskapande av våtmarker och igenläggning av diken. Flertalet av dessa skötselåtgärder sker återkommande inom Ringenäs skjutområde utanför Halmstad, ett av få områden som fortfarande hyser i princip oförändrat stora och stabila rosenfinkkolonier i för arten optimala biotoper.

Då det inte är säkert att det är enbart förhållandena i häckningsmiljöerna som begränsar rosenfinkpopulationen behövs ökad kunskap om artens flyttningvägar, flyttningstrategi och rosenfinkens beteende i övervintringsområdena och de yttre förhållandena där, t.ex. graden av ogynnsamma biotopförändringar.

Rosenfinkens höstflyttning vid Snäckviken, Nyköping
(uttag ur texten från rapporten Snäckviksprojektet 1984 – 1988, Anders Tengholm)

Under åren 1984–1988, inom Snäckviksprojektet, har det framkommit att rosenfinkar rastar förhållandevis talrikt i Snäckvikens vass. Artens flyttningvägar och övervintringsområden är tämligen dåligt kända, och för att få ökade insikter på dessa områden har ringmärkningsverksamheten i Snäckviken inriktats på denna art. Nedan redovisas något om rosenfinkarnas flyttningstider vid höststräcket.

Rosenfinkar flyttar förhållandevis tidigt och snabbt ur Sverige. Sträcket sker under juli och augusti. Majoriteten av märkningarna är gjorda 10 juli – 28 augusti (pentaderna, femdagarsperioder, 39 – 48). Endast ett fåtal individer faller utanför dessa gränser. Den helt dominerande andelen fångade rosenfinkar är årsungar (omkring 70 %).

I figur 1 visas antalet märkta rosenfinkar åren 1984 – 1988. Det har skett en markant ökning av de absoluta fångstsiffrorna, men för att få fram ifall denna ökning beror på en ökning av populationen eller en utökning eller effektivisering av verksamheten slår man ut antalet märkta fåglar på antalet nättimmar. För att få tillförlitliga resultat har man endast räknat med verksamheter under den för rosenfink intressanta perioden, nämligen pentaderna 39 – 48. Resultatet visar att antalet fångade rosenfinkar per nättimme ökat kraftigt mellan åren 1985 och 1986 för

att sedan ligga ganska konstant (en svag minskning 1987 och ånyo en ökning 1988). Ökningen av fångsten betyder nödvändigtvis inte att populationen ökat. Det kan exempelvis bero på en effektivisering av fångsten. Den tidigare förefaller dock mer sannolikt och stöds dessutom av häckfågelinventeringsresultat.

Figur 1. Rosenfink, märkta fåglar.

1984 = 12, 1985 = 54, 1986 = 81, 1987 = 111, 1988 = 162

Rosenfinkarna ålders- och könsbestäms vid märkningen enligt Svensson (1984). Om man studerar när de olika ålders- och könskategorierna har fångats (Figur 2) tycks det som om de gamla fåglarna försvinner tidigare än ungfåglarna, samt även en svag tendens att hanarna försvinner före honorna. Att de gamla fåglarna flyttar något före årsungarna är inte särskilt ovanligt. Detta gäller t.ex. lövsångare (Betzholtz, 1988, 1989).

Rosenfink

Foto: Pekka Pulsa, www.pekkasbilder.se

I figur 3 visas flyttningen för alla ålders- och könskategorier sammantaget. Lägga märke till att det infaller två fångsttoppar (pentaderna 42 och 44).

Tidsskillnaden mellan de båda topparna är tio dagar och skillnaden i antal fåglar är trettio stycken. En möjlig förklaring till detta kan vara att det rör sig om två olika populationer, en lokal population, kanske endast fåglar från sydöstra Sörmland, och en mera avlägsen population, kanske den från västra delarna av mellersta Sverige. Något som stöder denna teori är att våra återfynd och kontroller därifrån (Tabell 1 och 2). Ringmärkningen ger en tämligen god bild av sträckets förlopp, men man bör ha i åtanke faktorer som kan påverka resultaten, t.ex. att många individer passerar utan att registreras eller att väderförhållanden och fångstverksamhetens intensitet varit något olika under åren.

Pentad (femdagersperiod) 40 = 15.7 – 19.7.

Återfynd av ringmärkt rosenfink under åren 1984 – 1988 vid Snäckviken.

Märkt 1988-08-05 vid Snäckviken, Nyköping som årsunge.

Återfynd 1989-07-16, Finnåker, Näset, Västmanland. Kontroll av ringmärkare. Sällskapade med nyflygg årsunge. Gammal hane flög oroligt runt nätet. Kontroll bör alltså avsett en häckande hona.

Kontroll vid Snäckviken av rosenfinkar märkta på annan plats.

Märkt 1986-05-24 på Utklippan, Blekinge som 2K+.

Kontrollerad 1987-07-20 som 2K+ hane.

Märkt 1986-05-24 på Nidingen, Halland. Kontrollerad 1988-08-10 som 2K+ hona.

Vid Snäckviken åren 1989 – 1993

Efter den officiella projekttiden så bedrevs ringmärkning ytterligare några år av personalen. Från denna tid (och senare) så

har ytterligare ett återfynd samt en kontroll inkommit.

Märkt 1988-07-16 vid Snäckviken som 2K+ hona. Kontrollerad 1996-06-29 vid Pori, Toukari, Finland 2K+ hona (alltså nära 8 år efter märktillfället, och redan då var fågeln minst 2 år).

Märkt 1991-07-31 vid Uusima, Helsingfors, Finland som årsunge. Kontrollerad 1992-07-21 vid Snäckviken, Nyköping som 2K+.

Totalt ringmärkta fåglar av rosenfink genom åren vid Snäckviken, 1983 - 1993

Man har ringmärkt totalt 783 rosenfinkar under åren. Av dessa fick man återfynd av 2 fåglar. Endast tre främmande ringmärkta fåglar fångades i Snäckvikens vassar.

Litteratur

Albrecht, T. 2004, *BirdLife International 2004*, Björklund, M. 1990, 1991, Bozhko, S.I. 1980, Czikelj v., H. 1977, Hill A. 1986, Isenman, P. 1995, Józefik, M. 1960, Jung, N. 1983, Martens, J. & Kessler, P. 2000, Newton, I. 1972, Otterlind, G. 1954, Pavlova, A., Zink, M.R., Rohwer, S. 2005, Risberg, E.L. 1970, Risberg, L. & Risberg, B. 1975, Rodebrand, S. 1975, Stjernberg, T. 1979, Ström, K. 1991, Ström, K. & Niklasson, A. 1996, 1996, Svensson S., Svensson, M. & Tjernberg, M. 1999, Wallace, D. I. M. 1992.

Från sammanställningar av fågelrapporter till tidskrifterna:

Vår Fågelvärld och Fåglar i Sörmland.

Från Ottosson, U., Ottvall, R., Elmberg, J., Green, M., Gustafsson, R., Haas, F., Holmqvist, N., Lindström, Å., Nilsson, L., Svensson, M., Svensson, S., & Tjernberg, M. 2012.

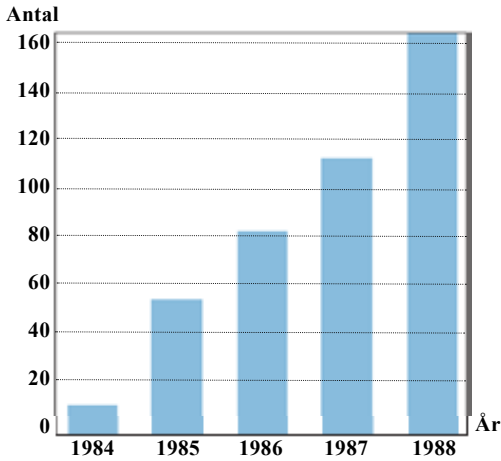
Fåglarna i Sverige – antal och förekomst. SOF, Halmstad.

Stora delar av denna artikeltext är hämtad från nedanstående:

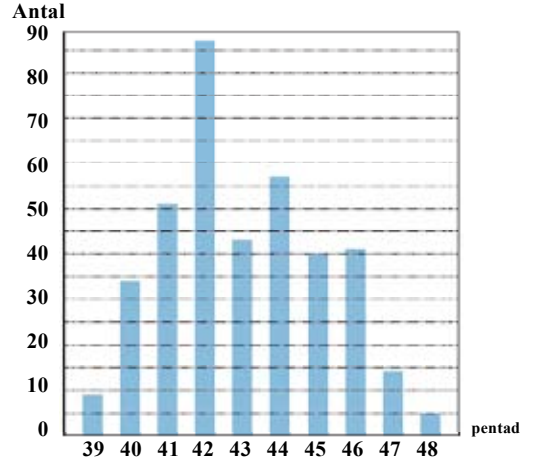
ArtDatabanken 2006-03-21. Faktablad: Carpodachus erythrinus – rosenfink. Förf. Kåre Ström 2006.

Jan Gustafsson, Anders Tengholm, Ulf Widemo

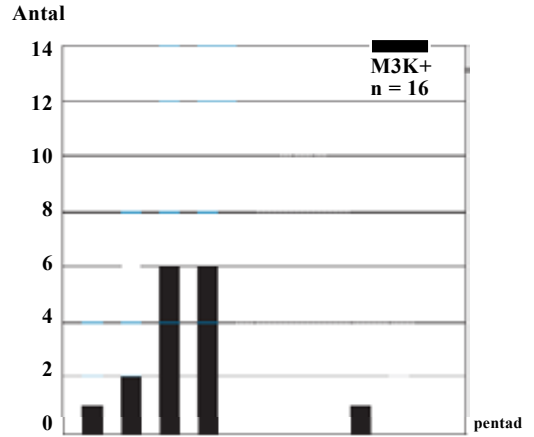
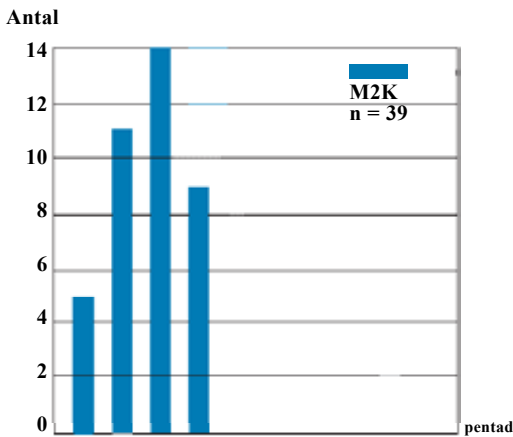
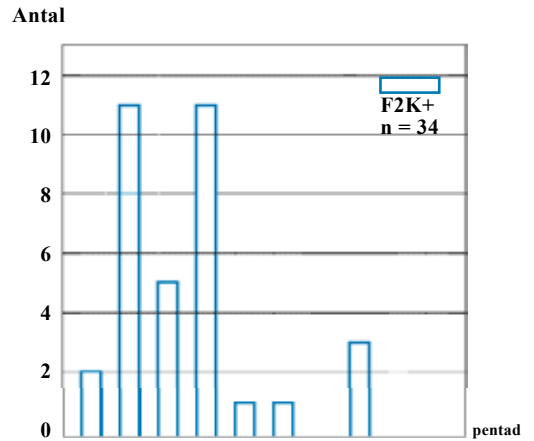
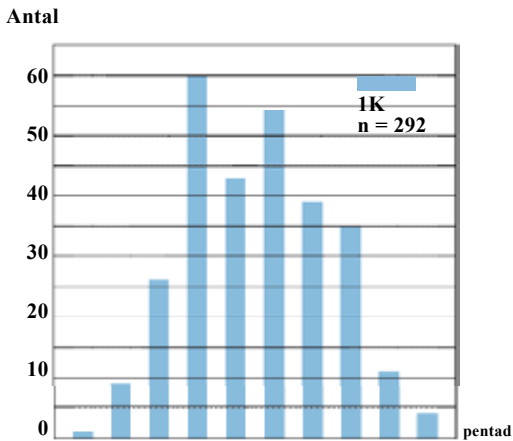
Figur 1, Antal fångade rosenfinkar 1984-1988

Figur 3, Höstflyttning, hela materialet sammanlagt

Figur 2, Höstflyttning hos rosenfink, skillnader mellan olika ålders- och könscategorier.

Något om göktytans val av häckningsbiotop i Mälardalen

Under åren 2008 till och med 2014 har häckande göktyta studerats på före detta P10 norra övningsfält, NV Strängnäs (N59.397766, E16.976738). Övningsfältet valdes eftersom konventionell markanvändning under lång tid ersatts på ett sätt som gynnat fältskiktet, gräs. Stora ytor före detta åkermark förvandlades till öppna gräsmarker med åkerholmar, oftast med ett för Mälardalen typiskt artrikt busk- och trädskikt. Spännande och närmast unika marker fanns till hands. Då projektet inleddes 2008 fanns i huvudsak tre typer av markanvändning: betydande ytor utan hävdad gräsmark, mark som betas och mark som satts under plog.

Markägaren Fastighetsverket gav sitt medgivande till projektet.

Studien är från och med år 2014 avslutad, bland annat på grund av att markanvändningen successivt mer och mer övergått till att vara den konventionella. Till en del också på grund av att ett parallellt ringmärkningsprojekt gör fåglarna skygga och svåra att studera.

Studien har parallellt handlat om biotopval och bohålan/holkens betydelse. Holken och holkens betydelse finns beskrivet i Fåglar i Sörmland "Det Sörmländska fågelåret 2013" i artikeln "Bohålsbrist?". Där beskrivs hur antalet fullföljda häckningar med hjälp av främst ett intensivt holkunderhåll kunde ökas, från i genomsnitt 6,4 % åren 2008-2011 till 21 % åren 2012-2013. Under 2014 fullföljdes 30 häckningar, 34 %, i 88 holkar efter det att holkar i än högre grad flyttats inom området. Ett större antal holkar var under 2014 placerade i miljöer utan hävd.

	2008-2011	2012-2013	2014
Häckningstillfällena	374	176	88
Påbörjade häckningar i %	7,5	23,3	35,2
Fullföljda i %	6,4	21	34

Under rubriken Åtgärder i "Artfaktablad för göktyta" skrivs angående göktytan att "ett angeläget forskningsområde är att avgöra vilka faktorer som påverkar häckningsframgången i Sverige." Kanske kan iakttagelserna gjorda på före detta P10 norra övningsområde något bidra till ökad kunskap? I vilket fall som helst tycks rekommendationen "en varierad måttlig till god hävd i betesmarker" och vidare att "miljöstöd utformas så att betesintensiteten inte blir homogen inom och mellan betesmarker" till stor del bekräftas. En strävan är att efterlikna ett betespåverkat landskap snarare än ett betat. Samma sak bör troligen gälla även andra arter, till exempel en art som törnskata.

I vilka biotoper häckade då de 30 paren göktyta på P10 2014?

14 par häckade framgångsrikt på, eller i omedelbar anslutning till, beteshävdad mark, mindre än 250 m från betesmark. Det vill säga häckningarna skedde i kulturmiljöer som göktytan ofta beskrivs vara beroende av.

16 par häckade utan omedelbar anslutning till beteshävdad mark, längre sträcka än 250 m från betesmark. Dessa häckningar fanns på oftast mindre bra arronderad före detta åkermark, som lämnats eller ibland planterats, ofta med gran. Dessa förhållanden bedöms beröra minst 10 häckningar av de 16.

Göktyta
Foto: Leif Nyström

Av de 16 utan omedelbar anslutning till beteshävdad mark häckade 2 par framgångsrikt där stora före detta uppställningsytor, sakta igenväxande grusplaner, representerade den öppna solexponerade marken, alltså på ren ruderatmark skapad i före detta skog. För 2 andra par tycks hyggen varit av stor, kanske avgörande betydelse?

Mosaiken av markslag och markanvändningsformer gör det mycket svårt att avgöra vad som betyder mest för göktytans häckning.

Bilderna 1 till 5 visar miljöer där göktyta häckat regelbundet 2008 till och med 2014. Samtliga bilder tagna mitten av juni 2014, den tiden det är ungar i bona.

Slutsatser

I Mälardalen verkar tillgång till solöppna, ej

brukade eller intensivutnyttjade miljöer tillgodose göktytans krav på häckningsmiljöer. Miljöerna tycks fungera bra till mycket bra, också i sena till mycket sena successioner, sena faser av igenväxning. Detta efterliknar naturlandskapets störningar med efterföljande successioner. Miljöerna, som är av betydelse också för andra arter, exempelvis törnskata, är inte självklara i dagens ofta intensivt utnyttjade landskap. Artfaktabladets rekommendationer enligt ovan förefaller vara välmotiverade.

Samtidigt råder av allt att döma bohålsbrist, eftersom det i solexponerade miljöer, med rätt placerade, bra, specialdesignade och intensivt skötta holkar går att manipulera en lokal population. För mer information, se Fåglar i Sörmland "Det sörmländska fågelåret 2013". För holkb beskrivning, besök Erik Arbingers hemsida www.arbinger.se

Leif Carlsson

*Bild 1. Holk 40. Biotop för häckningar 2008 – 2014. Mycket kraftig gräsförna.
Foto: Leif Carlsson*

Bild 2. Holk 109 och 111. Biotop för 1-2 årliga häckningar 2009 till 2014. Extrem igenväxningsmark av främst slån. Törn-skata årlig.

Bild 3. Holk 31. Optimal biotop 2014 med mycket sent betespåsläpp? Bilden som är tagen intill holk 31, visar samtidigt ytterligare 2 häckningsrevir. Uppslag av nypon hindrar effektivt djuren från delar av fältskiktet. 1-2 törnskaterevir.

Bild 4. Holk 129. 2014-06-16. Betad före detta åkermark rik på kantzoner mot gamla odlingshinder. Årliga häckningar i biotopen.

Bild 5. Holk 24 placerad i träd/buskgruppen isolerad från sammanhängande skog. Gruppen till vänster i bild. Holk i björken med hål mot buskaget. Göktytan och hennes nyutflugna ungar antas ha buskaget som skydd mot predatorer. Holkens placering ute i göktytans mark för näringssök och samtidigt så att talgoxe tvingas pendla mellan holk och skog verkar gynna göktyta.

Foto: Leif Carlsson

Våtmarksprojektet Vadsjön

Projektet med målet att restaurera Vadsjön, för att främja fågellivet, har pågått sedan hösten 2012. Då tog FSO, tillsammans med markägarna i området, initiativ till att planera för en ny restaurering av området. Vadsjögruppen under Rolf Petterssons ledning fick i uppdrag från FSO att hjälpa till med att utarbeta och presentera en restaureringsplan för Vadsjön. Denna restaureringsplan är nu slutförd under 2014.

En presentation av projektets arbete fram till att det praktiska arbetet med restaureringen inleddes i januari månad 2014, finns redovisade i FSO årsbok "Det sörmländska fågelåret 2013".

Vi i Vadsjögruppen tycker det är viktigt att påpeka att ett projekt av den här digniteten kräver mycket planeringstid, och framför allt otaliga möten och diskussioner med alla

intressenter som blir involverade i projektet (markägare, myndigheter, entreprenörer och ideella krafter).

Ett stort tack från FSO riktas framför allt till Rolf Petersson som varit FSO:s projektledare, och Fredrik Norberg, markägare på Torps säteri, som varit drivande i projektet och är den som står bakom ansökan om bidrag. Ett stort tack även till Länsstyrelsen som stöttat detta våtmarksprojekt. Allt detta tillsammans har möjliggjort att restaureringsarbetet vid Vadsjön har kunnat genomföras under 2014, till en kostnad av ca 500 tkr.

Här följer några bilder på olika faser i restaureringsarbetet.

Till höger om vägen togs allt buskage bort under januari 2014, och till vänster sparades videt för fåglar och andra djur.

Stare

Foto: Leif Nyström

Avfallet blir till flis på egen gård

I mitten på februari var maxgränsen nådd vid östra utloppet för önskvärd högvattennivå

Vy över våtmarken före åtgärder våren 2014

Grävaren börjar sitt arbete i våtmarken under april månad

Resultat efter grävning och anläggning av öar i våtmarken

Resultat efter grävning

Mindre sångsvan, Foto: Leif Nyström

Nästa steg

Steg två i arbetet är nu att utforma en 5-årig skötselplan och få denna godkänd av alla berörda parter. En mer detaljerad skötselplan tas fram, tillsammans med berörda parter, och kommer att innehålla de nedan beskrivna momenten.

Vattenregim

Högvatten kommer att eftersträvas under höst och vår, och lågvatten under högsommar. Med hjälp av munken i norra delen av våtmarken och pumpstationen vid östra utloppet anpassas vattenregimen efter årsmån. Naturligtvis kommer årsmånerna mellan olika år att påverka hela området och ange när det är försvarbart att med pumpens hjälp upprätthålla en önskad vattenregim.

Maskinell betesputs

Betesputs av strandnära madområden får komplettera betesdjurens arbete.

Adaptiv förvaltning

Olika förslag om ytterligare åtgärder i våtmarken för att få till en adaptiv förvaltning

bör kanaliseras genom Rolf Pettersson (FSO) och markägarna. Detta kan till exempel vara åtgärder för etablering av skrattmåskolonier, grågåsförvaltning m.m.

Fågeluppföljning

Standardiserade fågelräkningar i FSO:s regi bör inledas redan 2015 där bl.a. fågelkullar räknas från fasta punkter (de två fågeltornen och fågelplattformen). Viktigt att notera förekomst av predatorer för våtmarkens fåglar såsom kråkor, korpar, kärrhökar, örnar och tranor. Den snabba dynamik som vissa fågelarter har

genomgått de senaste 15-20 åren kommer också att påverka resultatet av restaureringsåtgärderna. Utfallet kan inte förväntas bli detsamma som vid tidigare arbeten i våtmarken. Hur de nu gjorda åtgärderna kommer att återspeglas i olika fåglars uppträdande och häckning kan vi bara spekulera i. Därför är årsvisa, riktade fågelräkningar viktiga om vi vill samla på oss kunskap och erfarenheter, inte minst för användning vid framtida våtmarksrestaureringar.

Fotodokumentation

För att få en uppfattning om hur fågelfaunan reagerar på ändrad vattenregim och växtlighet behöver området dokumenteras under vegetationssäsongen från några fasta fotopunkter.

Bildmaterial och vattenståndsdata m.m. bör arkiveras i FSO:s regi för framtida bedömningar av vilka effekter vi har uppnått, både i fågelutbyte och i utbyte av naturupplevelser, genom den satsning som gjorts på återskapande av gynnsamma betingelser för ett rikt fågelliv i våtmarken.

För Vadsjögruppen Rolf Pettersson,
Lennart Eriksson och Leif Carlsson

Årets art vid Vadsjön 2014

I juni 2014 utlyste Tärnans styrelse en tävling, "Årets art vid Vadsjön". Reglerna var enkla: "Skåda fågel vid Vadsjön under 2014, och rapportera dina observationer i Svalan. I januari 2015 kommer styrelsen, som enväldig domare, att utse den mest intressanta fågelarten som hittats vid Vadsjön under 2014".

Syftet med tävlingen var naturligtvis att locka fler skådare till Vadsjön, och att fler skulle uppmärksamma det arbete som FSO påbörjat med att restaurera Vadsjön som fågellokal. Arbetet har bland annat inneburit röjning av kaveldun och videbuskage, samt byggnad av skådningsplattformar. Du kan läsa mer om restaureringen på FSO's hemsida www.sormlandsornitologerna.se under rubriken FSO-projekt.

Rapporteringen i Svalan visar att vi de senaste två åren börjat skåda mer vid Vadsjön än för några år sedan, och att fler arter ses, vilket är glädjande.

	2011	2012	2013	2014
Antal rapporter	1165	889	2783	2314
Antal arter	134	125	148	155

Nå, hur gick det då med tävlingen? Redan under våren, alltså innan tävlingen utlystes, hade flera intressanta arter setts, till exempel svarttärna och ortolansparv. Skulle någon ännu mer "spännande" art upptäckas under året?

*Ingvar Jansson (t. v) gratulerar Thomas Larsson till upptäckten av tuvsnäppan
Foto: Jan Karlsson*

Enligt styrelsen bedömning så gjordes en ännu intressantare upptäckt, nämligen den tuvsnäppa som Thomas Larsson hittade på eftermiddagen den 9 augusti. Tuvsnäppan stannade kvar i Vadsjön till och med den 12 augusti, och under den tiden hann flera andra skådare njuta av den.

Fyndet är ännu inte behandlat hos Rrk Sörmland.

Vi gratulerar Thomas till upptäckten, och hoppas att priset, ett presentkort på Naturbokhandeln, kommer till nytta.

Under 2015 vill vi uppmuntra stadsnära skådning i Svanviken, Nyköping, och utlyser därför tävlingen "Årets art vid Svanviken 2015". Så gör ett besök vid Svanviken, du kanske hittar årets art!

Karin Lindström

Vattungarna

Stora Vattungen är den största av öarna i ögruppen Vattungarna i Oxelösunds yttersta skärgård. Ön är trädlös och präglad av långvarig fågelgödsling.

Ön är relativt flack med ett upphöjt centralparti. Det finns flera hällkar av olika storlek, de största är lagunartade. I västra delen finns en liten sandstrand med en intressant flora av saltarv, rödmålla, blåmålla och grodtåg. Hela ön domineras annars av fackelblomster, malört, strandvänderot och kustbaldersbrå, även klubbglim och gul fetknopp är vanliga, och i hällkaren hittar man bland annat rosenpilört, andmat och brunskära.

Vattungarna har ett rikt fågelliv, varje år under vår och höst rastar här många vadararter bl.a. kustsnäppa, sandlöpare och kustpipare.

Vattungarna är fågelskyddsområde och landstigningsförbud gäller mellan 1/4 och 31/7.

Området ingår i Natura 2000 – SE0220028 Hävringe-Källskären.

Jan Gustafsson

*På skäret ser man kärnsnäppa, spovsnäppa och längst bak två kustsnäppor.
Foto: Mauri Karlsberg*

Kärrensnäppa
Foto: Mauri Karlsberg

Sandlöpare
Foto: Mauri Karlsberg

Skär snäppa
Foto: Leif Nyström

Spov snäppa
Foto: Leif Nyström

Vattungarna
Foto: Leif Nyström

Vattungarna
Foto: Mauri Karlsberg

Miljökatastrofen som blev doppingarnas damm

Ecostarch AB startade en stärkelsefabrik söder om Stigtomta år 1991 och gick i konkurs för andra gången 1998 och efterlämnade bland annat två dammar med stinkande jäst spillvatten. Stärkelse finns i alla växter men utvinns främst från... ja, ja detta skulle bli ett kåseri och inte en vetenskaplig avhandling...

Nåväl, miljökatastrofen var nära, Oxelösunds och Nyköpings dricksvatten hotades och grannarna klagade på stanken och att det inte gick att vistas utomhus, kan tyckas vara lite överdrivet för det är långt till närmaste boningshus. Det blev sanering med hjälp av skattemedel, i konkursboet fanns inga pengar och de gamla ägarna slapp ansvar på grund av bristfälligt lagstiftning.

Den nedlagda stärkelsefabriken ligger i ett kulturlandskap bestående av åkrar, ängar, beteshagar, skogar, trädgårdar, parker, byar och städer. Landskapet är skapat av generationer av svenskar som i årtusenden strävat med krökta ryggar för att nästa generation ska få det lite bättre än föregående generation, även om jag är övertygad om att

våra förfäders mening inte var att vi skulle susa fram i luftkonditionerade lyxbilar och använda tubkikare och kameror som kostat summor som skulle få en finansminister i ett litet afrikanskt land att dregla av avund.

I denna min sörmländska hembygd ligger doppingarnas lilla damm, skapad av människor men numera övertagen av växter, djur och fåglar. Dit går ofta mina färder mycket tidiga morgnar när den oäkta hustrun sussar gott för att på kvällarna undra varför jag är så trött. Strunt samma, man ska inte sova när nätterna är ljusa.

I dammen bor det sothöns, vigg, gräsand och knipa, där sjunger buskskvätta, rörsångare, där spelar skogssnäppan och från sankmarken bakom kommer då och då den bruna kärhöken spanande efter ett skrovsmål.

Där ritar törstiga svalor streck i det spegelblanka vattnet som varierar i färg, från grått, grönt till klarblått beroende på himlens färg.

I dammen finns smådopping men den lille skygge har det inte lätt för svarthakarna är

fler, större och ger sig på den lille när han tittar fram från vegetationen.

Svarthakedoppingarna är ibland så många som tio-tolv till antalet, på våren och försommaren med guldglänsande tofsar som lyser i morgonsolen. Två par häckar i varsin ände av dammen och ibland uppstår tvister om var

Svarthakedopping

Foto: Pekka Palsa, www.pekkasbilder.se

gränsen går och då blir det en språngmarsch av den som anser att den andre passerat den osynliga gränsen utan lov, det blir lite tjafs och sedan backar alltid inkräktaren.

I mitten av juli har det hänt lite saker i doppingarnas damm. Gräset har växt, liksom vassen, vi är mitt i högsommaren, till och med min soldyrkande oäkta hustru börjar ledsna på den stekande solen och torkan.

Vad hon inte vet är att tidigt på morgonen är luften frisk och vinden sover, så varenda pip och kvitter hörs. Några som inte sover är svarthakedoppingarna, de har fått tillökning, ser lite slitna ut och har bråda dagar... De två häckande paren har fått ungar. Det ena paret fick två ungar men den ena försvann efter några dagar, ingen vet vart men jag har mina misstankar när jag tittar på kråkan som hoppar i strandkanten, jag tycker den slickar sig om munnen.

Dagarna går. Ungarna blir större och större och samtidigt mer självständiga men föräldrarna med varsin unge håller sig i varsin ände av dammen.

När jag kommer på besök en dag i mitten på augusti så är de vuxna fåglarna borta. De har dragit och lämnat de ännu inte flygfärdiga ungarerna själva. Nåja, det har det goda med sig att ungarerna blir kompisar. Från att familjerna har hållit sig i var sin ände av dammen simmar nu ungarerna sida vid sida som de inte gjort annat, dyker, umgås och verkar ha det bra.

Så går ännu några veckor, ungarerna blir större och de börjar med språngmarscher på vattenytan för att träna vingarna. I mitten på september har en unge försvunnit, om den lyckats ta till vingarna eller blivit mat till en passerande kärrhök vet jag inte men borta är den.

I septembers sista dagar ser jag den kvarvarande ungen, då flyger den fram och tillbaka och tar till slut höjd och försvinner.

Dammen är tom men vi syns igen, doppingarna och jag...

Tommy Pettersson

Svarthakedopping

Foto: Thomas Larsson

RM i tomtskådning

Folk i allmänhet som kommer i kontakt med skådarkollektivet uttrycker ofta en förvåning över hur pass social aktivitet fågelskådning ofta är. Att det arrangeras evenemang av olika slag, som ofta har som enda syfte att ro deltagaren, kan som sagt förvåna den som förväntar sig allvarsamma män i gröna kläder som ägnar sig åt strikt vetenskapliga studier. Som väl är innehåller begreppet "fågelskådning" många aspekter och det finns utrymme för både det allvarsamma såväl som det som gränsar till spex. Var på denna skala man ska placera "Riksmästerskapet i tomtskådning" låter jag var och en själv bedöma, men särskilt vetenskapligt kan det nog inte betecknas. Det hela började med att Bengt Stridh tog

initiativ till den löst sammanhållna gruppen "Klubb tomt 100" där den som sett eller hört minst 100 hundra arter från sitt boende kan vara med. Begreppet "tomt" kan i detta sammanhang tolkas tämligen fritt, och en hygglig utsikt från ett fönster eller en balkong på en lägligt placerad lägenhet kan mycket väl räcka för att skrapa ihop de 100 arterna, och då får man vara med. Självklart underlättar det om man har någon bra plats varifrån man kan spana fågel som hör till egna boendet, och runt om i landet finns exempel på ur skådarperspektiv extremt välplacerade boenden. Det mest kända bör vara en viss fyr på sydöstra Öland. Notera att för tomtlistan gäller alltså skådarens position och inte fågelns. Det innebär att skåda-

Sövsångare

Foto: Göran Andersson

ska se eller höra fågeln från sin tomt (sitt boende), men fågeln kan befinna sig långt utanför tomtgränsen. Detta är för övrigt enda undantaget i det allmänna listandet, där annars fågelns position gäller.

Sedan 2009 har Bengt slutat lägga upp medlemmar och artlistor på egna hemsidan, utan istället används den välkända Artportalen. Här rapporterar man sina fynd från tomtens med ett s.k. syfte "Klubb Tomt 100", och då kommer artlistan automatiskt att uppdateras. Tyvärr har inte alla tomtskådare fullt ut anammat denna metod så den officiella listan haltar en del, men kan i alla fall hittas på: www.artportalen.se

Troligen får man en mer korrekt bild över tomtskådandet i landet om man tittar i listdelen på Club 300:s hemsida. Den som idag påbörjar en tomtskådarkarriär rekommenderas dock att använda nämnda syfte för att hålla reda på sina tomtarter i Artportalen.

Tids nog i "Klubb tomt 100":s historia kläcktes idén om att ha en dag där man kallade till tävling, där tanken var att man under ett dygn från midnatt till midnatt försöker se eller höra så många arter som möjligt. Man valde början av september som tidpunkt då det fortfarande är en hel del fågel kvar och det kan pågå en betydande fågelflytt. Med andra ord borde tidpunkten borga för kvalitativ skådning förutom själva tävlingsmomentet. Sedan 1998 har nu detta Riksmästerskap i tomtskådning arrangerats årligen i början av september och bland inbitna tomtskådare är det en institution och höjdpunkt under året. Inte sällan bjuder någon strategiskt boende skådare in förstärkning varpå delad glädje blir dubbel glädje. På senare år har det rört sig om

deras dock att använda nämnda syfte för att hålla reda på sina tomtarter i Artportalen.

Talgoxe
Foto: Leif Nyström

Nötväcka
Foto: Leif Nyström

60-70 tomter och 120-130 skådare som deltagit. Oberoende av om man har en chans att blanda sig i någon toppstrid eller ej på regional eller lokal nivå skådas det entusiastiskt detta dygn. Om inte annat kanske man har någon skådarkompis man försöker klå eller ett bästa resultat från tidigare år som ska bräckas. Hur som helst tycker jag denna tämligen ovetenskapliga syssla på ett utmärkt vis kvalar in bland de trevliga och sociala arrangemang vi skådare ägnar oss åt mellan varven.

Som vittnesmål om en RM-dag kan jag själv dra mig till minnes lördagen 13:e september 2014. Jag stod denna gång över att försöka höra någon uggle strax efter midnatt. Istället upp i god tid före soluppgången för en första frukost och lite matsäck till verandan. Jag bor så att jag kan använda verandan som ett litet "fågeltorn" varifrån jag har utsikt över vass och ser lite vatten i sundet mellan

Trosa och Edanö. Här fattar jag posto i det allra första gryningsljuset. Än har kvarteret inte vaknat så minsta pip hörs. Jag lyssnar intensivt mot vassen i ett tappert försök att höra en lockande blåhake, men lyckas inte denna dag heller. Har aldrig haft arten på RM. Annars går solen upp en fin morgon som håller lite sommarkänsla kvar. I god fart tickar, sippar och chippar nu småfåglar in på listan och det känns som att man kan se hur många arter som helst. I det fina vädret är dock sträcket minimalt. Det sänker inte humöret och under morgonen är det svårt att ens få tid till kaffe då ingenting får missas.

Framåt åttatiden uppstår dock ett problem. Nu vaknar nämligen resten av världen och plötsligt börjar det bli svårt att höra något. Den ena grannen efter den andra passar på att ägna sig åt bullriga aktiviteter i det fina vädret. En fördel är dock att det även

Stenknäck
Foto: Leif Nyström

blir ökad aktivitet av båtar i sundet som då skrämmer upp olika änder som jag inte sett tidigare på morgonen. Nu vidtar span efter sträckande större fåglar, men listan går så småningom i stå och det finns gott om tid för kaffedrickande. Från sena förmiddagen och framåt kan det vara tålmodskrävande att spana timme efter timme utan att addera nya arter till listan. Enklare är det att hålla igång om man regelbundet får något litet tillskott. Just 2014 blev en sådan dag då nästan alla arter sågs före lunch varpå eftermiddagen blev seg.

Inga särskilt udda arter ses under dagen utan det mest annorlunda var möjligen den sävsångare som bestämde sig för att göra mig sällskap inne på tomten där den letade insekter i kornellen. Sista insatsen för dagen blev att kolla igenom kvällsinfloget av grågäss i skymningen. Det gav dock endast grågäss och så var dagen till ända med 65

arter som resultat. Återigen fick jag se mig slagen av Jukka Väyrynen i Mälby kvarn som i år även blev bäst i Sörmland med sina 77 arter. Snart är det dock dags igen och då ska minsann blåhaken och mer därtill hängas in!

För den som kanske blivit lite nyfiken på ”Klubb tomt 100” och RM i tomtskådning rekommenderar jag Bengt Stridhs hemsida där resultat från tidigare år samt regler och instruktioner för både tomtskådning i allmänhet och RM i synnerhet framgår. Jag hoppas vi kan få se ännu fler deltagare från Sörmland under RM i tomtskådning 2015 då detta går av stapeln lördagen 12 september.

Hemsidan för Klubb tomt 100: <http://geddeholm natur.se/klubbtomt100/>

Göran Andersson

Stålverksuven

I mitten av oktober 2014 upptäcktes en berguv inne i stålverksbyggnaden på SSAB, Oxelösund. På nätter och en bit in på förmiddagarna ser man den när den jagar tamduvor inne på anläggningen.

I början av november lyckades Mattias Jonsson ta några bilder på fågeln när den sitter med ett byte på ett räcke strax utanför ett fönster inne i stålverket.

Mattias berättar: Jag hade just kommit till jobbet på morgonen när en kollega svor till. Jag tänkte att det var något som hänt i produktionen. Så jag kliver ut från mitt kontor och hamnar en meter ifrån berguven. Som tur var hade jag mobiltelefonen på mig, så jag sliter upp den och tar bilderna.

Helt oväntat var inte mötet med fågeln. Det hade gått rykten om en uggle, men då trodde alla att det rörde sig om någon mindre fågel som en hornuggla.

Berguv

Foto: Mattias Jonsson

Tommy Ubbesen, en av Tärnans medlemmar, som jobbar inne på stålverket berättar: Det är helt extremt. Jag har jobbat där i 30 år och aldrig varit med om något liknande. Det är riktigt häftigt att se uven jaga inne i stålverket, men många faror lurar, flytande stål/stänk, skenstråk med starkström m.m. Den borde inte vara här inne, risken är stor att det slutar illa för den. Stålverket är stort och det är stora öppningar. Den försvann under flera dagar och det tyder ju på att den flyger ut, men jag vet inte.

Tyvärr så förolyckades uven. På förmiddagen lördagen 15 november hittades den död av personalen på stålverket. Den fördes till polisen då arten tillhör "Kronans vilt".

Två veckor senare ses ytterligare (eller är det uv nr.1) en berguv inne på stålverket. Men denna uv ses enbart vid detta tillfälle. Kan det måhända vara så att det var ett par som hade etablerat revir vid stålverket. Vad som har hänt denna andra fågel vet vi inte alls, det kan ju också ha förolyckats men inte hittats eller som vi får hoppas att den flyttat till mer säkra områden inne på järnverksområdet.

Framtiden får visa detta.

Jan Gustafsson

Kungsörn i Södermanland 2014

Statusen för kungsörn i länet under årets häckningssäsong har varit som tidigare år med fyra revir. Inga säkerställda häckningar har noterats, i ett av reviren har en yngre fågel noterats, men man har inte kunnat klargöra om det var en årsunge eller fjolåring. Flyktlek har noterats i ett av reviren och i ett annat revir har ett par setts under vår och sommar. I det fjärde reviret har arten enbart setts vid något tillfälle.

Kontroll av konstbon

Under sommaren har bona som byggts åt örnarna kontrollerats, men ingen häckning har ägt rum i dessa.

Tack till

Jag vill också passa på att tacka alla som på olika sätt hjälpt till med årets kontroll av reviren.

Jan-Eric Hägerroth

*Kungsörn
Foto: Leif Nyström*

Med lärkfalken som granne

Visst har vi sett lärkfalk genom åren men vanligtvis bara som en snabb skymt när de pilat förbi runt huset. Det är sällan man kan studera dem och man är inte alltid säker på vad man sett.

Vårt hus ligger vid en udde i Båven i Sörmland där fiskgjusen förut häckade. Gjusarna har blivit sällsynta och bivråken har försvunnit från trakten men i stället häckar nu brun kärrhök i närheten och vi ser ofta havsörn flyga förbi.

För ett tiotal år sedan kunde vi under den då ovanligt torra sommaren studera lärkfalkarna litet bättre. Ofta satt en av falkarna

på en torr gren ett hundratal meter från vår veranda. I tubkikaren kunde vi studera den lilla falken och det vackra falkhuvudets mustascher. Den ser nästan ut som en miniatyr av sin större släkting pilgrimsfalken.

Men det var också detta år som alla hussvalor som häckat runt vårt hus försvann. Kanske var det insektsbrist i torkan men vi misstänkte allt att lärkfalken hade med svalornas försvinnande att göra. Vi har sedan dess inte haft några hussvalor runt huset. Tornseglarna har fortsatt att häcka under tegelpannor och i en starholk och ladusvalor har börjat häcka i båthuset och under bryggan.

Lärkfalk

Foto: Magnus Uvnäs

Men nu i våras blev lärkfalkarna aktuella igen. Någon skymtade förbi som vanligt men det hördes också allt som oftast en serie kikiki-läten från udden utanför huset. Eftersom även göktytan häckar intill så förväxlades dessa läten länge med göktytans liknande läten. När inte falkarna syntes till på tag och lätena ökade i intensitet under sommaren så bestämde jag mig för att närmare utreda saken.

Misstankarna om lärkfalkens nära grannskap hade förstärkts av att knappt inte en enda tornseglare eller ladusvala längre syntes i luften. Våra stora gräsmattor brukade vara fulla av maskletande trastar och starar men de var nu tomma. De trastar som fanns gömde sig i bärbuskarna där de satt och tryckte ända tills vi själva kom

för att plocka av bären. Även de stora trollsländorna verkade vara väldigt få i år.

Jag gick några turer försedd med min stora kamerautrustning för att försöka dokumentera mina misstankar. Ganska snart förstod jag att det intensifierade skrikandet berodde på att lärkfalkens ungar hade lämnat sitt bo. Det fanns gott om tallar där boet kunde ha funnits, kanske i ett gammalt kråkbo. Jag fick några skymtar genom träden av flygande fåglar som dock var omöjliga att fånga på bild. Lärkfalken är en suverän flygare och sägs vara den enda som kan fånga t.o.m. en tornseglare i flykten.

Till sist fick jag ändå mitt bildbevis. En unge satt länge kvar på en torr gren och jag lyckades smyga runt och ta en bild genom grenverket. Det slog mig att den unga falken hade en vacker svagt guldtonad undersida jämfört med de äldres vitgrå färger. Men den hade samma vackra mustaschprydda falkansikte. De röda fjädrarna på benen som kännetecknar de äldre var inte lika iögonfallande.

Under en promenad några dagar senare tillsammans med min fru prövade jag en ny taktik. Vi skildes åt och jag ställde mig i en öppning med fritt fotosynfält runt om. Min fru gick vidare och min förhoppning var att falkarna skulle komma flygande förbi mig. Nu hade jag en fotoutrustning med ett kortare teleobjektiv som jag hoppades det skulle vara lättare att fotografera de snabba fåglarna med.

Ibland har man tur. Både en äldre och en yngre falk flög förbi åt olika håll. Jag tog flera bilder som visserligen inte är några prisvinnare men som ändå visar hur en ung och en gammal lärkfalk ser ut i flykten.

Det var inte slut med det. Falkungarna ropade hela tiden och en flock ringduvor som

flög förbi distraherade min uppmärksamhet. Plötsligt uppfattade jag att det även var några falkar som sammanstrålade ca 50 meter upp i luften en bit bort. Duvorna brydde sig inte om falkarna och falkarna inte om duvorna. Det hela var över på ett ögonblick men jag riktade kameran mot falkarna och tog en bildserie så gott det gick.

Det var inte förrän jag senare tittade på bilderna som jag förstod att en av de äldre falkarna kommit med mat och att två falkungar flugit den till mötes för att med akrobatkonster i luften tävla om att få bytet. Jag kände att jag hade fått uppleva ett benådat ögonblick.

Det ivriga ropandet på mat fortsatte i några dagar och flyttade även in bland träden runt våra gräsmattor. Ungfalkarna flög runt och satt på höga platser och väntade på att föräldrarna skulle komma med mat. Jag såg aldrig mer någon matningsprocedur men jag fick se hur traktens skatpar kunde mobba en ung falk. Hade det varit en äldre falk så tror jag nog att de passat sig även om lärkfalken knappast tar större byten än trastar.

När en unge satt i en trädtopp inom skatornas revir så närmade sig skatorna genom grenverket underifrån. Till slut flög de faktiskt på falken och riktigt knuffade undan den. Från min stol på gräsmattan kunde jag på håll betrakta och fotografera detta vid två tillfällen.

Efter någon ytterligare vecka hördes inga falkar i trakten och jag antar att de dragit vidare till nya jaktmarker. Kanske var mycket av bytet slut i trakten. Vi ser med förväntan fram mot nästa år för att se om svalor och trastar kommer tillbaka och om vi kanske åter skall få uppleva de vackra lärkfalkarna som grannar.

2014 – Ugglornas år i Horn

På ett sätt är ju det ena fågelåret det andra likt. Under vintern tittar vi mest på fåglarna vid fågelbordet. När våren kommer gläds vi åt att tofsviporna, sädesärlorna och alla andra kommer tillbaka till oss, och under sommaren ser vi hur fåglarna matar sina ungar, och sedan är det dags för höstflytten igen ...

Fågelåret 2014 var väl på så vis inte annorlunda, tofsvipan anlände till Horn den 6 mars och sädesärlan den 28 mars. Den varma vintern gjorde visserligen att en sädesärla sågs vid båtvarvet redan 1 januari, men om den sedan klarade resten av vintern är oklart.

Men var det då inget ovanligt som hände i fågelvärlden i Horn under 2014?

Vadarna

Flyttande vadare brukar gärna använda strandängen vid Horns båtvarv som rastplats där de kan äta och vila, i synnerhet när vattenståndet är lågt så att de lätt kommer åt smådjur som lever i sanden och leran.

I början på maj 2014 var rastplatsen mycket välbesökt. I vimlet kunde bland annat ses en roskarl, en art som annars mest ses långt ut i skärgården hos oss, och fem stycken småspovar. Anmärkningsvärd var också en flock med 39 stycken myrspovar. Denna vackra vadare ses årligen vid båtvarvet, men nästan alltid i små sällskap om högst tre-fyra fåglar. Det här var en av de största flockar med rastande myrspov som setts i Nyköpingstrakten genom åren.

Kattuggla

Foto: Mauri Karlsberg

Ugglorna

Men det jag kommer att minnas mest är nog de ugglor som valde att häcka mitt bland oss.

Kattugglan började sitt vackra hoande redan i februari, och kunde då höras på flera ställen i byn. Sent en kväll i slutet på maj promenerade jag över fälten från Horn mot Lappetorp, och hörde några hesa, gnisslande läten från två olika håll. Det visade sig vara två kattuggleungar som satt och tiggde, samtidigt som deras föräldrar flög runt i området.

Kattuggleungarnas tigggläten kunde höras av och till på kvällarna under juni och juli, innan de sedan förhoppningsvis började jaga själva och sökte sig vidare till nya revir.

Men vi hade inte bara kattuggleungar i byn 2014, vi hade även hornuggleungar. För är det någonstans hornugglan ska häcka så är det väl i Horn.

Hornugglans ungar tigger mycket mer ljudligt än kattugglans ungar. Det fick de boende i Backa märka en kväll i början på juni, då högljudda ”pii-eh” hördes från tre olika sittplatser i närheten. Även dessa tre ungar

Hornuggla
Foto: Mauri Karlsberg

Kattuggla, Foto: Mauri Karlsberg

fanns kvar i området under sommaren, även om tiggglätana avtog. Hornugglorna fanns kvar vid Backa till i mitten på juli.

Troligtvis hade vi ytterligare en hornugglehäckning i byn, med ungar som föddes något senare. I början av juli satt hornuggleungar och tiggde i skogen just norr om Östergårds hage.

Alla dessa hungriga hornuggleungar behövde förstås en massa mat. I skymningen kunde jag flera gånger få njuta av att se en elegant ugglor med ljusa vingundersidor flyga lågt över fälten ner mot Hornsviken, flitigt spanande efter smågnagare.

Det som jag har skrivit om grundar sig dels på det jag själv har sett, dels på vad andra skådare har sett och rapporterat in till Svalan, fågelrapportsystemet som är en del av Artportalen, www.artportalen.se

Under 2014 rapporterades till Svalan 88 arter i Horn (förutom båtvarvet), och 111 arter vid Horns båtvarv inklusive Stäckmaderna. Detta kan jämföras med 2013, då motsvarande siffror var 106 respektive 120.

Nu ser vi fram mot fågelåret 2015!

Karin Lindström

Nya decemberarter i Strängnäs kommun

Den varma hösten med brist på både snö och is gav oss i Strängnäs sju nya arter för december. Tre stycken vitkindade gäss sågs oftast på fälten SV om Vansö mot Näsbyholm eller i den inre östra delen av Sörfjärden. De kunde ses ända fram till 15 december tillsammans med grågäss, kanadagäss och sångsvanar. En snatterand upptäcktes den 1 december i Björndalsviken, Tosterö.

Sörfjärden låg isfri under december. Tiden 3-20 december noterades en eller två alfåglar, 2-16 december en svärta och 7-20 december en sjöorre.

Dessa kunde i de flesta fall skådas samtidigt. En häftig decemberupplevelse i inlandet.

Vid Prästhällen öster om Toresunds kyrka kunde den 1 december en smålom och tre storlommor ses sträckande över Prästfjärden. En sen men rolig observation.

Slutsatsen av detta är att det lönar sig att skåda även under en ”dödperiod” för oss inlandsskådare.

Leif Ekblom

Sjöorre

Foto: Petter Sundin

Kungsfiskare
Foto: Leif Nyström

Kungsfiskare
Foto: Stefan Pettersson, www.steffelodi.se

Kungsfiskare
Foto: Leif Nyström

Kungsfiskare
Foto: Mauri Karlsberg

Föreningen Södermanlands Ornitologer (FSO) Verksamhetsberättelse för 2014

Styrelse och övriga funktionärer har under året varit:

Styrelse:

Ordförande: Ingvar Jansson, Nyköping
Vice ordförande: Peter Hellström, Tullinge
Sekreterare Lennart Eriksson, Eskilstuna
Kassör: Örjan Jitelius, Trosa
Ledamot: Krister Aronsson, Katrineholm
Ledamot: Steffan Kluge, Malmköping
Ledamot: Judith Lambert, Flen

Styrelsen har under året haft 6 möten.

Adjungerade:

Till styrelsen har Jan-Eric Hägerroth, Nyköping, adjungerats som resurs i frågor som berör fågelskydd havsörn, kungsörn och tjäder. Jukka Väyrynen, Malmköping, har adjungerats i vindkraftsfrågor och i arbetet med FSO:s ansvarsarter

Revision:

Revisor: Bernt Andersson, Katrineholm
Revisor: Krister Andersson, Katrineholm
Revisorsuppplant: Leif Karlsson, Strängnäs

Viltförvaltning:

I Länsstyrelsens viltförvaltningsdelegation är Leif Karlsson representant för ideell naturvård (inklusive FSO).

Redaktion för Det sörmländska fågelåret 2013

Redaktör: vakant

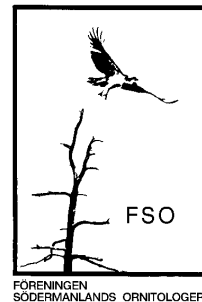
Ansvarig utgivare: Ingvar Jansson/FSO:s ordförande

Redaktion: Jan Gustafsson, Oxelösund (koordinator)

med en redaktionsgrupp bestående av Eva-Karin Brinell, Yonas Ericsson, Markus Forsberg, Bertil Karlsson och Karin Lindström

Regional Rapportkommitté:

Håkan Lernefalk, Katrineholm. Sammanställande
Göran Andersson, Trosa
Per Flodin, Flen
Örjan Jitelius, Trosa
Jan Hägg, Nyköping
Kalle Brinell, Nyköping
Petter Sundin, Strängnäs

Föreningen Södermanlands Ornitologers hemsida

Tormod Kelén har under året svarat för hemsidan och dess aktualitet
Vår adress är www.sormlandsornitologerna.se

Medlemsantal

Att bli medlem i FSO sker fr.o.m. 2009 genom respektive lokalförening. Medlemskap där ger automatiskt medlemskap i FSO, medlemskapet kostar 20 kr/medlem och 5 kr för familjemedlem. Medlemsantalet i lokal-klubbarna anslutna till FSO per den 31/12 2014 är lite drygt 600. Därtill kommer ett antal familjemedlemmar.

FSO:s årsbok

Årsboken "Det sörmländska fågelåret 2013" distribuerades till medlemmarna huvudsakligen under juli månad 2014.

Styrelsekurs

Vid FSO:s årsmötesdag den 23 februari 2014 på Åsa folkhögskola deltog 18 personer under förmiddagens kurs för styrelse och funktionärer i de olika lokal-klubbarna. Temat var ringmärkning och andra metoder att följa fåglars flyttning och rörelsemönster. Till mötet hade styrelsen bjudit in Thord Fransson (Ringmärkningscentralen, Naturhistoriska riksmuseet) och Ulrik Lötberg

(SOF/Projekt Skräntärna), två mycket kompetenta och engagerade föreläsare. Dessa borde ha dragit en större publik till årsmötetsdagen, men vi misstänker att det fanns konkurrens med sportlov och OS-tävlingar.

Thord Fransson berättade och visade resultat från RC:s^{*)} verksamhet. Ringmärkning har pågått i Sverige sedan 1911. Sedan 1960 har Naturhistoriska riksmuseet och RC det övergripande ansvaret för ringmärkning i Sverige. Thord berättade bl.a. om återfynd som visar hur långt våra flyttfåglar beger sig till sina vinterkvarter och berättade också hur många fågelarter använder traditionella flyttningssvägar och rastplatser.

Med nya metoder (t.ex. satellitsändare, GPS-sändare och ljusloggar) har det under senare år blivit möjligt att avslöja flyttningssvägar och övervintringsplatser. Från dubbelbeckasinerna märkta med ljusloggar

från Jämtlandsfjällen visade Thord att en återfångad beckasin under flytten till Afrika hade gjort denna resa non-stop under 3 dygn, en fantastisk prestation. Forskning på dubbelbeckasinens flyttning bedrivs av Lunds universitet.

Tättingar som ska korsa Sahara under sin flyttning måste bygga upp fettreserven och nästa fördubbla sin vikt för att klara denna strapats.

Thord menade att moderna hjälpmedel var ett bra komplement till traditionell ringmärkning, men att den traditionella ringmärkningen (en mycket gångbar universalmätod) inte ska underskattas till förmån för ny teknologi. I takt med att sändare och ljusloggar, för användning på fåglar, blir allt mindre ökar dock chansen till nya användningsområden. Många av dagens sändare är dock ej problemfria, bland annat bet märkta

trutar sönder sina sändare och de selar de var fästa med. För småfåglar bör sändarvikt inte överstiga 0.5 gr för att inte påverka fågelns.

Ulrik Lötberg visade hur man med sändarförsedda skrانتärnor kunnat följa deras rörelsemönster i landskapet, från häckningskolonierna till traditionella fiskeplatser. Från sändarförsedda skrانتärnor häckande i en koloni i Björns skärgård i norra Uppland visade Ulrik hur tärnorna i stort sett dagligen fiskade i en utvald fiskesjö ca 5-6 mil inåt landet och alltså ej flög ut till havs som t.ex. trutar som försetts med sändare i samma område. Alla skrانتärnor följde i stort sett samma mönster. Även när ungarna är flygga så gör föräldrafågeln denna fisketur inåt landet, tillsammans med ungarna. Den här typen av kunskap är mycket värdefull ur flera perspektiv, bl.a. för lokalisering av vindkraftverk.

Ulrik berättade vidare att skrانتärnan är mycket konservativ vid val av häckningskoloni. Det är först när fiskesjöar måste överges som kolonin flyttas för att få kortare resväg. Största hotet under häckningen är predation av mink. Även trutar som häckar på samma holme och ibland havsörn hör till predatorerna. Tillsammans med Jägareförbundet kommer en ny typ av minkfälla att testas. Åtgärdsprogrammet för skrانتärna, som koordineras av länsstyrelsen i Södermanland, har förlängts t.o.m. 2016.

Det var alltså två mycket intressanta föredrag som deltagarna fick ta del av under denna förmiddag som leddes av vår vice ordf. Peter Hellström.

Föreningsmöten

FSO:s årsmöte 2014-02-23

Årsmötet hölls på Åsa folkhögskola i Sköldinge. Innan årsmötet informerade Rolf Pettersson om årets planerade restaurering av Vadsjön, där markägaren Fredrik Norberg

gav sin positiva syn på hur FSO hade engagerat sig i denna våtmarksrenovering. Även årets kommande arbete med ansvarsarten storlom presenterades av Jukka Väyrynen och Leif Carlsson

Plattform Vadsjön
Foto: Per Flodin

FSO:s höstmöte 2014- 11-09

Efter inledande fika, välkomsthälsning av ordförande Ingvar Jansson och en kort presentation av de 34 deltagarna, berättade Urban Rundström om sina studier av nattskärnan. Vi förstår att Urbans mångåriga forskning inte bara ökat kunskapen om nattskärnan utan också bidragit till myggens och knottens fortbestånd. Vi delgavs både glädjestunder och besvärigheter i sökandet efter denna nattaktiva fågel. Jag är övertygad att många blev inspirerade av föredraget och att fler nattskärnerapporter kommer att dyka upp i framtiden.

Efter Urban berättade markägaren Fredrik Norberg och projektledaren Rolf Pettersson vad som hänt i projekt Vadsjön och vad som planeras. En omfattande röjning av sly och kaveldun har öppnat stränderna och boskapen hjälper till att hålla strandängarna öppna. En av pumpstationerna planerar man att sätta i stånd, inte för att som tidigare tömma våtmarken utan för att få en naturlig reglering av vattenståndet.

Efter en kort bensträckare tog Per Flodin till orda och talade om aktuellt från länsstyrelsen. Per berättade och visade bilder från

projekt "Life Coast Benefit", ett projekt som omfattar Natura 2000-områden i Sörmlands, Östergötlands och Kalmar läns skärgårdar och bekostas av EU. Vi fick reda på vad som skall åtgärdas och hur länge projektet ska pågå.

Han rapporterade också om projekt "Ostlänken", hur den nya banan skall dras och tidplanen m.m., och hur det går med "Svalan" och Artportalen.

Sista halvtimmen före lunch visade Peter Larsson en film från en av observationskvällarna i lomprojektet. Leif Carlsson och Lennart Eriksson berättade hur projektet fortskred och visade uppnådda resultat hittills. Vi fick både information om bakgrunden till projektet och hur det genomförs.

Efter en mycket god lunch tipsade representanter från respektive lokalförening om en mindre känd men besöksvärd fågelskådarpå plats i det egna området. I detta sammanhang passar det att slå ett slag för Tärnans utmärkta bok "Fågellokalerna i Sörmlands län", en oumbärlig guide för både för nya och gamla skådare i Sörmland.

Kaffepaus saknades inte på eftermiddagen och efter den gav Jukka Väyrynen även de mer rutinerade ornitologerna några extra grå hår. "Vadarquiz" kallade han det, och visade bilder på ett antal långbenta fåglar i olika färgteckning. Det mumlades en del och jag tror inte många lyckades pricka alla rätt. Efter en betänketid visade pedagogen Jukka bilderna igen men nu med pilar som pekade på kännetecknen som skiljer agnarna från vetet.

Efter mötet, på väg till parkeringsplatsen, kunde jag inte undgå höra några första gångsbesökares kommentarer. Grundat på vad jag hörde är jag säker på att jag kommer att se dem på nästa höstmöte. Tack FSO för en givande och intressant söndag.

Hartsö-Enskär fågelstation 2014

Verksamheten bestod av inventeringar under häckningstid samt ordinarie ringmärkning ca 5 veckor under september och oktober. Totalt ringmärktes 2787 fåglar av 32 arter. Inga nya arter för fågelstationen fångades. Ugglorna uteblev i princip denna höst, med endast 3 pärlugglor fångade. Kungsfågel var som vanligt vanligaste fågel med 2063 ringmärkta (74 %) följt av rödhake (369 ringmärkta). I samband med starten av höstens verksamhet genomfördes även en uppstarts dag som traditionen bjuder, där ca 20 personer deltog.

Verksamhetsledare: Göran Altstedt

Ekonomi

Ekonomi för verksamheten vid Hartsö-Enskär ingår i FSO:s redovisning. Vid årets början var föreningens behållning 170 644 SEK och årets resultat blev ett överskott på 298 SEK. Behållningen vid årets slut var 107 508 SEK. Föreningens räkenskaper i övrigt framgår av balans- och resultaträkningen.

Externa årsmöten

Ingvar Jansson, ordförande och Jan-Eric Hägerroth representerade FSO vid SOF:s årsmöte 25-27 april i Kalmar

Avgivna yttranden m.m.

Flera remissärenden har behandlats under 2014. Ansökningar, remissvar och beslut finns tillgängliga på FSO:s hemsida.

Övrigt

I Länsstyrelsens "Samverkansgrupp för naturvård" har Jan Gustafsson och Ingvar Jansson representerat föreningen.

*) RC = Ringmärkningscentralen

Ornitologiska klubben i Eskilstuna, OKE

Verksamhetsberättelse avseende år 2014

Medlemmar och styrelse

2014 hade OKE 133 betalande medlemmar, vilket är ungefär samma som föregående år. Den egna tidskriften Glimten har getts ut med ett nummer under året. Medlemmarnas e-postadresser har aktualiserats och OKE-information har på detta sätt kunnat skickas fortlöpande till flertalet av våra medlemmar.

På klubbfronten blev hela styrelsen omvald med totalt åtta ordinarie ledamöter förutom ordförande och en suppleant.

Insatser i FSO

Som en av länets fem lokalklubbar har OKE haft några medlemmar som även varit aktiva

i FSO-arbetet, dels i styrelsearbetet och dels i arbetet med ansvarsarten storlom och det restaureringsprojekt vid Vadsjön som genomfördes under 2014. Vadsjöprojektet initierades av FSO tillsammans med markägare, under ledning av Rolf Pettersson, Flen.

Aktiviteter under 2014

Under året har klubben flyttat till nya lokaler i och med att Studieförbundet har flyttat till fina fräscha lokaler på Västeråsvägen 90, i närheten av Tuna parks köpcenter, med bra tillgång till P-platser och kommunal kommunikation.

Drillsnäppa

Foto: Henrik Andersson

Detta har märkts under året då våra medlemsmöten har blivit mer välbesökta än tidigare och framförallt har den veckovisa verksamheten för veteraner och daglediga samlat ca 20 deltagare varje gång. En studiecirkel har även startat om fågelfotografering och bildredigering, och den kommer att fortsätta under 2015.

OKE har genomfört 24 programlagda exkursioner under året, 13 under våren och 11 under hösten. I medeltal har exkursionsdeltagarna varit 11 personer under våren och 8 personer under hösten. OKE har under året även medverkat vid aktiviteter främst vid Ekeby våtmark men även vid naturreservatens dag, som i år hölls i Årby naturreservat.

I det förvaltningsprojekt för grågås som pågår vid Sörfjärden har OKE-medlemmar engagerat sig i inventeringsarbetet och bidragit med synpunkter för kommande handlingsplaner.

Klubben har också lämnat synpunkter på skötselåtgärder i Sundbyholms naturreservat, där en utsiktsplattform invigdes under hösten, väster om campingplatsen med utsikt över Blacken i Mälaren.

Skärets naturreservat har under året försetts med en handikappsanpassad fågelplattform och ny besöksspång inne i reservatet. OKE har lämnat synpunkter på skötselåtgärder i detta reservat.

Rödhake, Foto: Henrik Andersson

Den årliga örnräkningen i början av mars månad engagerar som vanligt de flesta av klubbens aktiva skådare.

Årets fågelhändelse

Den största fågelhändelsen inom kommunen under året blev den vitnackade svärtan som upptäcktes av Joachim Strengbom och Johan Mellqvist på morgonen den 18 maj utanför dansbaneudden vid Hjälmaresund. Den vitnackade svärtan var kvar väster om Hjälmaresund ända till 28 maj och många skådare kunde kryssa denna art även om den höll sig på behörigt avstånd. Några närbilder blev det därför inte på denna rara rastare i vår kommun. Man kunde beskåda denna individ både i Eskilstuna och i Katrineholms kommun samtidigt.

Lennart Eriksson/ Ordförande

Strängnäs Ornitologiska Klubb (SOK) 2014

Klubben 2014

2014 blev återigen ett intensivt år inom SOK. Klubben hade vid årsskiftet 2014/2015 134 fullbetalande medlemmar och 43 familjemedlemmar. Under året har klubben utökats med 16 nya medlemmar, samt 5 familjemedlemmar.

Vid årsmötet 2014-03-11 valdes följande styrelse: Leif Ekblom (ordf), Yngve Meijer (vice ordf), Ulf Gustafsson (kassör), Barbro Hellström (ledamot), Gunilla Oleniusson (ledamot), Sven Blomqvist (suppleant) och Petter Sundin (suppleant). Efter mötet visade Nils Eriksson fantastiska bilder från sin fotoresa med Brutus Östling i Norge, där de bland annat hade fotograferat havs- och kungsrör från ett gömsle på 25 meters håll.

Vår tidning med Peter Hennix som en utmärkt redaktör, har kommit ut med tre nummer à 20 sidor (med färgbilder). Första numret var, som sedvanligt är, en årsrapport över observationer i kommunen under 2013. Rapporten har sammanställts som vanligt av Yngve Meijer på ett förtjänstfullt sätt. Rapporten innehåller även analyser av observationer och förändringar. Vår hemsida hålls alltid aktuell genom Peter Hennix försorg. Genom att den är aktuell har det gjort att vi fått nya medlemmar utanför vår kommun (bl.a. Stockholm och Enköping).

Klubben har medverkat aktivt i Fältstation Rördrommens verksamhet under året och Sven Blomqvist har varit ordinarie representant. Barbro Hellström och Gunilla Oleniusson har ersatt honom vid hans frånvaro. Som sedvanligt är har SOK under året bidragit med kunniga ledare vid det s.k. skolpaketet vid stationen. Under året har även medlemmar deltagit i de gåsräkningar som genomförts.

SOK har varit representerat i FSO styrelse genom Peter Hellström. Fr.o.m. december 2014 är Petter Sundin knuten till Rrk

Södermanland och svarar för delen duvor - hackspettar.

Fynd och rapporter under året

Under året har 218 olika arter i kommunen inrapporterats till Svalan, vilket är 14 fler än 2013. Bland lite mer ovanliga arter kan nämnas mindre sångsvan, spetsbergsgås, prutgås, bergand, alfågel, svärta, smålom, gråhakedopping, stäpphök, kungsrör, röd glada, aftonfalk, pilgrimsfalk, småfläckig sumphöna, kustsnäppa, småsnäppa, tuvsnäppa, spovsnäppa, myrsnäppa, dvärgbeckasin, dubbelbeckasin, rödspov, småspov, smalnäbbad simsnäppa, fjällabb, dvärgmå, skrântärna, svarttärna, berguv, kungsfiskare, härfågel, berglärka, rödstrupig piplärka, försärla, citronärla, svart röstjärt, isabellastenskvätta, ringtrast, flodsångare, vassångare, busksångare, bändelkorsnäbb, tallbit och lappsparv. Alla rapportskyldiga observationer har ännu inte behandlats av den regionala rapportkommittén (Rrk).

Under året gjordes två nya kommunfynd, nämligen fjällabb och isabellastenskvätta. Under den varma och snöfria december rapporterades sju nya arter för december månad i kommunen: vitkindad gås, snatterand, alfågel, svärta, sjöorre, smålom och storlom.

I rapportsystemet Svalan har 406 rapportörer (204 fler än 2013) under året för Strängnäs kommun lagt in 27 460 observationer av fåglar i kommunen. Det ökade antalet rapportörer beror på fyndet av isabellastenskvättan.

Inventeringar

Vid örnräkningen 1 mars, som genomfördes för 13:e gången, inrapporterades ca 113 st örnar i Mälaren, varav ca 43 öster om Hjulstabron och ca 45 väster därom. Inom kommunen inrapporterades minst 40 örnar (varav 12 vid Hässelbyholm, Fogdö) från 16 observationsplatser. Vädret var omväxlande med tidvis dålig sikt. Mälaren och Hjälmarens var mestadels isfria vilket sannolikt medförde att många örnar blev oupptäckta.

SOK har genomfört inventering av två rutter avsv. nattfåglar genom Yngve Meijers försorg. En rutt inventeras med 20 platser under fem minuter var vid tre tillfällen; i mars, april, och maj/juni. En rutt är i Länna/Åker och en vid Selaön/Mariestad. Med vid inventeringen var även Leif Ekblom.

Exkursioner, aktiviteter m.m.

Under år 2014 har 31 aktiviteter genomförts med 3 till 48 deltagare per gång. Exkursioner har genomförts både inom och utom kommunens gränser. För att tillgodose många önsksningar genomförde vi även exkursioner senare på morgonen, nämligen kl. 09:00, med gott resultat. Kvällsexkursioner under sköna försommarkvällar är populära.

Under 2014 har antalet deltagare bokförts vid exkursioner och träffar för att få ett underlag för vad som är attraktivt av våra arrangemang samt att se hur stor del av medlemmarna som någon gång deltar. Resultatet är positivt - 484 deltagare på 31 sammankomster, varav 103 st medlemmar som på något sätt har medverkat. Dessutom har 66 "besökare" närvarit. Det ger 18 deltagare per aktivitet och av medlemmarna har 58% varit närvarande minst en gång.

Peter Hennix
Foto: Leif Ekblom

både inom och utom kommunen gränser. För att tillgodose mångas önsknings genomförde vi även exkursioner senare på morgonen, nämligen kl. 09:00, med gott resultat. Kvällsexkursioner under sköna försommarkvällar är populära.

Under 2014 har antalet deltagare bokförts vid exkursioner och träffar för att få ett underlag för vad som är attraktivt av våra arrangemang samt att se hur stor del av medlemmarna som någon gång deltar. Resultatet är positivt - 484 deltagare på 31 sammankomster, varav 103 st medlemmar som på något sätt har medverkat. Dessutom

har 66 "besökare" närvarit. Det ger 18 deltagare per aktivitet och av medlemmarna har 58% varit närvarande minst en gång. Under året har även några längre resor genomförts: Hällefors, Öland, Dalarna/Härjedalen och Halland.

Studiecirklar

Under året har fyra studiecirklar om fåglar genomförts i samarbete med Studieförbundet med sammanlagt 36 deltagare. Leif Ekblom och Peter Hennix har varit cirkelledare, cirklar i "Fåglarnas liv och leverne" samt i "Konsten att fotografera fåglar och natur".

Jörgen Rickardsson lyssnar efter sjungande fåglar under Fågeltornskampen
Foto: Leif Ekblom

Backsvalorna

Under året har ett kvinnligt nätverk fortsatt sin verksamhet inom klubben. Barbro Hellström och Gunilla Oleniusson har haft två exkursioner med 15 respektive 11 deltagare. Initiativet har mottagits väl och kommer att fortsätta även under 2015.

Fågelmatning m.m.

Vid Bågskyttebanan finns en årlig fågelmatning (på ideell basis), som ofta besöks av SOK:s medlemmar. Klubben har därför bidragit under vintern med solrosfrön och ister.

Under hösten och vintern har SOK fortsatt att driva två fågelmatningar, nämligen i Mälarlunden i Strängnäs och vid Liljedal, Valnaren. Övriga matningar som vi ofta besöker är vid Bågskyttebanan (nära golfbanan) och vid expeditiionsbyggnaden vid Södra kyrkogården.

Inomhusträffar

Vid innekvällen 4 november berättade Peter Hennix med stöd av bilder om sin och Kristina Hennix' resa till Stora Karlsö i slutet av maj. Ulf Gustafsson berättade till bilder tagna i kommunen om vad som sig tilldragit i Strängnäs. Peter Larsson visade en film om rastande storlommar vid Gölsjön vid Helgesta, Flen. Jonas Jörnemark visade bilder från resorna till Härjedalen och Halland. Leif Ekblom visade bilder från exkursioner m.m. under året inkl. resan till Dalarna och Härjedalen samt Halland. Leif E. informerade som avslutning om idéer och kommande verksamhet. 27 st SOK:are var närvarande, så lokalen var väl fylld.

Ingemar Lind besökte Strängnäs 11 november och visade sin film "Nordisk vildmark – skärgård". Han inledde med ett bildspel från sitt hus i Fjällnäs, där han med öppet fönster hör hur vårens fåglar anländer. Detta var ett samarrangemang med Studieförbundet och SNF, 48 betalande kom till den för ändamålet hyrda Gyllenhjelmssalen i Kommunhuset.

Övrig verksamhet

SOK deltog för fjärde gången i en landskamp i skådning från ett fågeltorn. Många torn i Sverige och Finland deltog. Fågeltornen vid Valnaren och Öknasjön var bemannade med var sitt lag mellan kl. 05:00 och 13:00. SOK kunde till listan föra 66 arter vid Valnaren, vilket gav en plats något under mitten samt 52 arter vid Öknasjön,

Klubben har sedvanligt deltagit i den av Studieförbundet och övriga studieförbund årliga aktiviteten "Mälardagen". Denna aktivitet är ett bra sätt att nå ut till allmänheten och visa på de möjligheter som ett medlemskap i SOK medför och vilket programutbud vi kan erbjuda.

SOK har anmält sig till SEVAB:s förenings sponsring. Detta går ut på att alla som tecknar elabonnemang hos SEVAB får välja en förening i Strängnäs kommun som de vill sponsra. Då går en summa som sponsring till denna förening. Om man inte väljer att sponsra en förening går de pengarna till en speciell pott som sedan alla föreningar får dela på. Klubbens kassa har fått ett bra tillskott under 2014.

En almanacka för 2015 har tagits fram genom Ulf Gustafssons försorg. Den innehåller ett fågelfoto per månad, tagna i vår kommun under 2014 av SOK-medlemmar.

En SMS-grupp finns för att de lite mer udda fågelobservationerna snabbare ska nå ut bland intresserade medlemmar. Många är nu anslutna till tjänsten, som nyttjas relativt frekvent.

SOK har under året fortsatt arbetet vid Thomasgymnasiet med att anordna utställningar med olika teman av dess fina samling av uppstoppade fåglar. Sven Blomqvist, Petter Sundin och Ture Persson bistår med hjälp. Petter Sundin har tidigare katalogiserat samlingen.

Leif Ekblom Ord.

Verksamhetsberättelse KVO 2014

Exkursioner under året

2014 blev ungefär lika intensivt som året innan, sett till antalet programpunkter. Det var ett år med lite nytänk, och inspirerade av Tärnans artrally genomförde vi ett eget artrally på prov 27 mars. Sex lag deltog och över 80 arter noterades. Vi var rätt nöjda och tog med det som en egen programpunkt till 2015.

Årets program bjöd på sedvanlig örnräkning, uggleexkursion och nattsångartur. Vi besökte också Vadsjön på våren och Kvismaren på hösten. Vi deltog i World Birdwatch day och fågeltornskampen. Bägge dessa hölls vid Näsnaren under bra tider för rastande fåglar. I fågeltornskampen jämför vi främst med övriga torn i Sörmland och konstaterar att Näsnaren står sig ganska väl som fågelsjö.

Inomhusträffar och kursverksamhet

Innekvällarna var också populära. Ett välbesökt årsmöte på våren avrundades av

ordförandens bilder från Madagaskar. På hösten lockade Eva Stenvång Lindqvist deltagare från både KVO och Katrineholms trädgårdsförening. Temat var givetvis fåglar och trädgård. Även bildvisningen på slutet av året lockar mycket folk.

Kursverksamheten från tidigare år fortsatte även 2014. Tisdagsförmiddagar träffades de som var dag- lediga och under onsdagkvällar har en nybörjarkurs hållits. 2013 hade vi en

Gräsand

Foto: Arne Hellström

del yngre deltagare men under 2014 verkade det gå tillbaks till ”det normala” – d.v.s. det märks att medelåldern i föreningen stiger. Det verkar som att det finns yngre deltagare med på någon av kurserna. Det behövs, inte minst på sikt.

Under året hölls 9 styrelsemöten och medlemmar från föreningen deltog i FSOs konferenser, en årsmöteshelg på våren och höstkonferens senare på året.

Övrigt

Föreningen höll naturstugan vid Näsaren öppen 5 söndagar på våren och 5 på hösten. Vid ett par tillfällen guidades olika grupper vid densamma.

Arbetet med spången vid Vännervass vid Näsaren påbörjades under året men virket tog slut halvvägs och arbetet kommer förhoppningsvis att slutföras under 2015. Vi hade våra båda fågelmatningar igång. Både

den vid Tornskogen, Näsaren och den vid Ramsjöhult drog till sig en hel del fågel.

Fågelmässigt så sticker de enorma antalen änder i Lilla Näsaren och Näsaren på senhösten ut. Nästan 400 salskrakar kunde noteras under en enda dag i Lilla Näsaren. Nationellt sett kunde endast Hornborgasjön mäta sig med antalet - den sjön är mycket större. Samma dag som de stora antalen skrakar fanns ungefär lika många snatteränder i sjön. Kanske låg det 1500 fåglar i denna lilla sjö under de bästa dagarna. Det visar Näsarområdets betydelse för rastande fåglar. På våren fanns goda antal av gulälror i samma område. En aftonfalk besökte Åby i Vingåkers kommun under augusti.

Krister Aronsson

Salskrake

Foto: Pekka Pulsa, www.pekkasbilder.se

Flens Ornitologiska Förening, verksamhetsberättelse 2014

Föreningens verksamhet bygger främst på exkursioner och studiecirklar. Detta verkar vara uppskattat och medlemsantalet har fortsatt öka från 61 medlemmar 2013 till 73 medlemmar 2014 (inkl. familjemedlemmar). Bland de tio exkursionerna under året var resan till Skåne och Falsterbo Bird show särskilt uppskattad. Resan till Skåne gick med tåg till Malmö där sällskapet bytte till hyrbil. Förutom observationer av några för Flensskådare ovanligare arter som svarthakad buskskvätta, kentsk tärna och skärfläcka, så tog man del av det som själva "bird-showen" hade att erbjuda med flera intressanta utställningar, föredrag och dessutom en trollsländeguidning.

Under verksamhetsåret har tre cirklar genomförts i samarbete med Studieförbundet. Cirklarna har träffats vid 22 tillfällen med 12 olika deltagare under ledning av Margareta Karlsson. Bland aktiviteter inom cirklarna har Christer Larsson har visat olika fågelholkar. Tage Wahlberg har guidat i Trumslagarskogen och vid Klockarsjön.

Dessutom har Sven Pettersson visat runt i olika skogsmiljöer vid Fågelsund. Rolf Pettersson guidade i Stenhammars naturreservat och Anders Rehn på orrspel på Hedmossen. En annan aktivitet var när en representant för Kite optics visade olika kikare. Dessutom ordnades en utflykt till Hartsö Enskärs fågelstation. Där fick cirkeldeltagarna en mycket uppskattad förevisning av verksamheten på fågelstationen av Lennart Wahlén.

Flera medlemmar i föreningen har medverkat i Lomgruppens pågående studier av storlommarnas rörelser i centrala Södermanland. Föreningens vinterfågelmatning vid Stenhammar nära Kvarnbron fortsätter sedan 2010 under Christer Larssons försorg.

Per Flodin

*Enskärsresenärerna
Foto: Bo Sandgren*

Fågelföreningen Tärnan Nyköping/Oxelösund 2014

Föreningen 2014

Styrelsen har under året bestått av ordförande Ingvar Jansson, vice ordförande Per Astfeldt, sekreterare Susanne Stilling, kassör Stig Larsson och ledamöterna

Karin Lindström och Marianne Mattiasson. Under året har styrelsen haft 7 protokollförda styrelsemöten.

Revisor har Staffan Karlsson varit och revisorsuppleant Kjell Widen. Valberedning har bestått av Torbjörn Brissman (sammanställande) och Lars Lindberg. Hemsidaansvariga har Susanne Stilling och Per Astfeldt varit, och webbmaster Tormod Kelén. Programkommittén har bestått av Karin Lindström och Susanne Stilling, och Jan Gustafsson har skött redaktionsarbete och layout.

Föreningen hade 265 medlemmar den 31 december 2014.

Årsmöte

Årsmöte hölls den 26 februari i Pensionärernas Hus i Nyköping. 33 personer hade hörsammat kallelsen och var på plats.

Innan årsmötet avslutades delade Karin Allebeck, ordförande i fonden, ut stipendium från Jörgen Israelssons minnesfond. Det utdelades i Jörgens anda till Emil Björkqvist, en ung kille som visat handlingskraft och fotografiskt sinne för att skapa stämningsfulla bilder. Efter års-mötet berättade Nicklas Liljebäck om fjällgåsprojektet som bedrivs vid Öster-Malma. Kvällen avslutades med kaffe och smörgås som föreningen bjöd på.

Övriga föreningsmöten

Den 13 februari berättade Göran Altstedt om verksamheten vid FSOs fågelstation Hartsö-Enskär. Verksamheten omfattar i huvudsak ringmärkning under 5 veckor i september.

Den 22 oktober berättade Janne Sjöstedt, Stig Larsson och Ingvar Jansson om en resa de gjort till Nepal i februari/mars 2014. Janne som i huvudsak berättade om resan ackompanjerades av Ingvars bilder.

Den 5 november berättade Urban Rundström om den sägenomspunna nattskärren.

Den 17 november anordnade Tärnan tillsammans med Studieförbundet en välbesökt kväll med Ingemar Lind i Culturums stora salong. Ingemar talade under temat "Nordisk Vildmark och skärgård". Mötet var som vanligt mycket välbesökt, ca 200 personer hade hittat till Cul-turum.

Medlemmarnas bildmöte arrangerades som vanligt i december, närmare bestämt den 1 december. Ca 25 medlemmar kom till mötet som blev en intressant och innehållsrik kväll med bl.a. bilder från Tibet och Himalaya av Bertil Karlsson.

Exkursioner och skådartillfällen

Av tradition börjar Tärnans år med Nyårsvandring 1 januari kl 12.00 längs Nyköping-sån och så skedde också detta år.

Artrallyt, också detta numera en tradition i Tärnans program, gick av stapeln den 18 januari mellan kl 08.00 och 15.00. Det var 18:e gången rallyt "kördes", i år med 16 deltagande lag och totalt 52 deltagare. Rallyt avslutades som brukligt är med samling, prisutdelning, eftersnack och god mat. Segrande lag detta år med 64 arter blev lag Jonny Werdin, Lennart Wahlén och Janne

Oldebring. På delad andraplats kom laget Per Astfeldt, Magnus Bergman, Torvald Bergström och ett av fjolårets segrarlag, nämligen Jan Sjöstedt, Torbjörn Brissman, Kalle Brinell. Både dessa lag fick ihop 59 arter, alltså lyckades segrarlaget vinna med god marginal.

Den 2 mars arrangerades vinterskådning vid Femörehuvud, Oxelösund och den 12 mars ar-rangerades en uggleexkursion. Under våren inleddes det tidigare temat med tornkvällar vid Strandstuviken. Fyra kvällar arrangerades under året, 16 april, 7 maj, 16 juli och 27 augusti.

Den 18 april, på långfredagen, gjordes ett besök på Fjällmossen orrspel, ett mycket uppskattat arrangemang.

Den 3 maj arrangerades också som brukligt Fågelskådningens Dag och Tornkampen på Labro. Många deltagare kom till de båda vandringarna som startade från parkeringen vid Tuvhät-tevägen och gick ut på Labro ängar och fågeltornet klockan 07.00 och klockan 09.00. För Tornkampen räknades fåglar från tornet mellan 05.00 och 13.00.

Den 11 maj arrangerade Tärnan en heldags-

exkursion till Hjälstaviken, en av Upplands mest kända fågellokaler. Senare i maj gjordes en exkursion till Skåraområdet och en kväll i början på juni letade vi nattsjungande fåglar.

Under perioden 10-14 september arrangerades tillsammans med Studieförbundet en långresa till klassiska fågelmarker i Skåne. Självhushåll och boende hade ordnats på vandrarhemmet i Smygehuk. Femton medlemmar deltog i resan.

Den 21 september arrangerades en exkursion till Femöre, och den 4 oktober arrangerade Tärnan den ”Stora fågelräknardagen”, WBW, vid Horns båtvarv, ett arrangemang i samarbete med Studieförbundet. Den 19 oktober arrangerades en exkursion till Skåraområdet.

Under perioden 31 oktober till den 2 november arrangerades tillsammans med Studieförbundet en långresa till bl.a. Getteröns naturreservat och Morups Tånge i Halland. Självhushåll och boende hade ordnats på DHR Västervåg vandrarhem. 8 personer deltog i resan.

I samarbete med Länsstyrelsen och Naturskyddsföreningen arrangerades i början på

Myrshäppor
Foto: Ingvar Jansson

november ett besök på en naturvårdsbränning i Nyköpingstrakten.

Utöver styrelsen har Ann Löwbeer, Jan Gustafsson, Tommy Pettersson, Mats Andersson, Jan-Eric Hägerroth, Björn Johansson, Bertil Karlsson, Jan Sjöstedt, Marcus Forsberg och Ragnar Falk varit med och ansvarat för exkursionerna.

Verksamhet och projekt/arrangemang

Under året har Tärnans programblad skickats ut till medlemmarna vid två tillfällen.

Under året har vi också kunnat glädjas över vår fantastiska, välskötta och mycket välbesökta hemsida med adress tärnan.eu. Bakom Tärnans hemsida döljer sig ett omfattande engagemang och frivilligt arbete av Jan Gustafsson, Susanne Stilling och vår webbmaster Tormod Kelén. Tack alla ni för ett fantastisk fint arbete!

På hemsidan har vi sedan februari månad förra året på initiativ av Susanne Stilling kommit igång med Forum. Tanken med forumet är att vem som helst skall kunna gå in och skriva om allt som rör fåglar. Det kan handla om något man upplevt eller att

man söker någon som vill följa med ut och skåda. På forumet kan man också skriva och läsa om exkursioner som genomförts. Bara fantasin begränsar vad man kan skriva om så länge som det handlar om fåglar. Forumet utvärderas vid varje styrelsemöte. Hittills har kunnat konstateras att relativt få personer skriver på forumet men att det får finnas kvar tills vidare.

Som förra året har en grupp ”måndagslediga” träffats måndag förmiddagar under vår och höst för att skåda fågel och ha trevligt tillsammans under ledning av Björn Johansson och Kjell Eriksson.

Vi hade en studiecirkel ”Fågelsång för nybörjare” med 10 deltagare som träffades fem gånger under våren, tre gånger inomhus för att lyssna på inspelningar och två gånger utomhus för att lyssna på riktig fågelsång.

I juni medverkade Tärnan i ”Vid vår å vi gå”, ett arrangemang som initierats av Nyköpings kommun tillsammans med skolan och ett antal föreningar i Nyköping. Arrangemanget vände sig till eleverna i 3:e och 4:e klass.

Myrspovar
Foto: Ingvar Jansson

Ladusvalor
Foto: Leif Nyström

Under året har föreningen medverkat till att stärka samarbetet mellan FSO och de olika lokala fågelföreningarna i Sörmland. Bland annat har flera ur styrelsen deltagit i gemensamma möten som anordnats för att diskutera hur samarbetet i länet skall kunna utvecklas på bästa sätt. Tärnan deltog i februari månad i en ordförandekonferens och temadag på Åsa Folkhögskola i samband med FSO:s årsmöte samt på temadagen i november.

Som tidigare deltar Tärnan i Nyköpings kommuns Naturvårdsberedning. Beredningens syfte är att upprätthålla en fortlöpande och tidig dialog mellan kommunen och de ideella förening-arna i bl.a. plan-, natur- och miljöfrågor. Rådet träffas ett par gånger om året. Jan Gustafsson har varit Tärnans representant under det gångna året.

Föreningen har också svarat på ett antal remisser från Nyköpings och Oxelösunds kommuner.

Slutligen finns nu sedan slutet förra året en LINE BAND grupp för intresserade tärnan-med-lemmar som heter Tärnan. Initiativtagare till detta är Susanne Stilling och en grupp med sär-skilt ansvar för att utveckla och introducera detta nya "nätverk" har bildats med Ragnar Falk, Susanne Stilling och Marcus Forsberg. LINE BAND har blivit mycket populär och närmare 100 personer finns nu på "bandet".

Slutord

Som vanligt har arbetet under året i Tärnan och styrelsen präglats av idérikedom och idogt arbete, god stämning och fint kamratskap. Styrelsens uppfattning är att Tärnan har mycket goda möjligheter att också fortsättningsvis utvecklas på ett bra sätt. Särskilt viktigt tycker vi det är att nå ut till ungdomarna.

Styrelsen vill tacka alla frivilliga som lagt ner mycket och engagerat arbete i klubben, insatser som klubben inte skulle klara sig utan.

Ingvar Jansson/Ordförande

*Ring- och färgmärkt skräntärneunge från
den sörmländska kolonin.
Foto: Thomas Larsson*

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

ger ekonomiskt stöd till utgivandet av årsboken

Hartsö-Enskär fågelstation

Genom ideellt arbete som ringmärkare eller assistent på vår ”egen” fågelstation kan du göra en ovärderlig insats för fågelforskningen. Som assistent behöver du inte vara fågelexpert, men du ska gilla fåglar.

Det går även utmärkt att förlägga förenings-
exkursioner till ön. Logi sker lämpligen i tält.

Fågelstationen är belägen på ön Enskär i Hartsö-
arkipelagens södra del som en sista utpost mot
det öppna havet. Stationen drivs av FSO och
verksamhet har här bedrivits sedan 1965.

Mer info: Göran Altstedt 070-522 60 81,
hartso.enskar@sormlandsornitologerna.se
Du kan också stödja verksamheten genom att
köpa fågelstationens T-tröjor, dekalmer och fågel-
holkar m.m.

Hur bli medlem i FSO?

Föreningen Södermanlands Ornitologer
(FSO) är en regional förening som i hu-
vudsak arbetar med frågor och aktiviteter
av regional karaktär. Exkursioner och andra
lokala aktiviteter äger rum genom lokalför-
eningarna.

Medlem i lokalförening betalar endast med-
lemsavgift till lokalföreningen som i sin tur
betalar 20 kr/medlem till FSO. Medlemmar i
de sörmländska lokalklubbarna i Eskilstuna,
Strängnäs, Nyköping/Oxelösund, Flen och
Katrineholm/Vingåker ansluts nu via sina
lokalföreningar till FSO och ska således inte
betala någon medlemsavgift direkt till FSO.
En ytterligare förändring är att medlemsav-
gift och årsbok separeras.

Årsboken ingår i de flesta fall i den lokala
föreningens medlemsavgift. Kolla med din
lokalförening.

Ingår inte årsboken i medlemsavgiften till
din lokala förening och om man vill ha års-
boken Det sörmländska fågelåret 2015, för-
skottsbetalar man som medlem i lokalklubb
75 kr till FSO (postgiro 773 78-8). Årsboken
kommer då automatiskt under hösten 2016.

Den som inte är medlem i en ansluten lokal-
klubb, erhåller årsboken för 2015 genom
förskotts betalning av 130 kronor (+ porto
35 kr) till FSOs postgiro 773 78-8.
Glöm inte att ange vad inbetalningen avser
och vem som betalt in med komplett adress.

Regionalförening

Föreningen Södermanlands Ornitologer

Ingvar Jansson (070-5707025)
Hemsida: www.sormlandsornitologerna.se
E-post fso@sormlandsornitologerna.se

Lokalföreningar

i Sörmlands län och kontaktpersoner:

Ornitologiska klubben i Eskilstuna

Lennart Eriksson (016-35 14 21)
Hemsida: www.oke.sormlandsornitologerna.se
E-post oke@sormlandsornitologerna.se
Rapportmottagare: Lennart Eriksson

Strängnäs ornitologiska klubb

Leif Ekblom (0152-511 54)
Hemsida: www.strangnasornitologerna.se
E-post kontakt@strangnasornitologerna.se
Rapportmottagare: Yngve Meijer

Katrineholm – Vingåkers ornitologer

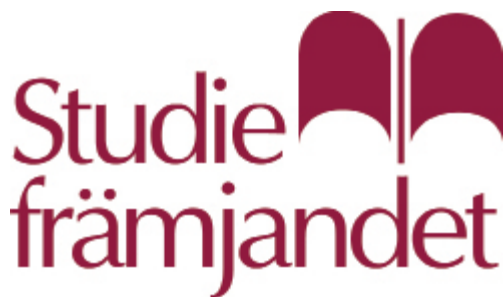
Krister Aronsson (0150-18153)
Hemsida: www.kvo.sormlandsornitologerna.se
E-post kvo@sormlandsornitologerna.se

Flens ornitologiska förening

Judith Lambert (0157-109 00)
Hemsida: www.fof.sormlandsornitologerna.se
E-post fof@sormlandsornitologerna.se

Fågelföreningen Tärnan

Nyköping/Oxelösund
Ingvar Jansson (070-5707025)
Hemsida: www.tarnan.eu
E-post tarnan@sormlandsornitologerna.se

Studieförbundet är samarbetspartner med FSO.

